ERNEST HEMINGWAY

KADINSIZ ERKEKLER

VARLIK YAYINLARI

KADINSIZ ERKEKLER

ERNEST HEMINGWAY

KADINSIZ ERKEKLER

(HİKÂYELER)

Türkçesi :
ÜLKÜ TAMER

VARLIK YAYINEVİ
Ankara Caddesi, İstanbul

BÜYÜK ESERLER KİTAPLIĞI : 201

Varlık Yayınları, Sayı: 1611
İstanbul'da Asya Matbaasında dizilip,
Dilek Matbaasında basılmıştır.
Ekim 1971

YENİLMEYEN

Manuel Garcia, Don Miguel Retana'nın yazıhanesine çıkan merdivenleri tırmandı. Bavulunu yere koyup kapıyı vurdu. Cevap gelmedi. Koridorda duran Manuel, odada birinin olduğunu sezinledi. Kapının ardından sezinledi bunu.

Kulak kabartarak, «Retana,» dedi.

Cevap gelmedi.

Tamam, orada, diye düşündü Manuel.

«Retana,» dedi, kapıyı yumrukladı.

Biri, «Kim o?» dedi yazıhaneden.

«Ben, Manolo,» dedi Manuel.

Ses, «Ne istiyorsun?» diye sordu.

«İş istiyorum,» dedi Manuel.

Anahtar birkaç kere döndü, kapı açıldı. Manuel, elinde bavulu, içeri girdi.

Odanın öteki ucunda, masa başında ufak tefek bir adam oturuyordu. Başının üstünde, Madridli birinin doldurduğu bir boğa başı duruyordu; duvarlarda çerçeveli fotoğraflarla boğa güreşi afişleri vardı.

Ufak tefek adam, oturduğu yerden Manuel'e baktı.

«Seni öldürdüler sanıyordum,» dedi.

Manuel parmaklarıyla masaya vurdu. Ufak tefek bir adam oturuyordu. Başının üstünde, ona baktı.

«Kaç corrida'ya (1) katıldın bu yıl?» diye sordu Retana.

«Bir,» diye cevap verdi Manuel.

«Sadece o corrida'ya mı?» diye sordu ufak tefek adam.

«O kadar.»

«Gazetelerde okudum,» dedi Retana. İskemlesine yaslanıp Manuel'e baktı.

Manuel, doldurulmuş boğaya baktı. Daha önce birçok kere görmüştü onu. Bir çeşit ailevî ilgi duyuyordu bu boğaya. Dokuz yıl önce kardeşini, usta bir güreşçi olacağa benzeyen kardeşini öldürmüştü. O günü hatırlıyordu Manuel. Boğa başının asıldığı meşe kalkanın üstünde pirinç bir levha vardı. Manuel okuyamıyordu levhayı, ama kardeşinin anısına birşeyler yazılı olduğunu sanıyordu. İyi bir çocuktu kardeşi.

Şunlar yazılıydı levhada: «Veragua Dükü'nün, 7 caballo'ya (2) karşı 9 vara (3) alan, 27 Nisan 1909'da Novillero'da Antonio Garcia'nın ölümüne sebep olan boğası 'Mariposa'.»

Retana, onun boğa başına bakmakta oldu-

---

(1) Corrida — Boğa güreşi.

(2) Caballo — At.

(3) Vara — Yara.

ğunu gördü.

«Pazar günü için Dük'ün yolladıkları büyük bir fiyaskoya sebep olacak,» dedi. «Hepsinin bacakları berbat. Kahvede ne konuşuyorlar?»

«Bilmem,» dedi Manuel. «Şimdi geldim.»

«Evet,» dedi Retana. «Bavulun elinde.»

Koca masanın arkasında, iskemlesine yaslanarak Manuel'e baktı.

«Otur,» dedi. «Çıkar kasketini.»

Manuel oturdu; kasketini çıkarınca yüzü değişiverdi. Soluktu yüzü, kasketinin altından görünmesin diye tokayla tutturduğu coletası (4) garip bir görünüş veriyordu ona.

«İyi görünmüyorsun,» dedi Retana.

«Hastaneden yeni çıktım,» dedi Manuel.

«Ayağını kestiler diye duymuştum,» dedi Retana.

«Kesmediler,» dedi Manuel. «İyileşti.»

Retana masanın üstünden eğilip Manuel'in önüne tahta bir sigara kutusu itti.

«Bir sigara iç,» dedi.

«Teşekkürler.»

Manuel sigarayı yaktı.

Kibriti Retana'ya uzatarak, «Sen?» dedi.

Retana elini salladı. «Hayır. Ben sigara içmem.»

Retana sigara içişine baktı Manuel'in.

---

(4) Coleta — Başın arkasında domuz kuyruğu gibi bağlanmış saç.

«Niye bir işe girip çalışmıyorsun?» dedi.

«Çalışmak istemiyorum,» dedi Manuel. «Ben boğa güreşçisiyim.»

«Artık boğa güreşçisi kalmadı,» dedi Retana.

«Boğa güreşçisiyim ben,» dedi Manuel.

«Arenada olduğun zamanlar,» dedi Retana.

Manuel güldü.

Retana bir şey söylemeden, Manuel'e bakarak oturuyordu.

«İstersen gece güreşine sokayım seni,» dedi Retana.

«Ne zaman?» diye sordu Manuel.

«Yarın gece.»

«Kimsenin yedeği olmam,» dedi Manuel. Hep yedekler ölürdü arenada. Salvador bu yüzden ölmüştü. Parmağıyla masaya vurdu.

«Başka iş yok elimde,» dedi Retana.

«Gelecek haftanın güreşlerine soksana,» dedi Manuel.

«Tutmazlar seni,» dedi Retana. «Litri'yi, Rubito'yu, La Torre'yi istiyorlar sadece. Esaslı çocuklar.»

Manuel, umutla, «Görmeye gelirler beni,» dedi.

«Gelmezler. Kim olduğunu bilmiyorlar artık.»

«Daha geçmedi benden,» dedi Manuel.

«Yarın geceki güreşlere gir işte,» dedi Retana. «Genç Hernandez'le birlikte çalışır, Char-

lot'lardan (5) sonra iki novillo (6) öldürürsün.»

«Kimin novillo'ları?» diye sordu Manuel.

«Bilmiyorum. Tavlalarda ne varsa. Baytarların gündüz güreşlerine bırakmadıkları novillo'lardan.»

«Kimsenin yedeği olmak istemem,» dedi Manuel.

«İster kabul et, ister etme,» dedi Retana. Kâğıtların üstüne eğildi. İlgilenmiyordu artık. Manuel'in meydan okuması bir an eski günleri düşündürtmüştü ona, ama şimdi o düşünceleri dağılıp gidivermişti. Larita'nın yedeği olarak çıkarmak istiyordu Manuel'i, çünkü ucuzdu. Başkalarını da bulabilirdi ucuza. Yine de, Manuel'e yardım etmek istiyordu. Ama bir fırsat vermişti işte. Gerisi Manuel'in bileceği şeydi.

«Kaç para alacağım?» diye sordu Manuel. Kabul etmeyecekmiş gibi davranıyordu hâlâ. Ama biliyordu kabul edeceğini.

Retana, «İki yüz elli peçeta,» dedi. Beş yüz düşünmüştü, ama ağzından iki yüz elli çıkmıştı.

«Villalta'ya yedi bin veriyorsun,» dedi Manuel.

«Sen Villalta değilsin,» dedi Retana.

«Biliyorum,» dedi Manuel.

---

(5) Charlot — Güreşlerden önce alana çıkıp seyircileri güldüren komedyen.

(6) Novillo — Tosun.

Retana açıkladı. «Onun seyircisi var, Manolo.»

«Tabiî,» dedi Manuel. Ayağa kalktı. «Üç yüz ver, Retana.»

«Peki,» dedi Retana. Çekmecesine, bir kâğıda uzandı.

«Ellisini şimdi alabilir miyim?» diye sordu Manuel.

«Tabiî,» dedi Retana. Cüzdanından bir ellilik çıkardı, açarak masaya koydu.

Parayı alıp cebine attı Manuel.

«Cuadrilla (7) ne olacak?» diye sordu.

«Geceleri benim için çalışan çocuklar var,» dedi Retana. «Hepsi iyidir.»

«Ya pikadorlar (8)?» diye sordu Manuel.

Retana kabullenmek zorunda kaldı. «Eh işte.»

«İyi bir pikador gerek bana,» dedi Manuel.

«Bul öyleyse,» dedi Retana. «Git de bul bakalım.»

«Bu parayla mı?» dedi Manuel. «Altmış duro'dan bir de cuadrilla'ya mı vereceğim?»

Retana bir şey söylemedi, koca masanın başından Manuel'e baktı.

«Biliyorsun, iyi bir pikadora ihtiyacım var,» dedi Manuel.

Retana bir şey söylemedi, taa uzaklardan

---

(7) Cuadrilla — Boğa güreşçisinin yardımcıları.

(8) Pikador — Boğayı sırıkla kışkırtan atlı.

Manuel'e baktı.

«Doğru değil,» dedi Manuel.

Retana hâlâ onu süzüyordu, taa uzaklardan onu süzüyordu.

«Her zamanki pikadorlar var,» dedi.

«Biliyorum,» dedi Manuel. «Senin o her zamanki pikadorlarını bilirim ben.»

Retana gülümsemedi. Manuel, meselenin kapandığını anladı.

Manuel, Retana'yı inandırmak istercesine, «Tek istediğim, iyi bir başlangıç yapmak,» dedi. «Arenaya çıktığım zaman adamakıllı tepelemek isterim boğayı. Bunu da bir tek iyi pikador pekâlâ sağlar.»

Artık dinlemeyen bir adama söylüyordu bunları.

«Fazladan bir istediğin varsa,» dedi Retana, «gider, kendin bulursun. Her zamanki cuadrilla olacak alanda. İstediğin kadar pikador getirebilirsin. Charlotada (9), 10:30'da bitecek.»

«Peki,» dedi Manuel. «Öyle düşünüyorsan.»

«Öyle düşünüyorum,» dedi Retana.

«Yarın gece görüşürüz,» dedi Manuel.

«Orada olacağım,» dedi Retana.

Manuel bavulunu alıp çıktı.

«Kapıyı kapa,» diye seslendi Retana.

Manuel arkasına baktı. Retana öne doğru

(9) Charlotada — Charlot'ların oyunları.

eğilmiş, bazı kâğıtlara bakıyordu. Manuel, iyice kapanıncaya kadar çekti kapıyı.

Merdivenlerden inip kapıdan çıktı, sokağın sıcak parlaklığında buldu kendini. Sokak çok sıcaktı, beyaz binalara vuran ışık gözleri kamaştırıyordu. Dik sokağın gölgeli yanından yürüyüp Puerta del Sol'a yollandı. Gölge, akar su gibi katı ve serindi. Yol kavşağını geçerken sıcakla karşılaştı ansızın. Yanından geçtiği insanlardan kimseyi tanımıyordu Manuel.

Puerto del Sol'a gelmeden hemen önce bir kahveye daldı.

Kahve sessizdi. Duvarlara dayalı masalarda birkaç kişi oturuyordu. Masaların birinde dört adam iskambil oynuyordu. Adamların çoğu, önlerinde boş kahve fincanları, içki bardakları, duvara dayanarak oturmuşlar, sigara içiyorlardı. Manuel uzun salondan geçerek arkadaki küçük bir odaya girdi. Adamın biri, köşedeki bir masaya oturmuş uyukluyordu. Manuel, masalardan birine oturdu.

Bir garson girdi içeri, Manuel'in masasının başına dikildi.

«Zurito'yu gördün mü?» diye sordu Manuel.

«Yemekten önce buradaydı,» diye cevap verdi garson. «Beşten önce gelmez.»

«Kahveyle süt getir bana, bir de her zamanki içkimden getir,» dedi Manuel.

Garson, bir tepsiyle döndü; koca bir kahve fincanıyla bir içki bardağı vardı tepside.

Sol elinde bir şişe konyak vardı garsonun. Elindekileri masaya bıraktı, arkasından gelen çocuk pırıl pırıl parlayan, uzun saplı iki çaydanlıktan kahveyle süt koydu fincana.

Manuel kasketini çıkardı; garson, onun öne doğru yatırılıp tokayla tutturulmuş coleta'sını gördü. Manuel'in kahvesinin yanında duran bardağa konyak koyarken çocuğa göz kırptı. Kahveci çocuk, Manuel'in soluk yüzüne baktı merakla.

Şişenin mantarını kapayarak, «Burada mı güreşiyorsun?» diye sordu garson.

«Evet,» dedi Manuel. «Yarın güreşeceğim.»

Garson, şişeyi kalçasına dayamış, duruyordu.

«Charlie Chaplin'lerden misin?» diye sordu.

Kahveci çocuk utanarak başka yere çevirdi başkışlarını.

«Hayır. Güreşçilerdenim.»

«Chaves'le Hernandez güreşecek sanıyordum,» dedi garson.

«Hayır. Ben varım, bir de bir başkası var.»

«Kim? Chaves mi, Hernandez mi?»

«Hernandez galiba.»

«Chaves'e ne olmuş?»

«Yaralanmış.»

«Kim söyledi?»

«Retana.»

Garson, «Hey, Looie,» diye seslendi yan odaya, «Chaves boynuzu yemiş.»

Manuel şekerlerin sarılı olduğu kâğıtları çıkarmıştı; şekerleri kahveye attı. Karıştırıp içti, tatlıydı kahve, sıcaktı, boş midesini ısıttı. Konyağı dikti.

«Bir konyak daha ver,» dedi garsona.

Garson şişenin mantarını çıkarıp bardağı ağzına kadar doldurdu, tabağa da döktü. Bir başka garson daha gelmişti masanın yanına. Kahveci çocuk gitmişti.

Manuel'e, «Chaves'in yarası ağır mı?» diye sordu ikinci garson.

«Bilmiyorum,» dedi Manuel, «Retana söylemedi.»

«Taktığı var sanki,» dedi uzun boylu garson. Manuel daha önce görmemişti onu. Yeni gelmişti herhalde.

«Bu şehirde Retana'yla takışırsan yandın demektir,» dedi uzun boylu garson. «Onunla geçinemezsen git kendini vur, daha iyi.»

Sonradan gelen garson, «Doğru söyledin,» dedi. «Doğru lâf ettin.»

«Doğru söyledim tabiî,» dedi uzun boylu garson. «O herif hakkında ne söylediğimi bilirim ben.»

«Baksana, ne yaptı Villalta'ya,» dedi ilk garson.

«O kadar olsa iyi,» dedi uzun boylu garson. «Marcial Lalanda'ya ne yaptı, baksana. Baksana, Nacional'a neler yaptı.»

«Doğru söyledin,» dedi kısa boylu garson.

Manuel, onların masa başında dikilerek

konuşmalarına baktı. İkinci konyağını da içmişti. Manuel'i unutmuştu bile garsonlar. Onunla ilgilenmiyorlardı.

«Deve sürüsü sanki,» diye devam etti uzun boylu garson. «Nacional II'yi gördün mü hiç?»

İlk garson, «Geçen Pazar görmedim mi?» dedi.

«Zürafanın biri,» dedi kısa boylu garson.

«Demedim mi sana?» dedi uzun boylu garson. «Retana'nın adamları işte.»

«Baksana, bir konyak daha ver,» dedi Manuel. Onlar konuşurken garsonun tabağa döktüğü konyağı da bardağına boşaltıp içmişti.

İlk garson ağzına kadar doldurdu bardağı, konuşarak çıkıp gittiler.

Odanın öteki köşesindeki adam, başını duvara dayamış, soluk alırken horlayarak uyuyordu hâlâ.

Manuel konyağını içti. Onun da uykusu gelmişti. Sokağa çıkılmayacak kadar sıcaktı hava. Üstelik yapacak bir şey de yoktu. Zurito'yu görmek istiyordu. Beklerken kestirecekti biraz. Ayağıyla masanın altına itti bavulu. İskemlenin altına koyup duvara dayasa daha iyi olacaktı belki. Eğilip çekti bavulu. Sonra başını masaya koyup uykuya daldı.

Uyandığında, karşısında biri oturuyordu masada. İri yarı bir adamdı bu, yüzü yerliler gibi kahverengiydi. Bir süredir oturuyordu orada. Elini sallayarak garsonu göndermiş, gazetesini okuyarak, arada bir uyuklayan Manuel'e

göz atarak beklemeye başlamıştı. Dudaklarını oynatarak güçlükle okuyordu gazeteyi. Yoruldukça durup Manuel'e bakıyordu. Kurtuba şapkasını önüne eğmiş, hiç kımıldamadan oturuyordu.

Manuel doğrulup ona baktı.

«Merhaba, Zurito,» dedi.

«Merhaba, evlât,» dedi iri yarı adam.

«Uyumuşum.» Manuel yumruğuyla alnını uğuşturdu.

«Uyumuşsun.»

«İşler nasıl?»

«İyi. Sende?»

«Pek değil.»

İkisi de sustu. Pikador Zurito, Manuel'in beyaz yüzüne baktı. Manuel, pikadorun, cebine koymak için gazeteyi katlayan iri ellerine baktı.

«Senden bir ricam var, Manos,» dedi Manuel.

Zurito'nun takma adı Manosduros'du (10). Bu adı ne zaman duysa iri ellerini düşünürdü Zurito. Farkına varmadan masanın üstüne koydu ellerini.

«Birer içki içelim,» dedi.

«Tabiî,» dedi Manuel.

Garson geldi, gitti, sonra yine geldi. Masada oturan iki adama bakarak yine gitti.

Zurito bardağını masaya koyarak, «Nen

(10) Manosduros — Sert el.

var, Manolo?» diye sordu.

Manuel, karşısındaki Zurito'ya bakarak, «Yarın gece bana pikadorluk yapar mısın?» diye sordu.

«Hayır,» dedi Zurito, «artık pikadorluk yapmıyorum.»

Manuel bardağına baktı. Bu cevabı bekliyordu zaten, beklediği cevabı almıştı şimdi. Evet, almıştı.

Zurito ellerine baktı. «Affedersin, Manolo, ama artık pikadorluk yapmıyorum.»

«Zararı yok,» dedi Manuel.

«Çok yaşlıyım,» dedi Zurito.

«Öyle sordum,» dedi Manuel.

«Gece güreşi mi var yarın?»

«Evet. İyi bir pikadorum olsa kendimi gösterirdim.»

«Kaç para alıyorsun?»

«Üç yüz peçeta.»

«Ben pikadorluk için bile daha fazla alıyorum bundan.»

«Biliyorum,» dedi Manuel. «Bunu istemeye hakkım yoktu senden.»

«Niye devam ediyorsun bu işe?» diye sordu Zurito. «Kessene coleta'nı, Manolo.»

«Bilmiyorum,» dedi Manuel.

«Neredeyse sen de benim kadar yaşlandın,» dedi Zurito.

«Bilmiyorum,» dedi Manuel. «Devam etmem gerekiyor. Ayarlayabilirsem, kendimi gös-

terebilirim yine, bütün istediğim bu. Devam etmem gerekiyor, Manos.»

«Şart değil.»

«Şart. Kaç kere sıyrılmak istedim bu işten.»

«Neler düşündüğünü biliyorum. Ama doğru değil. Sıyrıl bu işten, bir daha da girme.»

«Yapamıyorum. Üstelik son zamanlarda yıldızım da parlıyordu.»

Zurito, onun yüzüne baktı.

«Hastanedeydin.»

«Ama yaralanmadan önce yıldızım parlıyordu.»

Zurito bir şey söylemedi. Tabağındaki konyağı bardağına boşalttı.

«Gazeteler daha iyi bir faena (11) görmediklerini yazmışlardı,» dedi Manuel.

Zurito ona baktı.

«Bir ayarlayabilsem parlarım,» dedi Manuel.

«Yaşlandın,» dedi pikador.

«Hayır,» dedi Manuel. «Sen on yaş daha yaşlısın benden.»

«Sen bana bakma.»

«Yaşlı değilim,» dedi Manuel.

Sessizce oturdular; Manuel, pikadorun yüzüne bakıyordu.

«Yaralanıncaya kadar çok iyiydi durumum,» dedi Manuel.

---

(11) Faena — Numara.

Azarlarcasına, «Gelip görmeliydin beni, Manos,» dedi Manuel.

«Görmek istemiyorum seni,» dedi Zurito. «Sinirleniyorum.»

«Son zamanlarda hiç görmedin beni.»

«Çok gördüm.»

Zurito, kaçamak bir bakış attı Manuel'e.

«Bırakmalısın bu işi, Manolo.»

«Bırakamam,» dedi Manuel. «Bak, söylüyorum sana, yine parlayacağım.»

Zurito, elleri masanın üstünde, öne eğildi.

«Bak. Yarın gèce pikadorluk yapacağım sana; iyi güreşemezsen bu işi bırakacaksın. Anladın mı? Bırakacak mısın?»

«Tabiî.»

Zurito arkasına yaslandı, rahatlamıştı.

«Bırakmalısın,» dedi. «Söz veriyorsun. Coleta'nı keseceksin.»

«Gerek kalmayacak buna.» dedi Manuel. «Seyret göreceksin. Hâlâ iş var bende.»

Zurito ayağa kalktı. Tartışmaktan bıkmıştı.

«Bırakacaksın,» dedi. «Coleta'nı kendi ellerimle keseceğim.»

«Kesemeyeceksin,» dedi Manuel. «Bu fırsatı vermeyeceğim sana.»

Zurito garsonu çağırdı.

«Hadi,» dedi Zurito. «Eve gidelim.»

Manuel iskemlenin altındaki bavuluna uzandı. Mutluydu. Zurito'nun ona pikadorluk yapacağını biliyordu. Hayattaki pikadorların

en iyisiydi. Her şey basitleşivermişti birdenbire.

«Hadi, eve gidip yemek yiyelim,» dedi Zurito.

★

Manuel, patio de caballos'da (12) durmuş, Charlie Chaplin'lerin sonunu bekliyordu. Zurito, yanında duruyordu onun. Durdukları yer karanlıktı. Alana açılan yüksek kapı kapalıydı. Tepelerinde bir bağırma, sonra da bir kahkaha duydular. Sonra sessizlik çöktü ortalığa. Manuel, patio de caballos'daki ahır kokusunu seviyordu. Karanlıkta güzel kokuyordu. Bir gürültü daha koptu arenadan, sonra uzun uzun alkışlar duyuldu.

Karanlıkta Manuel'in yanında kocaman duran Zurito, «Bu herifleri gördün mü hiç?» diye sordu.

«Görmedim,» dedi Manuel.

Alanın yüksek, çift kanatlı, sımsıkı kapısı ardına kadar açıldı; Manuel, ışıkların aydınlattığı alanı, çepeçevre yükselen karanlık plaza'yı (13) gördü; serseri kılığına girmiş iki adam, koşuyor, selâm veriyorlardı, bir üçüncüsü de otel komisi kılığındaydı, kuma atılan şapkaları, bastonları toplayıp yeniden karanlığa fırla-

(12) Patio de caballos — Atların bulunduğu avlu.
(13) Plaza — Tribünler.

tıyordu.

Patio'nun ışıkları yandı.

«Sen çocukları toplarken ben şu midillilerden birine bineyim,» dedi Zurito.

Arkalarından katırların çıngırakları duyuldu, arenaya çıkmak için geliyordu katırlar, ölü boğayı onlara bağlayıp götüreceklerdi.

Barrera'yla (14) tribünler arasındaki geçitten eğlenceli numaraları seyretmiş olan cuadrilla üyeleri yürüyerek geldiler, patio'daki elektrik ışığının altında toplanıp çene çalmaya koyuldular. Sırmalı, turuncu bir elbise giymiş yakışıklı bir delikanlı yanına yaklaştı Manuel'in, gülümsedi.

«Ben Hernandez,» dedi, elini uzattı.

Manuel'le tokalaştılar.

Delikanlı, neşeyle, «Bu gecekiler düpedüz fil,» dedi.

Manuel kabul etti bunu. «Boynuzlu koca koca hayvanlar.»

«En berbat güreşe çattın,» dedi delikanlı.

«Zararı yok,» dedi Manuel. «Ne kadar büyük olurlarsa, yoksullara o kadar çok et çıkar.»

Hernandez sırıttı. «Nereden öğrendin bu lâfı?»

«Eskidi bile,» dedi Manuel. «Cuadrilla'nı sırala da bana kimler kalmış, bir göreyim.»

«Esaslı çocuklar var sende,» dedi Hernan-

(14) Barrera — Tahtaperde, engel.

dez. Çok neşeliydi. Daha önce iki kere katılmıştı gece güreşlerine, artık Madrid'de tanınmaya başlıyordu. Güreş birkaç dakika sonra başlayacağı için keyifliydi.

«Pikadorlar nerde?» diye sordu Manuel.

Hernandez sırıttı. «En güzel atları kimler alacak diye kavga ediyorlar arkada.»

Katırlar hızla girdiler kapıdan, kamçılar şaklıyor, çıngıraklar çıngırdıyordu, genç boğa kumları savurarak alana fırladı.

Boğa fırlar fırlamaz paseo (15) için sıralandılar.

Manuel'le Hernandez öndeydi. Genç cuadrilla üyeleri, ağır pelerinleri kollarında, arkadaydılar. En arkada da dört pikador vardı at sırtında, çelik uçlu sırıklarını yarı karanlıkta dimdik tutuyorlardı.

Pikadorlardan biri, «Anlamıyorum,» dedi, «atları görebilmemiz için ortalığı niye iyice aydınlatmıyor Retana?»

«Derilerini görmesek daha iyi olur diye düşünmüştür,» dedi bir başka pikador.

İlk pikador, «Üstüne bindiğim şu şey var ya,» dedi, «ayaklarımı yerden kesiyor, o kadar, başka bir işe yaradığı yok.»

«At ya, sen ona bak.»

«At tabiî.»

Sıska atların üstüne oturmuş, karanlıkta konuşuyorlardı.

---

(15) Paseo — Geçit töreni.

Zurito bir şey söylemedi. Atların tek doğru dürüstünü o kapmıştı. Denemişti atı; hayvan, geme de mahmuzlara da karşılık vermiş, binicisinin istediklerini yapmıştı. Zurito, atın sağ gözünü kapayan bağı çıkarmış, kulaklarını dibinden bağlayan ipleri kesmişti. İyi bir attı bu, sağlam bir attı, sımsıkı basıyordu yere. Zurito'nun bütün istediği de buydu zaten. Corrida boyunca bu ata binmeyi tasarlıyordu. Kocaman, süslü eyerin üstünde, yarı karanlıkta oturup paseo'yu beklerken, o geceki güreşte pikadorluk yapışını düşünmüştü hep. Öteki pikadorlar, iki yanında durmadan konuşuyorlardı. Zurito onları duymuyordu.

İki matador, pelerinlerini sol kollarına atmış, üçer peone'nin (16) önünde duruyorlardı. Arkasındaki üç çocuğu düşünüyordu Manuel. Üçü de, Hernandez gibi, Madrileno'ydu, (17), on dokuz yaşlarındaydılar. İçlerinden birini, ciddî, gururlu, esmer bir çingeneyi, gözü tutmuştu Manuel'in. Döndü.

«Adın ne senin?» diye sordu çingeneye.

«Fuentes,» dedi çingene.

«Güzel bir ad,» dedi Manuel.

Çingene, dişlerini göstererek gülümsedi

«Çıkınca sen alırsın boğayı, biraz koşturursun,» dedi Manuel.

«Peki,» dedi çingene. Yüzü ciddîydi. Ne

(16) Peone — Yaya.

(17) Madrileno — Madridli.

yapacağını düşünmeye koyuldu hemen.

Manuel, «Çıkıyor işte,» dedi Hernandez'e.

«Peki. Çıkalım.»

Başları dik, müzikle sallanarak, sağ kollarını serbestçe sallayarak, ışıkların altındaki kumlu arenaya çıktılar; cuadrilla'lar arkada yelpaze gibi açıldılar, arkalarından pikadorlar, en arkadan da hademelerle çıngıraklı katırlar geliyordu. Arenayı boydan boya geçerlerken seyirciler Hernandez'i alkışladılar. Başları dik, sallanarak yürürken önlerine bakıyorlardı dimdik.

Eğilerek başkanı selâmladıktan sonra dağıldılar. Boğa güreşçileri, barrera'nın ardına geçip ağır pelerinlerini bıraktılar, güreşirken kullanacakları hafif pelerinleri aldılar. Katırlar çıktı. Pikadorlar, tırısa kaldırdıkları atlarıyla alanda bir tur attılar, ikisi, geldikleri kapıdan çıkıp gitti. Hademeler kumu düzelttiler.

Manuel, Retana'nın adamlarından birinin uzattığı bir bardak suyu içti; hem menajerliğini yapıyordu bu adam, hem de kılıcını taşıyordu. Hernandez, kendi menajeriyle konuşup döndü.

Manuel, «İyi alkış aldın, oğlum,» diye pohpohladı onu.

Keyifle, «Severler beni,» dedi Hernandez.

Manuel, «Paseo nasıldı?» diye sordu Retana'nın adamına.

«Düğün gibiydi,» dedi adam. «Nefis. Joselito'yla Belmonte gibi çıktınız.»

Zurito, yüce bir heykel gibi geçti yanlarından. Atını dizginledi, alanın öteki yanına, boğanın çıkacağı toril'e (18) doğru çevirdi. Işıkların altında garipti doğrusu. Kızgın ikindi güneşinde, büyük paralar karşılığında pikadorluk yapmıştı hep. Şu ışık meselesinden hoşlanmıyordu. Bir an önce başlasa diye düşünüyordu.

Manuel yanına gitti onun.

«Göster kendini, Manos,» dedi. «Canını çıkar şunun, rahatça güreşebileyim.»

Zurito kuma tükürdü. «Merak etme, evlât. Arenadan bile dışarı fırlayacak.»

«Aban üstüne, Manos,» dedi Manuel.

«Abanırım,» dedi Zurito. «Niye çıkmıyor hâlâ?»

«Geliyor işte,» dedi Manuel.

Zurito, ayakları üzengilerde, kocaman bacakları, atı saran meşin kaplı zırhın içinde, dizginler sol elinde, uzun sırık sağ elinde, geniş kenarlı şapkası gölge etmek için gözlerinin üstüne kadar inmiş, toril'in uzak kapısına bakarak, oturuyordu. Atının kulakları titredi. Zurito, sol eliyle okşadı atı.

Toril'in kırmızı kapısı ardına kadar açıldı; bir an arenanın öteki ucundaki boş geçide baktı Zurito. Derken fırlayarak boğa çıktı kapıdan, ışıkların altına gelince dört ayağının üstünde zıpladı, sonra tırısa kalktı, dört nala koşmaya başladı, sessizdi, koca burun delikle-

(18) Toril — Boğanın kapatıldığı kulübe.

rinden soluyordu sadece, karanlık ahırdan kurtulduğuna seviniyordu.

İlk sırada, **El Heraldo**'nun yedek boğa güreşleri eleştirmeni, hafifçe sıkılmış, dizlerini dayadığı beton duvarın üstünde şunları karaladı: «Campagnero, Negro, 42 saatte 90 mil hızla tam gaz çıkageldi —»

Manuel, barrera'ya yaslanmış, boğayı seyrederek elini salladı, çingene de pelerinini sürüyerek koştu. Boğa, dört nala, başını eğip kuyruğunu kaldırarak pelerine saldırdı. Zikzaklar yaparak koşuyordu çingene, koşarken boğa farketti onu, pelerini bırakıp ona saldırdı. Çingene hızlandı, kırmızı barrera'nın üstünden atladı, boğa gidip barrera'ya tosladı. Tahtaya iki kere tos vurdu boynuzlarıyla.

El Heraldo'nun eleştirmeni bir sigara yaktı, kibriti boğaya doğru fırlattıktan sonra not defterine şunları yazdı: «Biletli seyircilerin hoşuna gidecek kadar büyük boynuzlu, iri bir hayvan olan Campagnero, güreşçilerin bölgesine girme eğilimini gösterdi.»

Boğa tahtaperdeye toslayınca, sert kumlara fırladı Manuel. Gözucuyla Zurito'ya baktı, beyaz atın üstünde oturmaktaydı Zurito, barrera'nın yakınlarında, biraz ötede soldaydı. Manuel pelerini iki eliyle kavradı, önünde tutarak boğaya bağırdı. «Huh! Huh!» Boğa döndü, ileri fırlarken tahtaperdeye toslayacak gibi oldu yine, pelerine saldırdı; boğanın saldırısıyla birlikte topuklarının üstünde dönerek

yana çekildi Manuel, pelerini boğanın boynuzları üstünden geçirdi. Dönüşünü tamamladığı anda yine karşı karşıyaydı boğayla, pelerini yine önüne tuttu, boğa saldırınca bir daha döndü. Her dönüşünde seyirciler bağırıyordu.

Dört kere döndü boğayla birlikte, pelerini dalgalandırıyor, her dönüşünün sonunda boğayla karşı karşıya kalıyordu. Beşinci dönüşünün sonunda kalçasına dayadı pelerini, bir dansözün eteği gibi dalgalandı pelerin, boğa Zurito'nun karşısında buldu kendini, beyaz atın üstündeydi Zurito, at yaklaşmıştı, sımsıkı basıyordu yere, kulaklarını dikmişti, sinirli sinirli titriyordu dudakları, şapkası gözlerinin üstündeydi Zurito'nun, öne eğilmişti, sağ kolunun altındaki sırık keskin bir açı çizerek uzanıyordu, demirli ucu boğaya dönüktü.

El Heraldo'nun ikinci eleştirmeni, sigarasından bir nefes çekti, gözleri boğada, şunları yazdı: «Eski güreşçi Manolo güzel birkaç veronica'yı (19), Belmonte'ye yaraşır bir recorte'la (20) bitirerek seyircilerin alkışını aldı, sonra at üstündeki tercio'ya (21) girdik.»

Zurito, boğayla sırığın ucu arasındaki uzaklığı ölçerek atının yerini değiştirdi. O bakarken, boğa kendini toparladı, gözleri atın göğsünde, saldırıya geçti. Süsmek için başını

(19) Veronica — Çalım.
(20) Recorte — Kesme.
(21) Tercio — Üçüncü bölüm.

önüne eğince, Zurito sırığın ucunu boğanın omuzları üstündeki şişkin kaslara sapladı, bütün ağırlığını sırığa vererek, sol eliyle şaha kaldırdı beyaz atı, sağa doğru çekti, çekerken de boğayı olanca gücüyle itti, atın karnına dokunmadı bile boğanın boynuzları, at ön ayakları üstüne bastı yine, titriyordu, boğa Hernandez'in uzattığı pelerine saldırırken kuyruğu atın göğsünü yaladı.

Hernandez yana koştu, pelerini göstererek öteki pikadora çekti boğayı. Bir dönüşle atla karşı karşıya bıraktı onu, sonra geri çekildi. Boğa, atı görünce saldırıya geçti. Pikadorun sırığı sırtını sıyırdı sadece; at, havalanır gibi oldu, pikador zaten fırlamıştı eyerden, sırığı boğanın sırtına saplayamayınca, sağ ayağını üzengiden çıkarmış, sol yana düşerek atı boğayla kendisi arasında bırakmıştı. At, boynuzu yiyince yere yığıldı; pikador, çizmeleriyle atı teperek kurtuldu, kaldırılıp götürülmek için yere uzandı.

Manuel, boğanın atı süsmesine karışmadı; acelesi yoktu, pikador kurtulmuştu; üstelik bu gibi olaylar biraz aklını başına getirirdi pikadorun. Gelecek sefer, daha çok dayanırdı at üstünde. Sersem pikadorlar! Kumların ötesinden Zurito'ya baktı, barrera'nın kenarında, ayakları sımsıkı yere basan atıyla bekliyordu.

«Huh!» diye seslendi boğaya, «Tomar!» Gözünü alsın diye iki eliyle tuttu pelerini. Boğa, atı bırakıp pelerine saldırdı, Manuel pelerini

açarak yana koştu, durdu, topuklarının üstünde dönerek boğayı Zurito'yla karşı karşıya bıraktı.

«Hernandez'le Manolo quite'lerdeydi (22), Campagnero bir rosinante'yi (23) öldürdü ama iki vara aldı,» diye yazdı **El Heraldo**'nun eleştirmeni. «Hiç kaçmadı, atları pek sevmediğini de gösterdi. Eski pikadorlardan Zurito, sırığıyla eski numaralarından bazılarını yeniden canlandırdı, özellikle suerte'yi (24) —»

Yanında oturan adam, «Olé! Olé!» diye bağırdı. Adamın sesi, kalabalığın gürültüsünde kaybolup gitti, adam da eleştirmenin sırtına vurdu. Eleştirmen, Zurito'yu görmek için başını kaldırdı, tam altındaydı Zurito, atının üstünde iyice öne eğilmişti, dik bir açıyla uzanan sırığı koltuğunun altına sıkıştırmıştı, bütün ağırlığıyla sarkıyordu sırık, neredeyse tam ucundan tutuyordu Zurito, boğayı yaklaştırmamaya çalışıyordu, boğa saldırmak istiyordu, at vardı karşısında, atın üstünde Zurito vardı, yaklaştırmıyordu boğayı, atı kurtarmaya çalışıyordu, sonunda kurtardı. Zurito atın tehlikede olmadığını anlar anlamaz bıraktı boğayı, boğa yanından geçerken sırığın üçgen biçimindeki çelik ucunu boğanın omuz kasına sapladı, sırtı parçalandı boğanın, hayvanın gözü dön-

(22) Quite — Engel.
(23) Rosinante — Uyuz at.
(24) Suerte — Sonuç.

müştü, Hernandez'in pelerinine saldırdı. Körü körüne saldırmıştı pelerine, Hernandez arenanın ortasına çıkardı boğayı.

Zurito, atını okşayarak boğaya baktı; boğa, parlak ışığın altında, seyircilerin haykırışları arasında Hernandez'in salladığı pelerine saldırıyordu.

«Gördün mü?» dedi Manuel'e.

«Hârikaydı,» dedi Manuel.

«Hesabını gördüm,» dedi Zurito. «Bak, şimdi nasıl?»

Yakın bir dönüşten sonra boğa dizüstü yere kapaklandı. Hemen kalktı, ama kumların ötesinden Manuel'le Zurito boğanın simsiyah omuzundan oluk oluk akan kanın parlayışını gördüler.

«Hesabı tamamdır,» dedi Zurito.

«İyi bir boğa,» dedi Manuel.

«Bir daha şişleyecek olursam ölür,» dedi Zurito.

«Bizim üçleri değiştirecekler,» dedi Manuel.

«Bak şimdi,» dedi Zurito.

«Oraya gitmem gerek,» dedi Manuel, karşıya koşmaya başladı, mono'lar bir atın yularına yapışmışlar, bacaklarını kamçılayarak, bir çeşit tören havası içinde boğaya yaklaştırmaya çalışıyorlardı onu, boğa da başını önüne eğmiş, eşiniyordu, saldırıp saldırmamaya karar verememişti daha.

Zurito, atının üstüne oturmuş, hiçbir ay-

rıntıyı kaçırmamaya çalışarak kalabalığa doğru ilerlerken kaşlarını çattı.

Sonunda saldırdı boğa, atı tutanlar barrera'ya koştular, pikador çok gerilere sapladı sırığı, boğa atın altına girdi, kaldırdı onu, kendi sırtına alıverdi.

Zurito seyrediyordu. Kırmızı gömlekli mono'lar, (25) pikadoru kurtarmak için koştular. Ayağa kalkmıştı pikador, küfrediyor, kollarını çırpıyordu. Manuel'le Hernandez pelerinleriyle hazır bekliyorlardı. Boğa, büyük, kara boğa; sırtında bir at vardı boğanın şimdi, debelenen, yuları boynuzlarına dolanmış bir at. Sırtında bir at vardı kara boğanın, boğa sendeleyerek yürüdü, başını eğdi, atı kaldırıp fırlatmak için, silkindi, kayıp yere düştü at. Sonra, Manuel'in açtığı pelerine öfkeyle saldırdı boğa.

Manuel anladı, boğa daha da ağırlaşmıştı şimdi. Çok kan kaybediyordu. İki böğrü de pırıl pırıl olmuştu kandan.

Manuel pelerinini tuttu yine. Boğa, gözleri açık, aptalca bakarak, sadece pelerine bakarak, geldi. Yana çekildi Manuel, kollarını kaldırdı, veronica için boğanın önündeki pelerini gerdi.

Boğayla karşı karşıyaydı şimdi. Evet, başı biraz daha önüne düşmüştü boğanın. Kaldıramıyordu. Zurito böyleydi işte.

Manuel pelerini salladı; boğa geldi; yana çekildi Manuel; döndü, bir veronica daha.

(25) Mono — Seyis.

Müthiş dikkatli şimdi, diye düşündü. Yeteri kadar döğüştü, artık dikkat ediyor. Av peşinde. Gözüne beni kestirdi. Ama pelerinle her zaman savuşturabilirim.

Boğaya doğru salladı pelerini; boğa geldi; yana çekildi Manuel. Çok yakından geçti bu kereşinde. Bu kadar yakından geçsin istemem.

Boğa geçerken onun sırtına değen pelerinin ucu kandan ıslanmıştı.

Peki, bu sonuncusu.

Manuel, her saldırışında boğayla birlikte dönmüştü; onunla karşı karşıyaydı yine, pelerini iki eliyle tutuyordu. Boğa ona baktı. Dikkatli gözlerle, ileriye uzanan boynuzlarla, dikkatle baktı boğa.

«Huh!» dedi Manuel, «Toro!» Geriye doğru eğilerek pelerini salladı. Geliyor işte. Yana çekildi, sallayarak arkasına aldı pelerini, topuklarının üstünde döndü, boğa pelerinin sallanışını görmüş, sonra onu gözden kaybedince donakalmıştı. Manuel, boğanın donakaldığını göstermek için, burnunun önünde salladı pelerini, sonra uzaklaştı.

Alkış kopmadı.

Manuel kumların üstünde yürüyüp barrera'ya doğru gitti. Zurito da çekildi. Manuel boğayla güreşirken borazanlar çalmıştı, sıranın banderillo'ların (26) saplanmasına geldiğini belirtmek için. Manuel farketmemişti bunu.

(26) Banderillo — Ucu bayraklı şiş.

Mono'lar ölü iki atın üstüne çadır bezi örtüyorlar, çevrelerine de talaş döküyorlardı.

Manuel biraz su içmek için barrera'ya geldi. Retana'nın adamı ağır testiyi uzattı.

Fuentes, uzun boylu çingene, bir çift banderillo tutuyordu elinde, olta ucuna benzer uçları olan, incecik, kırmızı şişleri. Manuel'e baktı.

«Hadi, fırla,» dedi Manuel.

Çingene seğirtti. Manuel testiyi bırakıp seyretmeye koyuldu onu. Mendiliyle yüzünü sildi.

El **Heraldo**'nun eleştirmeni, ayaklarının arasında duran ılık şampanya şişesine uzandı, bir yudum aldıktan sonra paragrafını bitirdi

«— Yaşlı Manolo pelerinle yaptığı beylik oyunlarla alkış alamadı, üçüncü bölüme girdik.»

Alanın ortasında boğa, hâlâ donakalmış, tek başına duruyordu. Fuentes, uzun boyu, dümdüz sırtıyla yürüyordu ona doğru, kibirle, kollarını açmış, iki elinde incecik, kırmızı birer şişle, şişi parmaklarıyla tutarak. Yürüyordu Fuentes. Arkasında, bir yanda pelerinli bir peon vardı. Boğa ona baktı, kendine geldi.

Fuentes'e dikilmişti gözleri, Fuentes kımıldamıyordu. Geriye doğru eğilerek boğaya seslendi. Ellerindeki banderillo'ları oynattı, çelik uçlara vuran ışık, boğanın gözünü aldı.

Kuyruğunu dikip saldırdı boğa.

Dümdüz, gözleri Fuentes'in üstünde, yaklaştı. Fuentes, geriye doğru eğilmiş, banderillo'ları hazır, kımıldamadan duruyordu. Süsmek için başını eğince boğa, Fuentes gerildi, kollarını bitiştirip kaldırdı, elleri birbirine değdi, kırmızı birer çizgi gibi indi banderillo'lar, boğanın boynuzlarının ötelerine uzandı Fuentes, bacaklarını hiç bükmeden banderillo'ları sapladı, sonra da boğanın geçmesi için yay gibi kıvrıldı.

«Olé!» diye bağırdı seyirciler.

Boğa, dört ayağını da yerden kesmiş, alabalık gibi sıçrayarak, çılgınca koşuyordu. Sıçradıkça, banderillo'ların kırmızı sapları sallanıyordu.

Barrera'da duran Manuel, boğanın hep sağa doğru sıçradığını farketti.

Fuentes'e yeni banderillo'lar götürmek için koşmaya hazırlanan çocuğa, «Söyle ona, bu çifti de sağa saplasın,» dedi.

Ağır bir el dokundu omuzuna. Zurito'ydu.

«Nasılsın, evlât?» diye sordu.

Boğayı seyrediyordu Manuel.

Zurito barrera'ya yaslandı, gövdesinin ağırlığını kollarına verdi. Manuel ona döndü.

«İyisin,» dedi Zurito.

Manuel başını salladı. Gelecek üçüncüye kadar koştu, yapacak bir şeyi yoktu. Çingene çok iyi kullanıyordu banderillo'ları. Boğa, gelecek üçüncüde azmış bir biçimde saldıracaktı. İyi bir boğaydı. Şimdiye kadar kolay geç-

mişti her şey. Kılıcı saplayacağı final korkutuyordu onu. Pek korkmuyordu aslında. Düşünmüyordu bile finali. Ama orada dikilmiş dururken birşeyler seziyordu. Faena'yı tasarlayarak boğaya baktı, kırmızı kumaşla küçültüverecekti boğayı, yenir yutulur bir duruma getirecekti.

Çingene, topuklarıyla parmaklarının üstüne basarak, tıpkı bir dansör gibi, karşısındakini aşağılayarak, boğaya doğru yürüyordu; yürürken, her adım atışında, kırmızı banderillo'lar da sallanıyordu. Boğa da onu seyrediyordu, boş gözlerle bakmıyordu artık, av peşindeydi, süsmek için iyice yaklaşmasını bekliyordu.

Fuentes ilerlerken boğa saldırıya geçti. Koşarak çeyrek bir çember çizdi Fuentes, durdu, ileriye eğildi, parmaklarının üstünde kalktı, banderillo'ları boğanın koca omuz kaslarına sapladı, boynuzları yerini bulmamıştı boğanın.

Seyirci çılgına döndü.

Retana'nın adamı, «Bu çocuğu uzun süre bırakmazlar gece güreşlerinde,» dedi Zurito'ya.

«İş var,» dedi Zurito.

«Seyret.»

Seyrettiler.

Fuentes, sırtını barrera'ya dayamış, duruyordu. Cuadrilla'dan iki kişi arkasındaydı onun, boğanın dikkatini çekmek için pelerinlerini sallıyorlardı.

Boğa, dili dışarda, soluk soluğa, çingeneye bakıyordu. Şimdi ele geçirmişti onu. Kırmızı tahtaperdenin önünde. Biraz ötesinde. Boğa, çingeneyi seyrediyordu.

Çingene geriye doğru eğildi, kollarını kaldırdı, banderillo'ları boğaya çevirdi. Seslenerek bir ayağını yere vurdu. Kuşkulandı boğa. Adamı istiyordu. Artık şiş saplanmasını istemiyordu omuzuna.

Fuentes biraz yaklaştı boğaya. Gerildi. Yine seslendi. Seyircilerden biri korkuyla bağırdı.

«Çok yakınında,» dedi Zurito.

«Seyret,» dedi Retana'nın adamı.

Fuentes, boğayı banderillo'larla kışkırtarak gerildi, iki ayağını da yerden keserek sıçradı. Sıçradığı anda, boğa, kuyruğunu dikerek saldırıya geçti. Ayak parmaklarının ucuna düştü Fuentes, kolları dimdikti, gerilmiş bir yay gibiydi gövdesi, kendini sağ boynuzdan kurtararak şişleri sapladı.

Boğa, gözünü alan pelerinlerin bulunduğu yere, barrera'ya tosladı, adamını kaybetti.

Çingene, barrera boyunca koşarak, alkışlar arasında Manuel'e geldi. Yeleği, boynuzun takıldığı yerden yırtılmıştı. Bu da mutlu kılmıştı onu, seyircilere gösteriyordu. Bir tur attı. Zurito, onun gülümseyerek yırtığı seyircilere gösterdiğini gördü. O da gülümsedi.

Son çift banderillo'yu bir başkası sapladı. Kimsenin aldırdığı yoktu.

Retana'nın adamı, bir muleta'nın (27) arasına bir sopa soktu, kumaşı katlayıp barrera'nın üstünden Manuel'e verdi. Meşinden yapılma kılıç kutusuna uzandı, bir kılıç aldı eline, meşin kınından tutarak tahtaperdenin üstünden Manuel'e tuttu. Manuel, kırmızı kabzasından çekti kılıcı, kın yere düştü.

Zurito'ya baktı. İri yarı adam, onun ter içinde kaldığını gördü.

«Şimdi hesabını görürsün, evlât,» dedi.

Manuel başını salladı.

«Perişan oldu,» dedi Zurito.

Retana'nın adamı, «Tam istediğin gibi,» diyerek güven vermeye çalıştı Manuel'e.

Manuel başını salladı.

Tepedeki borazancı, finalin başladığını belirtmek için borazanını çaldı, Manuel arenayı geçerek karşıya, karanlık localara doğru yürüdü, herhalde orada oturuyordu başkan.

İlk sırada, **El Heraldo**'nun yedek boğa güreşleri eleştirmeni, ılık şampanyadan uzun bir yudum aldı. Her şeyi not etmeye değmezdi, gazeteye gidince yazardı güreşi. Ne önemi vardı zaten? Sadece bir gece güreşiydi bu. Kaçırdığı bir şey olursa sabah gazetelerinden öğrenirdi. Bir yudum daha aldı şampanyadan. Saat on ikide Maxim'de randevusu vardı. Zaten kimlerdi bu boğa güreşçileri? Ya çocuklar ya da bir

(27) Muleta — Boğayı kışkırtmak için kullanılan kırmızı kumaş.

boka yaramaz insanlar. Bir boka yaramayan birsürü herif. Not defterini cebine koyup Manuel'e baktı, alanda yapayalnız duruyordu Manuel, tepeleri, karanlık plaza'nın göremediği localarından birini selâmlıyordu şapkasıyla. Boğa da, sessizce, hiçbir şeye bakmadan duruyordu alanda.

Manuel, «Sayın başkan, bu boğayı size ve dünyanın en zekî, en cömert insanları olan Madrid halkına adıyorum,» diyordu. Basmakalıp bir söylevdi bu. Manuel baştan sona söyledi. Gece güreşleri için biraz uzundu.

Eğilerek karanlığı selâmladı, doğruldu, şapkasını omuzunun üstünden fırlatıp attı, sol elinde muleta, sağ elinde kılıç, boğaya doğru ilerledi.

Boğaya doğru ilerledi Manuel. Boğa ona baktı; fırıl fırıldı gözleri. Manuel, boğanın sol omuzundan sarkan banderillo'lara, Zurito'nun açtığı yaralardan akan parlak kana baktı. Boğanın ayaklarına ilişti gözü. Sol elinde muleta, sağ elinde kılıç, ilerlerken boğanın ayaklarına baktı hep. Ayaklarını toplamadan saldıramazdı boğa. Şimdi dört bacağını da açmış, sersem sersem duruyordu.

Ayaklarına bakarak ona doğru ilerledi Manuel. Tamamdı. Becerebilecekti. Boğanın başını önüne eğmesini sağlamalıydı, boynuzlarının gerisine uzanıp onu öldürebilmek için. Kılıcı düşünmüyordu, boğayı öldürmeyi de düşünmüyordu. Teker teker düşünüyordu her şeyi. Ama

üstüste yığılan düşünceler onu bunalttı yine de. İlerlerken, boğanın ayaklarına baktı önce, sonra gözlerine, ıslak burnuna, ileriye uzanmış geniş, sivri boynuzlarına. Gözlerinin çevresinde belli belirsiz halkalar vardı boğanın. Manuel'e bakıyordu gözleriyle. Beyaz yüzlü bu ufak tefek adamı haklarım diye düşünüyordu.

Manuel durdu, kılıcın ucunu kumaşa batırarak kırmızı muleta'yı açtı, sol eline aldığı kılıçla yelken gibi açtı kırmızı kumaşı, bu arada boğanın boynuz uçlarına baktı. Biri, barrera'ya toslamaktan kırılmıştı. Öteki, kirpi dikeni gibi sivriydi. Muleta'yı açarken, boynuzun beyaz dibinin kızıla boyanmış olduğunu gördü. Bunlara dikkat ederken boğanın ayaklarını bir an bile gözden kaçırmadı. Hep Manuel'i seyrediyordu boğa.

Savunmaya geçmiş, diye düşündü Manuel. Güç topluyor. Onu kışkırtmalı, başını öne eğmesini sağlamalı. Başını öne eğdirtmeli hep. Zurito sağlamıştı bunu, ama şimdi başı yukarda yine. Hareket ederse yaraları kanar, bu yüzden de başını öne eğer.

Muleta'yı tutup sol elindeki kılıçla kumaşı gererek, boğaya seslendi.

Boğa ona baktı.

Hayvanı aşağılarcasına yay gibi geriye kıvrıldı, iyice açılmış kumaşı salladı.

Boğa muleta'yı gördü. Işıkların altında kıpkızıldı kumaş. Boğanın ayakları toplandı.

Geliyor işte. Huşşş! Boğa yaklaşır yaklaş-

maz Manuel döndü, muleta'yı kaldırdı; kumaş, boğanın boynuzları üstünden geçti, başından kuyruğuna kadar bütün sırtını yaladı. Saldırışı boşa gitmişti boğanın. Manuel kımıldamamıştı bile.

Köşeyi dönen bir kedi gibi döndü boğa, Manuel'le karşı karşıya kaldı.

Yine saldırıya geçmişti. O ağırlığından eser yoktu artık. Manuel, onun simsiyah sırtından akıp bacaklarından sızan taze kanı gördü. Kılıcı muleta'dan çekip sağ eline aldı. Sol elinde aşağı doğru indirdi muleta'yı, sola eğilerek boğaya seslendi. Bacaklarını gerdi boğa, gözlerini muleta'ya dikti. İşte geliyor, diye düşündü Manuel. İuvv!

Boğanın saldırışıyla birlikte döndü, muleta'yı salladı, sağlam basıyordu yere, kılıç ışıkların altında parlayarak bir çember çizdi havada.

Pase natural bitip de Manuel muleta'sını pase de pecho için kaldırınca yeniden saldırdı boğa. Muleta'nın arkasındaki göğsüne doğru geldi Manuel'in. Manuel, banderillo şişlerinden sakınmak için geriye eğdi başını. Boğanın sıcak, kara gövdesi, Manuel'in göğsüne değdi geçerken.

Çok yakın geçti, diye düşündü Manuel. Zurito, elinde pelerinle Manuel'e doğru seğirten çingeneye hızlı hızlı birşeyler söyledi barre'ya yaslanarak. Şapkasını gözlerine kadar indirdi Zurito, arenanın ötesinden Manuel'e baktı.

Manuel boğayla karşı karşıyaydı yine, muleta sol elindeydi, indirmişti biraz. Boğa, muleta'ya bakarken başını öne eğmişti.

«Bu numarayı Belmonte yapsaydı, alkıştan yıkılırdı ortalık,» dedi Retana'nın adamı.

Zurito bir şey demedi. Arenanın ortasındaki Manuel'i seyrediyordu.

«Patron nerden bulmuş bu herifi?» diye sordu Retana'nın adamı.

«Hastahaneden,» dedi Zurito.

«Yakında döneceği yer de orası,» dedi Retana'nın adamı.

Zurito ona döndü.

Barrera'yı göstererek, «Vur şuna,» dedi.

«Şaka ediyordum, dostum,» dedi Retana'nın adamı.

«Tahtaya vur.»

Retana'nın adamı eğildi, barrera'ya üç kere vurdu.

«Faena'yı seyret,» dedi Zurito.

Alanın ortasında, ışıkların altında, Manuel diz çökmüş, karşı karşıya kalmıştı boğayla, muleta'yı iki eliyle tutup kaldırırken boğa, kuyruğu yukarda, saldırdı.

Manuel, gövdesiyle dönüp saldırıyı atlattı, boğa yeniden saldırınca da yarım çember çizdirdi muleta'ya, boğayı dizüstü çökertti.

«Vay canına, büyük bir güreşçi bu herif,» dedi Retana'nın adamı.

«Hayır, değil,» dedi Zurito.

Manuel ayağa kalktı, sol elinde muleta, sağ

elinde kılıç, karanlık plaza'dan gelen alkışlara eğilerek teşekkür etti.

Boğa ayağa kalkmıştı yine, başını önüne eğmiş, bekliyordu.

Zurito, cuadrilla'dan iki çocukla konuştu, ikisi de pelerinlerini ellerine alıp Manuel'in arkasında durmak üzere seğirttiler. Şimdi dört kişi vardı Manuel'in arkasında. Muleta'yla çıkar çıkmaz Hernandez de peşinden gitmişti onun. Fuentes, pelerini gövdesine dayamış, uzun boyuyla, hiç kımıldamadan, tembel tembel bakıyordu. İki çocuk daha geldi şimdi. Hernandez, Manuel'in yanında durmaları için işaret etti onlara. Manuel, boğayla karşı karşıya, tek başına duruyordu.

Manuel, pelerinli çocukları, elini sallayarak geri yolladı. Dikkatle geri çekilen çocuklar, Manuel'in yüzünün bembeyaz, ter içinde olduğunu gördüler.

Geri çekilmeyi bilmiyorlar mıydı sanki? Donakalmıştı boğa, pelerinlerle onun dikkatini mi çekeceklerdi? Bir bu eksikti.

Boğa, ayaklarını açmış, muleta'ya bakarak duruyordu. Manuel, sol elindeki muleta'yı salladı. Boğanın gözleri muleta'daydı hep. Gövdesi bacaklarına ağır geliyordu artık. Başını önüne eğmişti, ama yeteri kadar eğmemişti daha.

Manuel muleta'yı ona doğru uzattı. Boğa kımıldamadı. Gözleri kımıldıyordu sadece.

Kurşun gibi, diye düşündü Manuel. Kesil-

di. Hesabı tamamdır. Öksede.

Boğa güreşi terimleriyle düşünüyordu. Bir şey düşünüyordu bazen, ama o düşünceyle ilgili terim aklına gelmiyordu, bu yüzden düşüncesi berraklaşmıyordu. Duygularıyla bilgisi kendiliğinden işliyordu, ama beyni ağır ağır, kelimelerle çalışıyordu. Boğalar hakkında her şeyi bilirdi. Bu konuda düşünmesine hiç gerek yoktu. Doğru olan şeyi yapardı. Gözleri, gereken şeyleri görür, gövdesi gereken şeyleri yapardı hiç düşünmeden. Düşünmeye kalksa yandı demekti.

Şimdi, boğayla karşı karşıyayken, aynı anda birçok şeyin bilincindeydi. Boynuzlar vardı, biri kırık öteki sipsivri, kendini sol boynuza doğru çevirmeliydi, kısa ve kesin saplamalıydı kılıcı, boğa görebilsin diye muleta'yı indirmeliydi, boynuzlarının üstünden geçirirken de kılıcı tam ensesindeki, omuzlarının arasındaki beş peçeta büyüklüğünde o küçük noktaya saplamalıydı. Bütün bunları yapmalı, bu arada boynuzları kollamalıydı. Farkındaydı bunların, ama düşünceleri sadece iki kelimeyle beliriyordu kafasında: «Corto y derecho. (28)

Muleta'yı sallayarak, «Corto y derecho,» diye düşündü. Kısa ve kesin. Corto y derecho, kılıcı çekti muleta'dan, kırık sol boynuza doğru döndü, muleta'yı indirdi, sağ eliyle gözünün hizasında tuttu kılıcı, bir haç meydana getire-

(28) Corto y derecho — Kısa ve kesin.

rek, parmak uçlarına basarak kalktı, kılıçla boğanın ensesine nişan aldı.

Boğanın üstüne atıldı, corto y derecho.

Bir sarsıntı oldu, havaya fırladığını anladı Manuel. Havalanırken kılıca abandı, ama kılıç fırladı elinden. Yere düştü, boğa üstüne saldırdı onun. Manuel, yerde yatarak, boğanın burnunu tekmeledi. Tekmeliyor, tekmeliyordu, saldırıyordu boğa, heyecandan süsemiyordu Manuel'i, başıyla tosluyor, boynuzlarını kumlara sürtüyordu. Manuel, oynadığı topu yere düşürmek istemeyen bir adam gibi, durmadan tekmeliyordu boğayı, süsemesin diye.

Manuel, boğaya sallanan pelerinlerin rüzgârını duydu sırtında, boğa gitti, geçip gitti Manuel'in üstünden. Siyah karnıyla. Çiğneyemedi bile Manuel'i.

Ayağa kalktı Manuel, muleta'yı aldı. Fuentes kılıcı verdi. Kürek kemiğine saplandığı yerde eğrilmişti kılıç. Manuel dizinin üstünde düzeltti onu, ölü atlardan birinin yanında durmakta olan boğaya doğru koştu. Koşarken, yeleği yırtıldığı yerden, tam koltuğunun altında sallanıp duruyordu.

Manuel, «Uzaklaştır şunu oradan,» diye bağırdı çingeneye. Boğa, ölü attan yayılan kan kokusunu almış, boynuzlarıyla çadır bezini parçalamıştı. Kırık boynuzundan sallanan çadır bezi parçasıyla Fuentes'in pelerinine saldırdı, seyirciler güldü. Ortaya çıkınca, çadır bezinden kurtulmak için başını salladı. Hernandez, ar-

kasından koşarak çadır bezini yakaladı, çekip aldı boynuzundan.

Boğa saldırır gibi yaptı Hernandez'e, sonra durdu. Savunmaya geçmişti yine. Manuel, kılıç ve muleta'yla yaklaşıyordu boğaya. Muleta'yı salladı. Boğa saldırmadı.

Manuel, kılıçla nişan alarak, yan döndü. Boğa hareketsizdi, kesilmişti bacakları, saldıramıyordu.

Manuel nişan alarak ayaklarının ucunda yükseldi, saldırdı.

Yine sarsıldı, geriye doğru fırlatıldığını duydu, sert kumun üstüne düştü. Tekmeleme fırsatını da bulamadı bu kere. Tepesindeydi boğa. Başını kollarının arasına almış, ölü gibi yatıyordu Manuel, boğa tosladı. Sırtına, kumlar arasındaki suratına tos vurdu. Manuel, boğanın boynuzunun, katlanmış kolları arasındaki kumlara girdiğini duydu. Kuyruk sokumuna tosladı boğa. Yüzü kumlara gömüldü. Manuel'in. Boğanın boynuzu, Manuel'in ceketinin yenlerinden birine girdi, yırttı kolunu. Havaya fırladı Manuel, tehlikeyi atlatmıştı, boğa pelerinlere saldırdı.

Manuel ayağa kalktı, kılıçla muleta'yı buldu, kılıcın ucunu yokladı başparmağıyla, sonra yeni bir kılıç almak için barrera'ya koştu.

Retana'nın adamı, barrera'nın üstünden kılıcı uzattı.

«Yüzünü sil,» dedi.

Manuel, boğaya doğru koşarken kanlı yü-

zünü sildi mendiliyle. Zurito'yu görmemişti. Nerdeydi Zurito?

Cuadrilla'dakiler boğadan uzaklaşmışlar, pelerinleriyle bekliyorlardı şimdi. Boğa, saldırıdan sonra ağır, hantal, olduğu yerde duruyordu yine.

Manuel, muleta'yla yaklaştı. Durdu, salladı muleta'yı. Boğa kımıldamadı bile. Boğanın burnu önünden sağa, sola, sonra yine sola, sağa salladı muleta'yı. Boğanın gözleri muleta'yı izliyordu, ama saldırmadı. Manuel'in saldırmasını bekliyordu.

Manuel tasalandı. Saldırmaktan başka yapılacak bir şey yoktu. Corto y derecho. Yan dönerek boğaya yaklaştı, muleta'yı salladı, saldırdı. Kılıcı saplarken, boynuzdan kurtulmak için sola çekti gövdesini. Boğa geçip kurtuldu, ışıkların altında parlayarak havaya fırladı kılıç, kırmızı kabzasıyla kumlara düştü.

Koşup kılıcı aldı Manuel. Eğrilmişti, dizinin üstünde düzeltti.

Boğaya doğru koşarken, peleriniyle durmakta olan Hernandez'in yanından geçti.

Onu yüreklendirmek istercesine, «Tepeden tırnağa kemik,» dedi Hernandez.

Manuel yüzünü silerek başını salladı. Kanlı mendili cebine koydu.

Boğa karşısındaydı işte. Barrera'nın yanındaydı şimdi. Allah kahretsin. Tepeden tırnağa kemikti belki. Belki kılıcı saplayabileceği bir yer yoktu gövdesinde. Olmazsa olmasın!

Gösterecekti onlara.

Muleta'yı salladı, boğa kımıldamadı. Manuel, boğanın tam önünde ileri geri salladı muleta'yı. Faydasız.

Muleta'yı koluna dolayıp kılıcı çekti, yan dönüp sapladı. Saplarken büküldüğünü duydu kılıcın, olanca ağırlığıyla abandı, havaya fırladı kılıç, seyircilerin arasına düştü. Kılıç fırlarken sıçrayıp kurtulmuştu Manuel.

Karanlıktan fırlatılan ilk minderler Manuel'e çarpınadı. Derken, bir minder, kalabalığa bakan kanlı yüzünü buldu onun. Minder yağıyordu artık. Kumların üstü minderlerle dolmuştu. Yakından bir şampanya şişesi fırlattı biri. Manuel'in ayağına çarptı şişe. Durup karanlığa, minderler fırlatılan karanlığa baktı Manuel. Sonra bir şey vınladı havada, yanına düştü. Eğilip aldı Manuel. Kılıcıydı. Dizinde düzeltti, seyircilere doğru kaldırdı.

«Teşekkür ederim,» dedi. «Teşekkür ederim.»

Ah, namussuzlar! Alçak namussuzlar! Ah, rezil ,alçak namussuzlar! Koşarken bir minderi tekmeledi.

Karşısındaydı boğa. Eskisi gibi. Peki, rezil, alçak, namussuz!

Boğanın siyah burnu önünde salladı muleta'yı.

Faydasız.

Saldırmayacaksın ha! Peki. İyice yaklaştı, muleta'nın sivri ucunu boğanın ıslak burnuna

bastırdı.

Boğa saldırdı, Manuel geriye sıçrarken bir mindere takıldı ayağı, boynuzun böğrüne girdiğini hissetti. İki eliyle kavradı boynuzu, sımsıkı tutarak geriledi. Boğa bir tos vurdu, tehlike geçmişti artık. Yatıyordu. Yoktu bir şeyi. Boğa gitmişti.

Öksürerek, bitkin, perişan, ayağa kalktı. Alçak namussuzlar!

«Verin kılıcı,» diye bağırdı. «Verin şunları bana.»

Fuentes, muleta ve kılıçla geldi.

Hernandez kolunu onun beline doladı.

«Revire git, dostum,» dedi. «Aptallık etme.»

«Çekil yanımdan,» dedi Manuel. «Defol.»

Hernandez'den kurtardı kendini. Hernandez omuz silkti. Manuel boğaya doğru koştu.

Karşısındaydı boğa, ağır, sapasağlam duruyordu.

Peki, namussuz! Manuel, muleta'dan çekti kılıcı, çekerken nişan aldı, boğanın üstüne attı kendini. Kılıcın köküne kadar saplandığını hissetti. Köküne kadar. Başparmağıyla öteki dört parmağı boğanın derisine değdi. Sımsıcaktı kan, kendini boğanın üstünde buldu.

Boğa onunla birlikte yığıldı yere, batmak üzereydi sanki; tehlike geçmişti. Boğaya baktı, ağır ağır yan yattı boğa, sonra dört ayağını havaya dikiverdi.

Boğanın kanıyla ısınmış elini seyircilere

salladı Manuel.

Alın size, namussuzlar! Bir şeyler söylemek istedi, öksürmeye başladı. Sıcaktı, boğucuydu hava. Yerde muleta'yı aradı. Gidip başkanı selâmlaması gerekiyordu. Canı cehenneme başkanın! Oturmuş bir şeye bakıyordu şimdi. Boğaya. Dört ayağı havaya dikilmişti. Kalın dili dışardaydı. Karnının çevresinde, bacaklarının altında birşeyler kımıldanıyordu. Kılların seyrek olduğu yerde. Ölü boğa. Canı cehenneme boğanın! Hepsinin canı cehenneme! Doğruldu, öksürmeğe başladı. Öksürerek yine oturdu yere. Biri gelip ayağa kaldırdı onu.

Alanı boydan boya geçirerek revire götürdüler Manuel'i, onunla birlikte kumların üstünde koştular, katırların tıkadığı kapıda beklediler, sonra karanlık geçitten geçirdiler, homurdanarak yukarı çıkardılar, yatırdılar.

Doktorla beyazlı iki adam onu bekliyorlardı. Masaya yatırdılar. Gömleğini kesiyorlardı. Manuel yorgundu. Alev alev yanıyordu göğsü. Öksürmeye başladı, ağzına bir şey tuttular. Herkes çalışıyordu.

Gözüne elektrik ışığı geldi. Gözlerini yumdu.

Birinin ağır ağır merdivenlerden çıktığını duydu. Bir şey duymadı sonra. Sonra uzaklarda bir ses duydu. Seyircilerin sesi. Öteki boğasını bir başkası öldürecekti tabiî. Bütün gömleğini kesip atmışlardı. Doktor gülümsedi. Retana da oradaydı.

«Merhaba, Retana!» dedi Manuel. Kendi sesini duyamadı.

Retana gülümsedi, bir şeyler söyledi. Manuel ne söylediğini duyamadı onun.

Zurito, masanın başında duruyordu, doktorun yanıbaşından eğilmişti. Pikador elbisesi vardı sırtında, şapkasızdı.

Zurito bir şeyler söyledi ona. Manuel duyamadı.

Retana'yla konuşuyordu Zurito. Beyazlı adamlardan biri gülümsedi, bir makas uzattı Retana'ya. Retana makası Zurito'ya verdi. Zurito bir şeyler söyledi Manuel'e. Manuel duyamadı.

Canı cehenneme bu ameliyat masasının! Daha önce birçok kere uzanmıştı ameliyat masasına. Ölmeyecekti. Ölecek olsa bir de papaz getirirlerdi.

Zurito bir şeyler söylüyordu ona. Elinde makas vardı.

Tamam. Coleta'sını keseceklerdi. Domuz kuyruğu gibi bağlanmış saçını keseceklerdi.

Manuel ameliyat masasında doğruldu. Doktor öfkeyle geriledi. Biri, Manuel'i tuttu.

«Böyle bir şey yapamazsın, Manos,» dedi.

Ansızın Zurito'nun sesini duydu, apaçık.

«Yok bir şey,» dedi Zurito. «Kesmeyeceğim. Şaka ediyordum.»

«İyi güreşiyordum,» dedi Manuel. «Şansım yoktu. O kadar.»

Sırtüstü uzandı Manuel. Yüzüne bir şey

bastırmışlardı. Bildiği bir şeydi bu. Derin derin soluk aldı. Çok yorgundu. Çok, çok yorgundu. Yüzüne bastırdıkları şeyi çektiler.

Cılız bir sesle, «İyi güreşiyordum,» dedi Manuel. «Nefis güreşiyordum.»

Retana, Zurito'ya bakıp kapıya doğru yürüdü.

«Ben burada kalacağım,» dedi Zurito.

Retana omuz silkti.

Manuel gözlerini açıp Zurito'ya baktı.

«İyi güreşmiyor muydum, Manos?» diye sordu, kendisini desteklemesini istiyordu Zurito'nun.

«Tabiî,» dedi Zurito. «Nefis güreşiyordun.»

Doktorun asistanı, o şeyi yine yüzüne bastırdı Manuel'in, Manuel derin derin soluk aldı. Zurito, çaresiz, durmuş bakıyordu.

BİR BAŞKA ÜLKEDE

Sonbaharda hâlâ sürüp gidiyordu savaş, ama biz artık savaşmıyorduk. Sonbahar soğuktu Milano'da, karanlık çok çabuk çöküyordu. Elektrik ışıkları yanıyordu sonra, sokaklarda vitrinlere bakmak çok güzeldi. Dükkânların önünde bir sürü av hayvanı asılıydı; kar, tilkileri bembeyaz yapıyor, rüzgâr, kuyruklarını sallıyordu onların. Geyikler kaskatı, ağır, bomboş asılıydılar; küçük kuşlar rüzgârda sallanıyordu, rüzgâr tüylerini döndürüyordu. Soğuk bir Sonbahardı, dağlardan esiyordu rüzgâr.

Her ikindi hastahaneye giderdik hepimiz; alacakaranlıkta şehirden geçip hastahaneye giden çeşitli yollar vardı. Yolların ikisi, kanallar boyunca uzanan yollardı, ama uzundular. Ama hastahaneye varmak için bir kanal köprüsünden geçmek zorundaydınız mutlaka. Üç köprüden birini seçerdiniz. Birinde, kızarmış kestane satan bir kadın vardı. Mangalının önünde durmak ısıtıyordu insanı, cebinize koyduğunuz kestaneler de sıcacıktı. Hastahane çok eskiydi, çok güzeldi, bahçe kapısından girip avluyu geçer, sonra bir başka kapıdan çıkardınız. Avlu-

ya girince cenazeyle karşılaşırdınız çoğu kere. Eski hastahanenin arkasında, tuğladan yapılma yeni pavyonlar vardı, her ikindi orada toplanırdık, hepimiz çok naziktik, birbirimizle ilgilenir, bizi iyileştirecek makinelerde otururduk.

Doktor, oturduğum makineye gelip, «Savaştan önce en çok ne yapmayı severdin? Spor yapar mıydın?» dedi.

«Evet, futbol oynardım,» dedim.

«Güzel,» dedi. «Eskisinden de iyi oynayacaksın.»

Dizim kıvrılmıyordu; bacağım, dizkapağımdan ayak bileğime kadar baldırsız gibiydi; makinenin dizimi bükmesi, üç tekerlekli bisiklete binermiş gibi oynatıp durması gerekiyordu aslında. Ama daha bükülmüyordu dizim, tam bükmeye sıra gelince makine zorlanıyor, tekliyordu. «Geçecek hepsi,» dedi doktor. «Talihli bir delikanlıymışsın. Şampiyonlar gibi futbol oynayacaksın yine.»

Yandaki makinede bir binbaşı vardı, ellerinden biri bebek eli gibiydi. Meşin iki kayışın arasında durmadan çırpınıyordu eli, kaskatı parmakları inip inip kalkıyordu; doktor elini incelerken, binbaşı göz kırptı bana. «Ben de futbol oynayabilecek miyim, doktor?» dedi. Çok büyük bir eskrimciydi eskiden, savaştan önce İtalya'nın en büyük eskrimcisiydi.

Doktor arka odalardan birine, muayenehanesine gidip bir fotoğraf getirdi; nerdeyse

binbaşının eli kadar küçülmüş, kurumuş bir elin fotoğrafıydı bu, makineye girmeden önce çekilmiş; yanında da aynı elin biraz daha büyümüş hali görülüyordu. Binbaşı, sağlam eliyle fotoğrafı tutarak dikkatle baktı. «Yara mı?» diye sordu.

«İş kazası,» dedi doktor.

«Çok ilginç, çok ilginç,» dedi binbaşı, fotoğrafı doktora uzattı.

«Güveniniz tam mı?»

«Hayır,» dedi binbaşı.

Benim yaşlarımda üç çocuk vardı, her gün gelirlerdi. Üçü de Milano'luydu, biri avukat, biri ressam olacaktı, biri de subay olmak istemişti; makinelerle işimiz bitince Scala'nın yanındaki Cova kahvesine giderdik bazen. Dört kişiydik, komünist mahallesinden geçer, kestirmeden giderdik. Asker olduğumuz için nefret ederlerdi bizden; meyhanenin önünden geçerken, «A basso gli ufficiali!» diye bağırırdı biri. Bazen beş kişi olurduk, yanımızdaki çocuk, ipekli kara bir mendil bağlatırdı yüzüne, burnu yoktu çünkü, yüzü yeniden yapılacaktı. Askerî akadamiden çıkınca cepheye gitmiş, gittikten bir saat sonra da yaralanıvermişti. Yüzünü yeniden yaptılar, ama çok eski bir aileden geliyordu, burnunu eskisi gibi oturtamadılar. Güney Amerika'ya gidip bir bankada çalışmaya başladı. Ama çok eskidendi bu, ilerde ne yapacağımızı bilmiyorduk o sıralarda. Savaşın sürüp gittiğini biliyorduk sadece, bir de artık sava-

şa katılmayacağımızı.

Hepimiz madalya almıştık, aynı madalyadan, yalnız yüzü kara ipekliyle örtülü çocuk, almamıştı, madalya alabilecek kadar çok kalamamıştı cephede. Avukat olacak uzun boylu, çok soluk yüzlü çocuk, Arditi'nin yanında teğmenlik yapmıştı, bizde birer tane olan madalyadan onda üç tane vardı. Uzun zaman burun buruna yaşamıştı ölümle, şimdi serbestti biraz. Hepimiz biraz serbesttik, her gün öğleden sonra hastahanede bulunmak zorundaydık, o kadar. Ama bizi birbirimize bağlayan bir şey vardı, şehrin en belâlı mahallesinden geçip Cova'ya giderken, karanlıkta, meyhanelerden duyulan şarkıların, sızan ışıkların arasında yürürken, kaldırımları dolduran kadınları, erkekleri iteleyip kendimize yol açarken, bizi birbirimize bağlayan bir şey vardı, bunun ne olduğunu anlamıyordu bizi sevmeyenler.

Cova'yı anlıyorduk biz, seviyorduk, sıcacıktı, çok aydınlatılmamıştı öyle, belirli saatlerde gürültülü, dumanlıydı, ama masalarda kızlar, duvardaki rafta da resimli gazeteler bulunurdu hep. Cova'daki kızlar çok vatanseverdi, İtalya'da en vatansever kimselerin «kahve kızları» olduğunu gördüm — hâlâ vatansever olduklarını sanıyorum.

Çocuklar madalya konusunda çok ince davrandılar önce, madalya almak için ne yaptığımı sordular. Kâğıtları gösterdim, çok güzel bir dilde yazılmıştı kâğıtlar, **fratellanza**'yla, **abne-**

gazione'yle doluydu; ama, sıfatlar kaldırılırsa, Amerikalı olduğum için madalya aldığım belirtiliyordu. Ondan sonra, çocukların bana karşı davranışları değişti biraz, yabancılara karşı arkadaşları olmama rağmen değişti. Arkadaşlarıydım, ama kâğıtlarda yazılanları okuduktan sonra, onlardan biri değildim artık, başka şeyler yapmışlardı onlar, madalya almak için çok başka şeyler yapmışlardı. Doğru, yaralanmıştım bende; ama yaralanmanın bir raslantı, bir kaza olduğunu hepimiz biliyorduk. Yine de utanmıyordum madalyamdan, bazen, kokteyl saatinden sonra, madalya almak için ben de onların yaptıklarını yaptım sanıyordum; ama geceleyin boş sokaklarda, soğuk rüzgârda, sokak fenerlerinin altından, kapatılmış dükkânların önünden geçerken biliyordum öyle şeyler yapamayacağımı, hiç yapamazdım, çok korkuyordum ölümden, geceleyin yatakta yalnız başıma yatarken ölümden korkuyor, yeniden cepheye gittiğimde neler olacağını düşünüyordum.

Üçü de, av peşinde uçan birer atmaca gibiydi, atmaca değildim ben, hiç ava çıkmamışların gözünde bir atmacaydım belki, ama değildim aslında; başka insanlardık, ayrıldık. Ama, cepheye gider gitmez yaralanan çocukla arkadaşlığımız sürüp gitti, cephede neler yapacağını, nasıl davranacağını anlamaya fırsat bulamamıştı çünkü; bu yüzden, onu da kendilerinden saymadılar; o da atmaca olamayacaktı

belki, ondan hoşlanıyordum.

Bir zamanların büyük eskrimcisi olan binbaşı, cesarete inanmıyordu; makinelerde otururken gramerimi düzeltiyordu boyuna. İtalyancamı beğenmiş, övmüştü, rahat rahat konuşuyorduk. Günün birinde, İtalyancanın kolay bir dil olduğunu, ilgimi pek çekmediğini söylemiştim; her şeyi anlatmak öylesine kolaydı ki. «Evet,» demişti binbaşı. «Biraz da gramer çalışalım öyleyse.» Biz de gramere başlamıştık, bir süre sonra İtalyanca öyle zor göründü ki gözüme, gramerimi sağlamlaştırıncaya kadar konuşmaya cesaret edemedim.

Binbaşı, her gün hiç aksatmadan geliyordu hastahaneye. Makinelere pek inandığı yoktu, ama her gün geliyordu. Bir ara hiç birimiz inanmıyorduk makinelere, günün birinde hepsinin palavra olduğunu söyledi binbaşı. Makineler yeniydi o sıralarda, birer deneme tahtası gibi kullanılıyorduk. Saçma bir fikirdi bu, öyle dedi, «ötekiler gibi bir kuram»dı. Gramerim bozuktu hâlâ, budalanın biri olduğumu, utanmam gerektiğini, benimle boşu boşuna uğraştığını söyledi. Ufak tefek bir adamdı, dimdik oturuyordu iskemlesinde, elini makineye koymuş, kayışlar parmaklarını bir aşağı bir yukarı oynatırken, önündeki duvara bakıyordu boyuna.

«Savaş bitince, biterse tabiî, ne yapacaksın?» diye sordu. «Gramerine dikkat et!»

«Amerika'ya gideceğim.»

«Evli misin?»

«Hayır, ama evlenmeyi düşünüyorum.»

«Aptalın aptalıymışsın meğer,» dedi. Çok kızmışa benziyordu. «İnsan evlenmemeli.»

«Niye, Signor Maggiore?»

«Signor Maggiore deme bana.»

«İnsan niye evlenmemeli?»

«Evlenemez. Evlenemez» dedi öfkeyle. «Her şeyi kaybedebilir insan, ama bunu kaybedecek durumu yaratmamalı kendine. Kaybedecek durumu yaratmamalı. Kaybedemiyeceği şeyler aramalı.»

Çok öfkeli, çok acı konuşuyor, konuşurken de sadece duvara bakıyordu.

«Niye kaybetsin?»

«Kaybeder,» dedi binbaşı. Duvara bakıyordu. Makineye baktı sonra, ufak tefek elini kayışların arasından çıkarıp kalçasına vurdu hızla. Nerdeyse bağırırcasına, «Kaybeder,» dedi. «Tartışma benimle!» Makineleri çalıştıran memura seslendi sonra. «Gel de şu boktan şeyi kapa.»

Elektrik tedavisiyle masaj için öteki odaya geçti. Bir telefon edip edemiyeceğini sordu doktora, kapıyı kapadı. Odaya döndüğünde, bir başka makinede oturuyordum. Pelerinini sırtına almış, şapkasını giymişti, dosdoğru benim makineye gelip kolunu omuzuma dayadı.

«Affedersin,» dedi, sağlam eliyle sırtımı okşadı. «Kabalık etmek istemezdim. Karım yeni öldü. Bağışla beni.»

«Yaa —» dedim, acımıştım ona. «Çok üzüldüm.»

Alt dudağını ısırarak olduğu yerde duruyordu. «Çok güç,» dedi. «Bir türlü inanamıyorum.»

Ötelere, pencereden dışarıya baktı. Ağlamaya başladı sonra. «Bir türlü inanamıyorum. buna,» dedi, boğulur gibi oldu. Sonra ağlayarak, başı dik, bakarak, hiç bir şeyi görmeden bakarak, askerce adımlarla, yanaklarında göz yaşlarıyla, dudaklarını ısırarak, makinelerin yanından geçti, çıkıp gitti.

Doktor anlattı, karısı çok gençmiş binbaşının, binbaşı savaşta yaralanıncaya kadar evlenmemişler, zatürreeden ölmüş. Sadece birkaç gün hasta yatmış. Öleceğini sanmıyormuş kimse. Binbaşı üç gün gelmedi hastahaneye. Sonra, üniformasının kolunda siyah bir bandla, aynı saatte geldi. Yeniden geldiğinde, çerçeveli, kocaman fotoğraflar asılıydı duvarlarda, çeşit çeşit yara fotoğrafları, yaraların ilk durumlarıyla, makinelerle iyileştirildikten sonraki durumlarını gösteren fotoğraflar. Binbaşının makinesinin önünde, onun eline benzeyen, sonradan iyileştirilmiş üç elin fotoğrafı vardı. Doktor nereden buldu o fotoğrafları, bilmiyorum. Makineleri ilk kullananlar bizlerdik. Fotoğrafların pek etkisi olmadı binbaşıya, çünkü hep pencereden dışarıya bakıyordu.

BEYAZ FİLLERE BENZEYEN TEPELER

Ebro vadisinin ötesindeki tepeler uzundu, beyazdı. Bu yanda gölge yoktu hiç, ağaç yoktu; İstasyon, güneşin altında uzayıp giden iki demiryolunun arasındaydı. İstasyonun hemen yanında ılık gölgesi vardı binanın, bir de barın açık kapısını örten, boncuk gibi kesilmiş ufacık bambulardan yapılma, sineklerin içeri girmesine engel olan bir perde. Amerikalıyla yanındaki kız, dışarda gölgedeki bir masaya oturdular. Çok sıcaktı hava, Barcelona ekspresinin gelmesine kırk dakika vardı. İstasyonda iki dakika dururdu ekspres, sonra Madrid'e hareket ederdi.

«Ne içeceğiz?» diye sordu kız. Şapkasını çıkarıp masaya koymuştu.

«Çok sıcak,» dedi adam.

«Bira içelim.»

Perdeye doğru, «Dos cervezas,» dedi adam.

Bir kadın, «Büyük mü olsun?» diye sordu eşikten.

«Evet. İki büyük.»

Kadın iki bardak birayla iki altlık getirdi. Altlıklarla bira bardaklarını masaya koydu, adamla kıza baktı. Kız, ötedeki tepelere bakı-

yordu. Güneşte bembeyazdı tepeler; ortalık kahverengiydi, kuruydu.

«Beyaz fillere benziyorlar,» dedi.

Adam birasını içti. «Hiç fil görmedim.»

«Evet, göremezdin herhalde.»

«Görebilirdim,» dedi adam. «Göremezdin demek bir şeyi değiştirmez ki.»

Kız perdeye baktı. «Bir şey yazmışlar üstüne,» dedi. «Ne yazıyor?»

«Anis del Toro. Bir çeşit içki.»

«Denesek mi?»

Adam, perdenin arkasına doğru, «Bakar mısınız,» diye seslendi. Kadın bardan çıktı

«Dört real.»

«İki Anis del Toro istiyoruz.»

«Suyla mı?»

«Suyla mı içersin?»

«Bilmem,» dedi kız. «İyi midir suyla?»

«İyidir.»

«Suyla mı? diye sordu kadın.

«Evet, suyla.»

«Likör benziyor,» dedi kız, bardağı bıraktı.

«Her şey öyle.»

«Evet,» dedi kız. «Her şeyde likör tadı var. Hele uzun süre beklediğin şeylerde, absent gibi.»

«Kes artık bunu.»

«Sen başladın,» dedi kız. «Eğleniyordum. Şu anın tadını çıkarıyordum.»

«Hadi öyleyse, çıkarmaya çalışalım.»

«Peki. Çalışıyordum. Dağların beyaz fillere benzediğini söyledim. Güzel değil mi?»

«Güzel.»

«Bu yeni içkiyi denemek istedim. Bütün yaptığımız bu, öyle değil mi — bazı şeylere bakmak, yeni içkiler denemek?»

«Galiba.»

Kız tepelere baktı.

«Ne güzel tepeler,» dedi. «Beyaz fillere benzemiyorlar aslında. Derilerinin rengi var ya, ağaçlar arasından görünen, onu söylemek istemiştim.»

«Birer içki daha içsek mi?»

«Peki.»

Ilık rüzgâr, bambu perdeyi masaya doğru savurdu.

«Bira çok iyi, soğuk,» dedi adam.

«Çok güzel,» dedi kız.

«Aslında çok basit bir ameliyat, Jig,» dedi adam. «Ameliyat bile sayılmaz.»

Kız yere, masanın ayaklarına baktı.

«Biliyorum, aldırmazsın bile, Jig. Hiç önemli değil. Hava alsın diye.»

Kız bir şey söylemedi.

«Ben de geleceğim seninle, hep yanında olacağım. Hava alsın diye açacaklar, o kadar.»

«Sonra ne yapacağız?»

«Mutlu olacağız sonra. Daha önce olduğumuz gibi tıpkı.»

«Nerden biliyorsun?»

«Bizi tedirgin eden tek şey bu. Bizi mut-

suz kılan tek şey bu.»

Kız bambu perdeye baktı, elini uzatıp iki dizi boncuğu tuttu.

«Demek her şey düzelecek, mutlu olacağız sonra?»

«Tabiî. Boşuna korkma. Bu ameliyatı geçirmiş bir sürü insan tanıyorum.»

«Ben de,» dedi kız. «Sonra da mutlu oldu hepsi.»

«Sen bilirsin,» dedi adam, «istemiyorsan olma. İstemiyorsan seni zorlayacak değilim. Ama biliyorum, basit bir ameliyat.»

«Olmamı istiyor musun sahiden?»

«Yapılacak en iyi şey bu bence. Ama sahiden istemiyorsan zorlamam seni.»

«Olursam sen de mutlu olacak mısın, her şey eskisi gibi olacak mı, sevecek misin beni?»

«Seni şimdi de seviyorum. Biliyorsun seni sevdiğimi.»

«Biliyorum. Ama ameliyat olursam her şey düzelecek mi, bazı şeyleri beyaz fillere benzetmemden hoşlanacak mısın?»

«Hoşlanacağım tabiî. Şimdi de hoşlanıyorum ama üstünde düşünemiyorum ki. Üzüldüğüm zaman nasıl olduğumu bilirsin.»

«Olursam hiç üzülmeyecek misin artık?»

«Ne diye üzüleyim, zaten çok basit bir ameliyat.»

«Öyleyse olurum. Kendime aldırdığım yok çünkü.»

«Ne demek istiyorsun?»

«Kendime aldırdığım yok.»

«Ama ben aldırıyorum sana.»

«Evet, biliyorum. Ama ben aldırmıyorum kendime. Olacağım, sonra da her şey düzelecek.»

«Öyle düşünüyorsan olma.»

Kız ayağa kalkıp istasyonun ucuna kadar yürüdü. Karşıda, öteki yanda, Ebro kıyılarında tarlalar, ağaçlar vardı. Uzaklarda, ırmağın ötesinde dağlar vardı. Bir bulutun gölgesi kıpırdadı tarlalarda; kız, ağaçların arasından ırmağı gördü.

«Bütün bunlar bizim olabilirdi,» dedi. «Her şey bizim olabilirdi, ama her gün daha da imkânsız kılıyoruz bunu.»

«Ne dedin?»

«Her şey bizim olabilirdi dedim.»

«Her şey bizim olabilir.»

«İmkânsız.»

«Bütün dünya bizim olabilir.»

«İmkânsız.»

«Her yere gidebiliriz.»

«İmkânsız. Dünya bizim değil artık.»

«Bizim.»

«Değil. Bir kere çekip aldılar mı, geri alamazsın.»

«Ama çekip almadılar ki.»

«Görürsün.»

«Gölgeye gel,» dedi adam. «Böyle düşünmemelisin.»

«Bir şey düşündüğüm yok,» dedi kız. «Bi-

liyorum.»

«İstemediğin şeyi yapma, sonra — »

«Benim için iyi olmayan şeyi de yapmayayım, öyle değil mi?» dedi kız. «Biliyorum. Birer bira daha işsek mi?»

«Peki. Ama şunu anlamalısın ki — »

«Anlıyorum,» dedi kız. «Konuşmasak artık?»

Masaya oturdular; kız, vadinin kurak yanındaki tepelere baktı; adam kıza, masaya baktı.

«Anlamalısın ki,» dedi adam, «istemediğin şeyi yaptırmam sana. Senin için böylesi iyiyse böyle kalsın, ben katlanırım.»

«Peki, senin için bir önemi yok mu bunun? İdare ederdik.»

«Var tabiî. Senden başka kimseyi istemiyorum. Başka kimseyi istemiyorum. Hem biliyorum, çok basit bir ameliyat bu.»

«Evet, biliyorsun, çok basit.»

«Öyle söylüyorsun ama sahiden biliyorum.»

«Benim için bir şey yapar mısın şimdi?»

«Ne istersen yaparım.»

«Öyleyse n'olur n'olur n'olur n'olur n'olur n'olur n'olur konuşma artık.»

Bir şey söylemedi adam, istasyonun duvarına dayalı bavullara baktı. Hepsinin üstünde, gece geçirdikleri otellerin etiketleri vardı.

«Olmanı istemiyorum,» dedi. «Aldırmıyorum bile.»

«Şimdi bağıracağım,» dedi kız.

Perdenin arkasından kadın göründü, elindeki iki bardak birayı ıslak altlıkların üstüne koydu. «Tren beş dakika sonra geliyor,» dedi.

«Ne dedi?» diye sordu kız.

«Tren beş dakika sonra geliyormuş.»

Kız, teşekkür etmek için, gülümsedi kadına.

«Bavulları karşıya geçireyim,» dedi adam. Kız ona da gülümsedi.

«Peki. Sonra gelirsin, biraları bitiririz.»

Ağır iki bavulu aldı adam, istasyonun çevresinde dolanıp demiryolunun karşısına götürdü. Demiryolu boyunca baktı, ama treni göremedi. Dönüşte bara girdi, içki içerek treni bekleyenler vardı barda. Bir Anis içti, treni bekleyenlere baktı. Akıllı uslu bekliyorlardı. Perdeyi aralayıp dışarı çıktı. Kız masada oturuyordu, ona gülümsedi.

«Nasıl, topladın mı kendini biraz?» diye sordu adam.

«İyiyim,» dedi kız. «Bir şeyim yok. İyiyim.»

KATİLLER

Henry'nin lokantasının kapısı açıldı, içeri iki adam girdi. Bara oturdular.

George, «Ne yiyeceksiniz?» diye sordu onlara.

«Bilmem,» dedi adamlardan biri. «Ne yemek istiyorsun, Al?»

«Bilmem,» dedi Al. «Ne yemek istediğimi bilmiyorum.»

Dışarda hava kararıyordu. Pencerenin önündeki sokak feneri yandı. Bardaki iki adam yemek listesine baktılar. Barın öteki ucundan, Nick Adams onları seyrediyordu. Adamlar içeri girdiğinde George'la konuşmaktaydı Nick.

Adamlardan birincisi, «Bana domuz pirzolası, elma suyu, patates püresi ver,» dedi.

«Hazır değil daha.»

«Ne bok yemeye listeye koydun öyleyse?»

George açıkladı: «Akşam yemeği o. Saat altıda yiyebilirsiniz.»

Barın arkasındaki duvar saatine baktı George.

«Saat beş.»

«Beşi yirmi geçiyor,» dedi ikinci adam.

«Yirmi dakika ileri.»

«Saatin canı cehenneme,» dedi birinci adam. «Yiyecek ne var?»

«Her çeşit sandviç var,» dedi George. «Dilli yumurtalı, jambonlu yumurtalı, ciğerli jambonlu; biftek de var.»

«Soslu bezelyeli piliç ver bana. Patates püresi de olsun.»

«Akşam yemeği o.»

«Ne istiyorsak akşam yemeği diyorsun. Hep böyle mi yaparsın sen?»

«Dil yumurta, jambon yumurta, ciğer — »

Al adlısı, «Dilli yumurtalı bir sandviç ver bana,» dedi. Başında yassı bir şapka, sırtında siyah kruvaze bir pardesü vardı. Yüzü ufacıktı, beyazdı, dudakları inceydi. İpekli bir atkı sarmıştı boynuna, eldivenliydi.

Öteki adam, «Benimki jambonlu yumurtalı olsun,» dedi. Aşağı yukarı aynı boydaydı Al'le. Yüzleri benzemiyordu, ama ikizler gibi giyinmişlerdi. İkisinin sırtındaki pardesüler de daracıktı. Dirsekleri barın üstünde, öne eğilerek oturuyorlardı.

«İçecek bir şey var mı?» diye sordu Al.

«Bira, meyve suyu, gazoz,» dedi George.

«İçecek bir şey var mı diye sordum.»

«Dediklerim var sadece.»

«Ne antika şehirmiş burası,» dedi öteki adam. «Adı ne bu şehrin?»

«Summit.»

Al, «Duymuş muydun daha önce?» diye

sordu arkadaşına.

«Hayır,» dedi arkadaşı.

«Geceleri ne yaparsınız burada?» diye sordu Al.

«Yemek yerler,» dedi arkadaşı. «Herkes buraya gelip koca bir ziyafet çeker kendine.»

«Doğru,» dedi George.

Al, «Demek doğru?» diye sordu George'a.

«Doğru.»

«Ne zekî şeysin sen.»

«Öyleyimdir,» dedi George.

Öteki adam, «Değilsin,» dedi. «Haksız mıyım, Al?»

«Salağın biri,» dedi Al. Nick'e döndü. «Senin adın ne?»

«Adams.»

«Bir zekî çocuk daha,» dedi Al. «Ne zekî şey, değil mi, Max?»

«Bu şehir zekî çocuklarla dolu,» dedi Max.

George iki tabak koydu barın üstüne. Tabaklardan birinde dil yumurta, ötekinde de jambon yumurta vardı. İki tabak da kızarmış patates koyup mutfağa açılan ara kapıyı kapadı.

«Sizinki hangisiydi?» diye sordu Al'e.

«Hatırlamıyor musun?»

«Dil yumurta.»

«Zekî çocuk,» dedi Max. Eğilip dilli yumurtalı sandviçi aldı. Eldivenlerini çıkarmadan yediler. George, onların yiyişini seyretti.

Max, George'a baktı. «Ne bakıyorsun öyle?»

«Bakmıyorum.»

«Bakıyordun işte. Bana bakıyordun.»

«Belki de şaka olsun diye bakmıştır, Max,» dedi Al.

George güldü.

«Gülmek zorunda değilsin,» dedi Max. «Gülmek zorunda değilsin; anladın mı?»

«Peki,» dedi George.

Max, Al'e döndü. «Pekiymiş. Duydun ya, pekiymiş. Bu iyi işte.»

«Feylesof,» dedi Al. Yemeye devam ettiler.

Al, «Şu ilerde oturan zekî çocuk var ya, adı ne onun?» diye sordu Max'e.

Max, «Hey, zekî çocuk,» dedi Nick'e. «Barın arkasına geç bakalım, dostunun yanına.»

«Niye?» dedi Nick.

«Niyesi miyesi yok.»

«Geçsen iyi olur,» dedi Al. Nick, barın arkasına geçti.

«Ne yapmak istiyorsunuz?» diye sordu George.

«Sana ne?» dedi Al. «Mutfakta kim var?»

«Zenci.»

«Ne zencisi?»

«Yemek yapan zenci.»

«Söyle, gelsin.»

«Niye?»

«Söyle, gelsin.»

«Nerde sanıyorsunuz kendinizi?»

Max adlısı, «Nerde olduğumuzu pekâlâ bi-

liyoruz,» dedi. «Aptal suratı var mı bizde?»

«Ama aptalca konuşuyorsun,» dedi Al. «Ne diye hesap veriyorsun bu herife? Bak,» dedi George'a, «söyle zenciye, buraya gelsin.»

«Ne yapacaksınız ona?»

«Hiç. Kafanı çalıştırsana, zekî çocuk. Bir zenciye ne yapabiliriz ki?»

George, ara kapıyı açtı. «Sam,» diye seslendi. «Buraya gel bir dakika.»

Mutfak kapısı açıldı, zenci geldi. «Ne var?» diye sordu. Bardaki iki adam, zenciye bir göz attılar.

«Peki. Şöyle dur bakalım,» dedi Al.

Zenci Sam, önünde önlük, barda oturan adamlara baktı. «Peki, efendim,» dedi. Al, oturduğu tabureden indi.

«Ben zenciyle şu zekî çocuğu alıp mutfağa geçiyorum,» dedi. «Hadi bakalım, doğru mutfağa. Sen de, zekî çocuk.» Ufak tefek adam Nick'le ahçı Sam'i önüne katıp mutfağa girdi. Ara kapı kapandı. Max adlısı, barda, George'un karşısında oturuyordu. George'a bakmıyor, barın arkasını boydan boya kaplayan aynaya bakıyordu. Henry'nin lokantası, lokanta olmadan önce bir içki salonuydu.

Max, aynaya bakarak, «Eee, zekî çocuk,» dedi, «niye bir şey söylemiyorsun?»

«Ne yapmak istiyorsunuz?»

«Hey, Al,» diye seslendi. Max, «ne yapmak istediğimizi soruyor.»

Mutfaktan Al'in sesi geldi. «Söylesene.»

«Ne yapmak istiyoruz dersin?»

«Bilmem.»

«Sence?»

Max, konuşurken aynaya bakıyordu hep.

«Bilemem ki.»

«Hey, Al, zekî çocuk diyor ki, ne yapmak istediğimizi bilemiyormuş.»

Al, «Duydum duydum,» dedi mutfaktan. Elinde bir domates salçası şişesi, mutfağa bakan küçük pencereyi açıp başını çıkarmıştı. «Bana bak, zekî çocuk,» dedi George'a. «Biraz yana çekil şöyle. Sen de biraz sola kay, Max.» Fotoğrafçı gibi poz verdiriyordu sanki.

«Konuşsana, zekî çocuk,» dedi Max. «Ne yapacağız dersin?»

George bir şey söylemedi.

«Ben söyleyeyim öyleyse,» dedi Max. «Bir İsveçliyi öldüreceğiz. Ole Andreson adlı iri yarı bir İsveçli tanıyor musun?»

«Tanıyorum.»

«Her gece yemeğe gelir buraya, öyle değil mi?»

«Bazen gelir.»

«Saat altıda gelir, öyle değil mi?»

«Gelirse eğer.»

«Biliyoruz bunları, zekî çocuk,» dedi Max. «Başka bir şey söyle. Sinemaya gider misin hiç?»

«Arada bir.»

«Daha sık gitmelisin sinemaya. Senin gibi zekî bir çocuk için iyidir sinema.»

«Ole Andreson'u niye öldüreceksiniz? Ne yaptı size?»

«Bir şey yapmaya fırsat bulamadı ki. Görmedi bile bizi.»

Mutfaktan, Al, «Bir kere görecek sadece,» dedi.

«Onu niye öldüreceksiniz öyleyse?» diye sordu George.

«Bir arkadaşımız için öldürüyoruz. Bir arkadaşı memnun etmek için.»

Mutfaktan, «Kapa çeneni,» dedi Al. «Fazla gevezelik ediyorsun.»

«Zeki çocuğu eğlendirmem gerekiyor. Öyle değil mi, zekî çocuk?»

«Çok gevezelik ediyorsun,» dedi Al. «Zenciyle şu herif kendi kendilerine eğleniyorlar işte. Sımsıkı bağladım ikisini de. Manastırda iki rahibe gibi.»

«Rahibeler manastırına gittin demek?»

«Niye olmasın?»

«Bok gittin.»

George saate baktı.

«Gelen olursa ahçının izinli olduğunu söylersin, üstelerlerse de mutfağa gidip kendim hazırlayayım dersin. Anlaşıldı mı?»

«Peki,» dedi George. «Bizi ne yapacaksınız sonra?»

«Belli olmaz,» dedi Max. «Böyle şeyler önceden belli olmaz.»

George saate baktı. Altıyı çeyrek geçiyordu. Sokak kapısı açıldı. Bir vatman girdi.

«Merhaba, George,» dedi. «Yemek var mı?»

«Sam izinli,» dedi George. «Yarım saatten önce dönmez.»

«Bekleyemem, ben gideyim,» dedi vatman. George saate baktı. Altıyı yirmi geçiyordu.

«Aferin, zekî çocuk,» dedi Max. «Akıllı uslu bir adamsın.»

Mutfaktan, «Bir şey söylerse gebereceğini biliyordu,» dedi Al.

«Hayır,» dedi Max. «Ondan değil. Akıllı uslu bir çocuk. Tatlı çocuk. Sevdim onu.»

Altı elli beşte, «Gelmeyecek,» dedi George.

Bu arada iki kişi daha gelmişti lokantaya. Bir keresinde George mutfağa gidip dilli yumurtalı bir sandviç hazırlamıştı; adam lokantada yememişti sandviçini, sardırıp götürmüştü. Mutfağa girince, Al'i görmüştü George; şapkasını ensesine indirmişti Al, kapının yanında bir tabureye oturmuş, yanında tabancası, bekliyordu. Nick'le ahçı köşede sırt sırtaydılar, ağızları birer havluyla bağlanmıştı. George sandviçi hazırlayıp yağlı kâğıda sarmış, sonra da bir kese kâğıdına koyarak bara geçmişti; sandviçin parasını verip gitmişti adam.

«Zekî çocuğun elinden her şey geliyor,» dedi Max. «Yemek yapıyor, her şeyi yapıyor. Evleneceğin kızı mutlu edersin.»

«Öyle mi?» dedi George. «Arkadaşın Ole Andreson gelmeyecek.»

«On dakika daha bekleriz,» dedi Max.

Max aynaya, saate baktı. Yediyi gösteri-

yordu saat; derken yediyi beş geçti.

«Hadi, Al,» dedi Max. «Gidelim artık. Gelmeyecek.»

Mutfaktan, «Beş dakika daha beklesek,» dedi Al.

Beş dakika içinde bir adam daha geldi lokantaya, George ahçının hasta olduğunu söyledi.

«Ne haltetmeye bir ahçı daha tutmuyorsun?» diye sordu adam. «Lokanta değil mi burası?» Çıkıp gitti.

«Hadi, Al,» dedi Max.

«İki herifle zenci ne olacak?»

«Ne olacaklar, hiç.»

«Öyle mi?»

«Tabiî. Onlarla işimiz yok.»

«Hoşuma gitmiyor bu,» dedi Al. «Tatsız. Çok konuşuyorsun.»

«Ne çıkar?» dedi Max. «Her şeyin tadını çıkarmalı, yalan mı?»

«Olsun, yine de çok konuşuyorsun,» dedi Al. Mutfaktan çıktı. Tabancasının toplusu, gövdesini sımsıkı saran pardesüsünün altında hafif bir kabarıklık yapıyordu. Eldivenli elleriyle pardesüsünü düzeltti.

«Hoşça kal, zekî çocuk,» dedi George'a. «Şansın varmış.»

«Doğru,» dedi Max. «Bu şansla at yarışlarında oynasan iyi para vurursun.»

İkisi de çıkıp gittiler kapıdan. George onların sokak fenerinin altından geçip karşı kal-

dırıma doğru yürüyüşlerine baktı pencereden. Sımsıkı pardesüleri, basık şapkalarıyla tiyatrolarda komiklik yapan bir çift oyuncu gibiydiler. Ara kapıdan mutfağa geçti George, Nick'le ahçıyı çözdü.

«Bu da mı gelecekti başıma?» dedi Sam. «Bu da mı gelecekti başıma?»

Nick ayağa kalktı. Daha önce hiç havluyla bağlanmamıştı ağzı.

«Neler dönüyor?» dedi. Bağlanmayı kendine yedirememiş gibiydi.

«Ole Andreson'u öldüreceklerdi,» dedi George. «Yemek yemeye gelince vuracaklardı onu.»

«Ole Andreson'u mu?»

«Evet.»

Ahçı, başparmaklarıyla ağzının kenarlarını yokladı.

«Gittiler mi?» diye sordu.

«Evet,» dedi George. «Çekip gittiler.»

«Hoşuma gitmedi bu,» dedi ahçı. «Hiç hoşuma gitmedi.»

George, «Bana bak,» dedi Nick'e. «Gidip Ole Andreson'u görsen iyi olacak.»

«Peki.»

Ahçı Sam, «Siz bu işe karışmasanız daha iyi olur,» dedi. «Hiç karışmayın bu işe.»

«İstemiyorsan gitme,» dedi George.

«Bu işe karışmanın size bir faydası yok,» dedi ahçı. «Karışmayın.»

George'a, «Gidip göreyim,» dedi Nick. «Ne-

rede oturuyor?»

Ahçı, sırtını döndü.

«İnatçı çocuklar gibisiniz tıpkı,» dedi.

George, «Hirsch'in pansiyonunda kalıyor,» dedi Nick'e.

«Giderim.»

Dışarda sokak fenerinin ışığı ağaçların çıplak dallarını aydınlatıyordu. Nick, arabaların yanından geçip bir sonraki fenerin yanından köşeyi döndü, yan sokağa saptı. Hirsch'in pansiyonu üç ev sonraydı. Nick, iki basamağı çıkıp zili çaldı. Kapıyı bir kadın açtı.

«Ole Andreson burada mı?»

«Görmek mi istiyorsunuz onu?»

«Evet, evdeyse eğer.»

Nick, kadının arkasından merdivenleri çıkıp koridorun sonuna kadar yürüdü. Kadın, kapıyı çaldı.

«Kim o?»

«Biri görmek istiyor sizi, Mr. Andreson.»

«Ben, Nick Adams.»

«Gel.»

Nick kapıyı açıp odaya girdi. Ole Andreson, sırtında elbisesi, yatağa uzanmıştı. Ağır sıklette döğüşen bir boksördü eskiden, yatağa uzun geliyordu. Başının altına iki yastık koymuştu. Nick'e bakmadı.

«Ne var?» diye sordu.

«Henry'nin lokantasındaydık,» dedi Nick, «iki adam geldi, ahçıyla beni bağladılar, seni öldüreceklerini söylediler.»

Söylerken saçma buldu bu sözleri. Ole Andreson bir şey demedi.

«Bizi mutfağa tıktılar,» diye devam etti Nick. «Yemek yemeye gelince seni vuracaklardı.»

Ole Andreson duvara baktı, bir şey demedi.

«George gelip her şeyi sana anlatmamın iyi olacağını düşündü.»

«Yapabileceğim bir şey yok,» dedi Ole Andreson.

«Nasıl adamlar olduklarını söyleyeyim.»

«Nasıl adamlar olduklarını bilmek istemiyorum,» dedi Ole Andreson. Duvara baktı. «Gelip haber verdiğin için teşekkürler.»

«Bir şey değil.»

Yatağa uzanmış iri yarı adama baktı Nick.

«Gidip polise haber vereyim mi?»

«İstemez,» dedi Ole Andreson. «Faydası yok.»

«Yapabileceğim bir şey yok mu?»

«Yok. Yapılacak bir şey yok.»

«Belki de palavraydı.»

«Hayır. Palavra değil.»

Ole Andreson duvara doğru döndü.

Duvara doğru konuşarak, «Sokağa çıkıp çıkmamaya karar veremiyorum,» dedi. «Bütün gün buradaydım.»

«Şehirden kaçsan?»

«Hayır,» dedi Ole Andreson. «Bıktım kaçmaktan.»

Duvara baktı.

«Yapılacak bir şey yok artık.»

«Bir yolunu bulsan?»

«Hayır. Kıstırdılar beni.» Aynı düz sesle konuşuyordu. «Yapılacak bir şey yok. Çıkıp çıkmamaya birazdan karar veririm.»

«İyisi mi ben gidip George'u göreyim yine,» dedi Nick.

«Güle güle,» dedi Ole Andreson. Nick'e bakmadı. «Geldiğin için teşekkürler.»

Nick odadan çıktı Kapıyı kaparken Ole Andreson'a baktı; Ole Andreson, sırtında elbisesi, yatağa uzanmış, duvara bakıyordu.

Aşağı inince, «Bütün gün odasından çıkmadı,» dedi pansiyoncu kadın. «Hasta galiba. Mr. Andreson, böyle güzel bir sonbahar gününde çıkıp biraz dolaşsanız, dedim; ama çıkmak istemedi.»

«Çıkmak istemiyor.»

«Yazık. Hasta galiba,» dedi kadın. «Öyle tatlı bir adam ki. Boksörmüş eskiden.»

«Biliyorum.»

«Yüzüne bakmasa anlamaz insan,» dedi kadın. Eşikte konuşuyorlardı. «Öyle ince bir insan ki.»

«İyi geceler, Mrs. Hirsch,» dedi Nick.

«İyi geceler,» dedi kadın.

Nick, karanlık sokakta yürüyüp fenerin aydınlattığı köşeye geldi, sonra arabaları geçip Henry'nin lokantasına girdi. George içerde, barın arkasındaydı.

«Ole'u gördün mü?»

«Gördüm,» dedi Nick. «Odasında. Çıkmıyor.»

Ahçı, Nick'in sesini duyunca ara kapıyı açtı.

«Dinlemiyorum bile,» dedi, kapıyı kapattı.

«Anlattın mı?» diye sordu George.

«Tabiî. Anlattım ama o zaten biliyormuş.»

«Ne yapacak?»

«Hiç.»

«Öldürecekler onu.»

«Herhalde.»

«Chicago'da birşeylere bulaşmıştır belki.»

«Herhalde,» dedi Nick.

«Boktan şey.»

«Hem de nasıl,» dedi Nick.

Bir şey söylemediler. George bir havlu alıp barı sildi.

«Ne yaptı acaba?» dedi Nick.

«Birini dolandırmıştır. Onun için öldüreceklerdir.»

«Ben bu şehirden gidiyorum,» dedi Nick.

«Evet,» dedi George. «İyi edersin.»

«Odada öyle beklediğini, kurtulamayacağını bilerek beklediğini düşünmek... Dayanamam buna. Berbat şey.»

«Neyse,» dedi George, «artık düşünme bu konuyu.»

CHE TI DICE LA PATRIA? (29)

Geçidin yolu sertti, düzgündü, sabah erkenden tozlu değildi daha. Aşağıda meşelerle, kestane ağaçlarıyla kaplı tepeler, daha uzaklarda da deniz vardı. Öteki yanda da karlı dağlar.

Koruların arasından geçerek inmiştik geçide. Yol kenarında odun kömürüyle dolu çuvallar duruyordu; ağaçların arasından kömürcülerin kulübelerini görebiliyorduk. Günlerden Pazar'dı, yol bir inip bir çıkıyor, ama geçitten aşağılara iniyordu durmadan, koruların, köylerin arasından geçiyordu.

Köylerin dışında bağlar vardı. Tarlalar kahverengiydi, asmalar kalındı, sertti. Evler beyazdı, sokaklarda Pazar elbiselerini giymiş adamlar top oynuyordu. Bazı evlerin duvarlarının önünde armut ağaçları vardı, dalları beyaz duvarlara değiyordu. İlâçlanmıştı armut ağaçları, evlerin duvarları ilâçtan madenî bir mavimsi-yeşil renk almıştı. Köylerin çevrelerinde

---

(29) Che Ti Dice La Patria? — Vatan Sana Ne Der?

küçük açıklıklar vardı, bağlar, sonra korular.

Spezia'nın yirmi kilometre yukarısında bir köyde, köy alanına kalabalık toplanmıştı, bavullu bir delikanlı arabaya yaklaşıp kendisini Spezia'ya götürmemizi istedi.

«İki yerimiz var sadece, ikisi de dolu,» dedim. Eski bir Ford'du arabamız.

«Dışarda giderim.»

«Rahatsız olursun.»

«Zararı yok. Spezia'ya gitmem gerekiyor.»

«Alsak mı?» diye sordum Guy'a.

«Nasıl olsa gelecek,» dedi Guy. Delikanlı, pencereden bir paket uzattı.

«Gözkulak olun şuna,» dedi. İki adam, bavulu arabanın arkasına, bizim bavulların üstüne bağladılar. Delikanlı herkesle tokalaştı, bir Faşist için, üstelik kendisi gibi çok yolculuk eden bir adam için rahatsızlık diye bir şeyin söz konusu olamayacağını belirtti, sağ kolunu açık pencereden uzatıp içeriye tutunarak sol basamağına çıktı arabanın.

«Gidebiliriz,» dedi. Kalabalık el salladı. O da sol elini salladı.

«Ne dedi?» diye sordu Guy.

«Gidebiliriz dedi.»

«Eksik olmasın,» dedi Guy.

Yol bir ırmağın yanından gidiyordu. Irmağın ötesinde dağlar vardı. Güneş, otlardaki kırağıyı çekip alıyordu. Hava pırıl pırıldı, soğuktu, açık ön camdan soğuk soğuk esiyordu içeriye.

«Nasıl, dışarısı hoşuna gitti mi dersin?» Yola bakıyordu Guy. Sol yanını göremiyordu, konuğumuz bütün bütüne kapatmıştı sol yanı. Bir gemi aslanı gibi ileriye uzanmıştı. Ceketinin yakasını kaldırmış, şapkasını iyice indirmişti, rüzgârda üşümüşe benziyordu burnu.

«Pişman olur belki,» dedi Guy. «Bizim patlak lâstik sol yanda.»

«Lâstik patlarsa bırakır gider bizi,» dedim. «Yolculuk elbiselerini kirletmez.»

«Bana bir zararı dokunduğu yok,» dedi Guy. «Yalnız dönemeçlerde o kadar eğilmese...»

Korular sona ermişti; ırmağı bırakıp tepeyi tırmanmaya başlamıştı yol; radyatör su kaynatıyordu; delikanlı tedirgin oldu, buhara, paslı suya kuşkuyla baktı; motor durmadan zorlanıyordu, Guy iki ayağıyla birden gaza basıyordu, çıktık çıktık, biraz geriledik, ilerledik, sonra çıktık, düzlüğe eriştik. Motorun zorlaması kesildi, sessizlikte radyatörün su kaynatışını duyuyorduk sadece. Spezia'dan önceki son dağın tepesindeydik şimdi, denizden önceki son dağın. Yol kısa, keskin dönemeçlerle iniyordu. Konuğumuz öylesine bırakıyordu ki kendini, üstü eşyayla dolu arabamız devrilecek sanıyorduk her keresinde.

Guy'a, «Böyle asılma diyemezsin,» dedim. «Bir çeşit kendini koruma duygusu bu.»

«Büyük İtalyan duygusu.»

«En büyük İtalyan duygusu.»

Derin tozlara batarak, zeytin ağaçlarını

tozlayarak dönemeçlerden indik. Aşağıda, deniz kıyısında Spezia uzanıyordu. Yol, şehrin dışında düzleşiverdi. Konuğumuz başını pencereden uzattı.

«İnmek istiyorum.»

«Dur,» dedim Guy'a.

Yavaşlayıp yol kenarında durduk. Delikanlı aşağıya indi, arabanın arkasına gidip bavulunu çözdü.

«Ben burada ineyim, yolcu taşıdığınız için başınız derde girmesin,» dedi. «Paketim.»

Paketi verdim. Elini cebine attı.

«Borcum ne kadar.»

«İstemez.»

«Niye?»

«Bilmem,» dedim.

«Teşekkürler öyleyse,» dedi delikanlı, İtalya'da yol gösteren ya da tren tarifesi veren herhangi birine söylendiği gibi «teşekkür ederim» ya da «çok teşekkür ederim» ya da «binlerce teşekkür» demedi. Basit bir «teşekkürler», o kadar, Guy arabayı hareket ettirince de arkamızdan kuşkuyla baktı. Elimi salladım. Karşılık bile vermedi. Spezia'ya girdik.

«Bu delikanlı daha epey yolculuk edecek İtalya'da,» dedim Guy'a.

«Yaa,» dedi Guy, «yirmi kilometresini bizimle aldı.»

SPEZIA'DA BİR YEMEK

Yemek yemek için bir yer aramaya başladık Spezia'da. Sokak genişti, evler yüsekti, sarıydı. Tramvay yolunu izleyerek şehrin merkezine çıktık. Evlerin duvarlarında Mussolini'nin şablonla çıkarılmış göz alıcı portreleri vardı; altlarına da boyayla «vivas» yazılmıştı; kara boyayla yazılmış iki V'nin ikisinin de boyaları duvardan akmıştı. Yan sokaklar rıhtıma çıkıyordu. Pırıl pırıldı hava, Pazar olduğu için herkes sokaktaydı. Kaldırım taşlarından yapılma sokak, sulanmıştı; tozlar arasında ıslaklığın izleri vardı. Bir tramvaydan kurtulmak için kaldırıma yanaştık.

«Basit bir yerde yiyelim,» dedi Guy.

İki lokanta tabelâsının karşısında durduk. Sokağın karşısındaydık, gazete alıyordum. Yanyanaydı iki lokanta. Birinin kapısında duran bir kadın gülümsedi bize, karşıya geçip lokantaya girdik.

İçerisi karanlıktı, salonun gerisinde bir masada üç kız oturuyordu, ihtiyar bir kadın vardı yanlarında. Karşımızda, bir başka masada, bir denizci oturuyordu. Ne yiyor ne içiyordu, oturuyordu sadece. Daha arkada, mavi elbiseli genç bir adam birşeyler yazıyordu. Saç-

ları briyantinliydi, parlıyordu, iyi giyinmişti, temiz bir görünüşü vardı.

Kapıdan, bir de pencereden giriyordu ışık; pencerenin içinde düzenlenmiş vitrinde sebzeler, meyveler, biftekler, pirzolalar vardı. Bir kız gelip ne yiyeceğimizi sordu, bir başka kız da kapıda duruyordu. Elbisesinin altına bir şey giymemişti. Ne istediğimizi soran kız, biz yemek listesine bakarken kolunu Guy'un boynuna doladı. Üç kız vardı lokantada, üçü de gidip kapıda duruyorlardı sırayla. Salonun gerisindeki masada oturan ihtiyar kadın birşeyler söylüyordu onlara, kızlar da gidip onunla oturuyorlardı.

Sokak kapısından başka bir tek kapı vardı lokantada, mutfağa açılan kapı. Bir perde asılmıştı kapının önüne. Yemek söylediğimiz kız, elinde makarnayla mutfaktan geldi. Masaya koydu makarnayı, bir şişe de kırmızı şarap getirip masaya oturdu.

«Yaa,» dedim Guy'a, «basit bir yerde yemek yemek isteyen sensin.»

«Burası basit değil ki. Karışık.»

«Ne diyorsunuz?» diye sordu kız. «Alman mısınız?

«Almanya'nın güneyindeniz,» dedim. «Güney Almanya'lılar tatlı, sevimli kimselerdir.»

«Anlamadım,» dedi.

«Ne biçim yer burası?» diye sordu Guy. «Kolunu hep böyle dolayacak mı boynuma?»

«Tabiî,» dedim. «Mussolini genelevleri ka-

pattı. Burası lokanta.»

Kızın üstünde tek parçalı bir elbise vardı. Masaya doğru eğilip ellerini göğüslerine koydu, gülümsedi. Yüzünün bir yanı daha güzel görünüyordu gülümserken, o da dönüp yüzünün o yanını gösterdi. Isınmış balmumu gibi düzgündü burnunun o yanı, bu da güzelliğini arttırıyordu. Ama hiç de ısınmış balmumuna benzemiyordu burnu Soğuktu, dikti, ama düzgündü. «Beğendin mi beni?» diye sordu Guy'a.

«Bayıldı,» dedim. «Ama İtalyanca bilmiyor.»

«Ich spreche Deutsch,» dedi, Guy'ın saçlarını okşadı.

«Kendi ana dilinle konuş, Guy.»

«Nerden geliyorsunuz?» diye sordu kız.

«Potsdam'dan.»

«Bir süre kalacak mısınız burada?»

«Güzel Spezia'da mı?» diye sordum.

«Söyle ona, gitmemiz gerekiyor,» dedi Guy. «Çok hastayız de, param da yok.»

«Arkadaşım kadın düşmanıdır,» dedim, «eski bir kadın düşmanı.»

«Söyle, onu seviyorum.»

Söyledim.

«Kapa çeneni de çıkıp gidelim buradan,» dedi Guy. Kız, öteki kolunu da Guy'ın boynuna dolamıştı. «Söyle, o benimdir artık,» dedi kız. Söyledim.

«Çıkıp gitmiyor muyuz buradan?»

«Kavga ediyorsunuz,» dedi kız. «Birbirini-

zi sevmiyorsunuz.»

«Almanız biz,» dedim gururla, «eski Almanlardan, Güney Almanya'dan.»

«Söyle, güzel bir çocuk o,» dedi kız. Otuz sekizindeydi Guy, Fransa'da satıcı sanıldığı için nedense böbürleniyordu. «Güzel bir çocuksun», dedim.

«Kim diyor?» diye sordu Guy. «Sen mi, o mu?»

«O diyor. Ben sadece çeviriyorum. Yanına bunun için almadın mı beni?»

«İyi ki o demiş,» dedi Guy. «Seni de bırakmak istemezdim burada.»

«Bilmem. Çok güzel bir yer Spezia.»

«Spezia,» dedi kız. «Spezia'dan konuşuyorsunuz.»

«Güzel yer,» dedim.

«Benim ülkem,» dedi. «Spezia yuvamdır benim, İtalya da ülkem.»

«İtalya ülkesiymiş, öyle diyor.»

«Belli,» dedi Guy.

«Tatlı olarak ne var?» diye sordum.

«Meyve,» dedi kız. «Muz var.»

«Peki, muz olsun,» dedi Guy. «Hiç olmazsa üstlerinde derileri var.»

«Ah, demek muz yiyecek,» dedi kız. Guy'ı kucakladı.

Guy, yüzünü çekmeye çalışarak, «Ne diyor?» diye sordu.

«Muz yiyeceğin için keyiflendi.»

«Söyle ona, muz filân yemeyeceğim.»

«Signor muz yemeyecekmiş.»

Kalbi kırıldı kızın. «Yaa,» dedi, «muz yemiyor demek.»

«Söyle ona, her sabah soğuk suyla yıkanırım ben,» dedi Guy.

«Signor her sabah soğuk suyla yıkanırmış.»

«Anlamadım,» dedi kız.

Karşımızda oturan denizci hiç kımıldamamıştı. Kimsenin aldırdığı yoktu ona.

«Hesap,» dedim.

«Olmaz. Kalın burada.»

Temiz giyimli delikanlı, yazı yazdığı masadan, «Bana bak,» dedi, «bırak gitsinler. Beş para etmez bu herifler.»

Kız elimi tuttu. «Kalmıyor musunuz? Kalmasını söylemeyecek misiniz ona?»

«Gitmemiz gerekiyor,» dedim. «Bu gece Pisa'da, hatta Floransa'da olmalıyız. Gün sonarınce o şehirlerde eğlenebiliriz. Şimdi gündüz. Gündüz vakti de yol almamız gerekiyor.»

«Biraz kalsanız iyi olurdu.»

«Gündüz vakti yol almamız gerek.»

Temiz giyimli delikanlı, «Bana bak,» dedi. «Boşuna konuşma bu heriflerle. İkisi de beş para etmez, biliyorum.»

«Hesabı getir,» dedim. İhtiyar kadından hesabı alıp getirdi, sonra gidip yanına oturdu kadının. Bir başka kız geldi mutfaktan. Salonu geçip kapıya dikildi.

Temiz giyimli delikanlı, «Boşuna uğraşma

bu heriflerle,» dedi yorgun bir sesle. «Gel de birşeyler ye. Bunlar beş para etmez.»

Hesabı ödeyip kalktık. Bütün kızlar, ihtiyar kadın, temiz giyimli delikanlı bir masaya oturdular. Denizci, başını ellerinin arasına almış, oturuyordu. Yemek yediğimiz sürece kimse konuşmamıştı onunla. Kız, ihtiyar kadının verdiği paranın üstünü getirdi, sonra dönüp masasına gitti. Masaya bahşiş bırakıp çıktık. Arabaya girip harekete hazırlandığımız sırada kız sokağa çıkıp kapı ağzına dikildi. Hareket ettik, elimi salladım kıza. Elini sallamadı, olduğu yerde dikilip arkamızdan baktı.

YAĞMURDAN SONRA

Biz Cenova'nın banliyölerinden geçerken yağmur bardaktan boşanırcasına yağıyordu; tramvayların, kamyonların arkasından ağır ağır gittiğimiz halde, kaldırımlara zifos sıçratıyorduk, bizim geldiğimizi gören insanlar kapı ağızlarına sığınıyorlardı. Cenova'nın dışında bir sanayi bölgesi olan San Pier d'Arena'da iki tramvayın geçebileceği geniş bir sokak vardır; işten eve dönenlerin üstüne zifos sıçratmamak için sokağın tam ortasından gidiyorduk. Solumuzda Akdeniz vardı. Deniz adamakıllı kabarmıştı, dalgalar kıyıya çarpıyor, rüz-

gâr arabamıza kadar getiriyordu suları. İtalya'ya girerken geniş bir ırmak yatağını geçmiştik, taşlı, kurumuş bir ırmak yatağını; denizin suları da o ırmak yatağı gibi kahverengiydi, kıyıya yaklaştıkça açılıyor, sarımtrak bir renk alıyordu, rüzgâr yolun ötesine kadar atıyordu dalgaları.

Koca bir araba hızla geçti yanımızdan, sıçrattığı zifos, arabamızın ön camıyla radyatörünü çamur içinde bıraktı. Silecekler bütün cama yaydı çamuru. Sestri'de durup yemek yedik. Lokanta soğuktu, şapkalarımızla pardesülerimizi çıkarmadık. Pencereden arabayı görebiliyorduk. Çamurla kaplıydı, karaya çekilmiş kayıkların yanındaydı. Lokantada soluğunu bile görebiliyordu insan.

Pasta asciuta güzeldi; şarap aluminyum kokuyordu biraz, içine su kattık. Daha sonra, biftekle patates kızartması getirdi garson. Lokantanın öteki ucunda bir adamla bir kadın oturuyordu. Orta yaşlıydı adam, kadın gençti, karalar giyinmişti. Yemek boyunca soluğunu soğuk, ıslak havaya üfledi durdu. Adam, kadının soluğuna bakıp başını sallıyordu. Hiç konuşmadan yediler yemeklerini, adam masanın altından kadının elini tuttu. Güzeldi kadın, çok üzgün görünüyorlardı. Yanlarında bir bavul vardı.

Gazeteler vardı yanımızda, Guy'a yüksek sesle Şanghay çarpışmasını okudum. Yemekten sonra, garsonla birlikte çıktı, lokantada bulun-

mayan bir yeri aramak için; ben de elime bir paçavra alıp arabanın ön camını, farlarını, plâkalarını sildim. Guy döndü, arabayı geriye alıp hareket ettik. Garson yolun karşısındaki eski bir eve götürmüştü Guy'ı. Evdekiler kuşkulanmışlar, garson da, bir şey çalınmaması için, Guy'ın yanından ayrılmamış.

«Muşlukçu dâ değilim, niye korktular bir şey çalacağımdan?» dedi Guy.

Şehrin dışındaki bir buruna gelirken rüzgâr öylesine çarptı ki arabaya, az kalsın devriliyorduk.

«İyi ki denizden esiyor,» dedi Guy.

«Shelley buralarda bir yerde boğulmuş,» dedim.

«Viareggio'nun yakınlarında,» dedi Guy. «Bu ülkeye niye geldik, hatırlıyor musun?»

«Evet,» dedim, «ama istediğimizi yapamadık.»

«Bu gece bitiyor işte.»

«Ventimiglia'yı geçebilirsek.»

«Bakalım. Geceleyin bu kıyıda araba kullanmak istemem.» İkindiydi, güneş yoktu. Aşağıda masmaviydi deniz, beyaz köpüklerle Savona'ya doğru uzanıyordu. Arkada, körfezin ötesinde kahverengi sularla mavi sular buluşuyordu. İlerimizde kıyı boyunca bir taka ilerliyordu.

«Cenova'yı görebiliyor musun hâlâ?» diye sordu Guy.

«Tabiî.»

«Önümüzdeki büyük körfezden sonra göremeyiz artık.»

«Uzun süre göreceğiz daha. Portofino Körfezi'ni bile görebiliyorum arkada.»

Sonunda Cenova'yı göremez olduk. Arkama baktım, deniz vardı sadece, körfez vardı, kıyı, balıkçı kayıkları, yukarda, tepenin bu yanında bir kasaba vardı, sonra kıyı boyunca körfezler.

«Görünmüyor artık,» *dedim Guy'a.*

«Epeydir görünmüyor.»

«Yeni farkettim.»

Üstünde S işaretiyle Svolta Pericolosa yazılı bir tabelâ vardı. Yol, burun boyunca kıvrılıyor, rüzgâr ön camdaki çatlaktan esiyordu. Aşağıda körfezde, deniz kıyısında bir düzlük vardı. Rüzgâr çamurları kurutmuştu, tekerlekler toz kaldırmaya başlamışlardı. Düz yolda bisikletli bir Faşisti geçtik, arkasındaki kılıfta koca bir tabanca vardı. Yolun tam ortasında gidiyordu bisikletiyle, solladık. Yanından geçerken bize baktı. Ötemizde bir demiryolu kavşağı vardı, tam kavşağa geldiğimizde yol kapandı.

Beklerken, Faşist geldi bisikletiyle. Tren geçti, Guy arabanın motorunu çalıştırdı.

Arabanın arkasından, «Durun,» diye bağırdı Faşist. «Plâkanız kirli, pislenmiş.»

Bir bezle çıktım. Plâkayı yemekten sonra silmiştim.

«Okunabiliyor,» dedim.

«Öyle mi?»

«Okuyun.»

«Okuyamıyorum. Pis.»

Bezle sildim.

«Şimdi nasıl?»

«Yirmi beş liret.»

«Ne?» dedim. «Pekâlâ okunabiliyordu. Yollar yüzünden böyle oldu.»

«İtalyan yollarını beğenmiyor musunuz?»

«Pis.»

«Elli liret.» Yola tükürdü. «Arabanız da pis, siz de pissiniz.»

«Peki. İmzalı makbuz verin.»

Bir koçan çıkardı, makbuzlar ortadan zımbalanmıştı, ortadan kesiliyor, bir yanı parayı verende, bir yanı da koçanda kalıyordu. Kopya kâğıdı kullanılmıyordu.

«Elli liret verin.»

Kopya kalemiyle yazdı, makbuzu koparıp verdi. Baktım.

«Yirmi beş liret yazıyor.»

«Yanlışlık olmuş,» dedi, yirmi beşi elli yaptı.

«Koçandakini de düzeltin. Onu da elli yapın.»

Güzel bir İtalyan gülümseyişiyle gülümsedi, bana göstermeden birşeyler yazdı koçana.

«Hadi,» dedi, «plâkanız yine kirlenmeden gidin.»

Hava kararıktan sonra iki saat daha gittik, o geceyi Mentone'de geçirdik. Neşeli, te-

miz, aklı başında, sevimli bir yerdi. Ventimiglia'dan Pisa'ya, Floransa'ya gitmiş, Romagna'dan Rimini'ye geçmiş, sonra Forli, Imola, Bologna, Parma, Piacenza, Cenova yoluyla Ventimiglia'ya gelmiştik yine. Bütün bu yolculuk on gün sürmüştü. Kısa bir yolculuktu tabiî, ne ülkede olup bitenleri anlayabilmiş, ne de insanları tanıyabilmiştik.

ELLİ BİN PAPEL

«İşler nasıl, Jack?» diye sordum.

«Gördün mü bunu, Walcott'ı?» dedi.

«Kulüpte gördüm demin.»

«Böyle işte,» dedi Jack, «bu çocukla başa çıkabilmek için çok şansa ihtiyacım var.»

«Vuramaz bile sana, Jack,» dedi Soldier.

«Nerde?»

«Bir avuç saçma bile atsa vuramaz seni.»

«Saçmaya razıyım ben,» dedi Jack. «Saçmanın lâfı mı olur?»

«Bu herife kolay dayak atılır,» dedim.

«Tabiî,» dedi Jack, «uzun süre dayanamaz. Seninle benim gibi dayanamaz, Jerry. Ama şimdi formunda.»

«Bir solla gebertirsin onu.»

«Belki,» dedi Jack. «Tabiî. Fırsatını bulursam.»

«Kid Lewis'le döğüştüğün gibi döğüş.»

«Kid Lewis,» dedi Jack. «Pezevenk!»

Üçümüz, Jack Brennan, Soldier Bartlett, bir de ben, Handley'deydik. Birkaç orospu vardı yanımızdaki masada. Kafa çekiyorlardı.

«Ne demek pezevenk?» dedi orospulardan

biri. «Ne demek pezevenk, İrlandalı yarına seni?»

«Tabiî,» dedi Jack. «Pezevenk işte.»

«Pezevenkler,» diye devam etti orospu. «Hep pezevenklerden bahseder şu İrlandalı yarmalar. Ne demekmiş pezevenk?»

«Hadi. Gidelim buradan.»

«Pezevenkler,» diye devam etti orospu. «Kime bir içki ısmarladın bugüne kadar? Karın her sabah ceplerini dikiyor. İrlandalı, n'olacak. Pezevenkmiş! Ted Lewis canına okur senin.»

«Tabiî,» dedi Jack. «Sen bir sürü şey ısmarlıyorsun ya, yetmez mi?»

Çıktık. Jack buydu işte. Ağzına ne gelirse, hiç çekinmez söylerdi.

Jack, antrenmanlara Jersey'de, Danny Hogan'ın sağlık yurdunda başlamıştı. Güzel yerdi, ama pek sevmedi Jack. Karısından, çocuklarından uzak olmak hoşuna gitmiyordu, hırçındı, keyifsizdi. Benden hoşlanıyordu, pekâlâ geçiniyorduk; Hogan'dan da hoşlanıyordu, ama bir süre sonra Soldier Bartlett sinirine dokunmaya başladı Jack'ın. Durmadan çevresindekilerle alay eden biri, yaptığı espriler tatsızsa, çekilmez biri olur çıkar kampta. Soldier hep alay ediyordu Jack'le, durmadan takılıyordu ona. Komik değildi, hiç güzel değildi esprileri, sonunda Jack sinirlenmeye başladı. Şuna benzer şeyler söylüyordu. Jack, ağırlıklarla, kum torbasıyla çalışmasını bitirdikten sonra eldivenlerini giyerdi.

«Çalışmak ister misin?» derdi Soldier'e.

«Tabiî. Ne yapayım?» diye sorardı Soldier. «Walcott gibi canına okuyayım mı? Birkaç kere yere yıkayım mı seni?»

«Tamam,» derdi Jack. Hoşlanmazdı bundan.

Bir sabah yürüyüşe çıkmıştık. Epey yürümüştük, artık dönüyorduk. Üç dakika koşuyor, sonra bir dakika yürüyor, sonra üç dakika koşuyorduk yine. Pek koşucu sayılmazdı Jack. Gerekirse oldukça hızlı hareket ederdi ringde, ama yolda pek koşamazdı. Yürüyüş boyunca onunla alay etti Soldier. Tepeyi tırmanıp yurda geldik.

«Artık,» dedi Jack, «sen şehre dönsen iyi olacak, Soldier.»

«Ne demek istiyorsun?»

«Şehre dönüp orada kalsan iyi olacak.»

«Ne oldu?»

«Bıktım artık çenenden.»

«Öyle mi?» dedi Soldier.

«Öyle,» dedi Jack.

«Walcott seni perişan ettiği zaman kimseyi bulamayacaksın yanında.»

«Evet,» dedi Jack, «belki haklısın. Ama bıktım artık senden.»

Soldier da o sabah trenle şehre gitti. Trene kadar geçirdim onu. Üzgündü, kırgındı.

«Takılıyordum sadece,» dedi. İstasyonda bekliyorduk. «Bunu yapmamalıydı bana, Jerry.»

«Sinirli, alıngan,» dedim. «Aslında iyi ço-

cuktur, Soldier.»

«Orası öyle. İyi olmasına iyidir.»

«Neyse,» dedim, «güle güle, Soldier.»

Tren gelmişti. Elinde çantasıyla bindi.

«Hoşça kal, Jerry,» dedi. «Maçtan önce gelecek misin şehre?»

«Sanmıyorum.»

«Görüşürüz.»

Trene bindi, kondoktör bayrağını salladı, tren gitti. Arabayla yurda döndüm. Jack sundurmada oturmuş, karısına mektup yazıyordu. Posta gelmişti, gazeteleri alıp sundurmanın öteki yanına gittim, oturup okumaya başladım. Hogan geldi, yanıma yaklaştı.

«Soldier'la kavga mı etti?»

«Kavga değil,» dedim. «Şehre dönmesini istedi, o kadar.»

«Belliydi,» dedi Hogan. «Soldier'ı pek sevmez zaten.»

«Evet. Kolay kolay sevmez insanları.»

«Soğuk bir adam,» dedi Hogan.

«Bana hep iyi davrandı bugüne kadar.»

«Bana da,» dedi Hogan. «Hiç kırılmadık birbirimize. Ama soğuk bir adam.»

Hogan, tel kafesli kapıdan içeri girdi, ben sundurmada oturup gazeteleri okudum. Sonbahara dönüyordu hava, güzel yerdi Jersey, tepeler güzeldi, gazeteleri okuyup bitirdikten sonra orada oturup tepelere, aşağıda ağaçların arasından geçen yola, toz kaldıran arabalara baktım. Hava güzeldi, güzel yerdi Jersey. Hogan

kapıya çıktı, «Baksana, Hogan,» dedim, «hiç av hayvanı var mı buralarda?»

«Serçeden başka bir şey yok,» dedi Hogan.

«Gazeteleri gördün mü?» dedim Hogan'a.

«Ne var?»

«Dünkü yarışı Sande almış.»

«Dün gece telefonla öğrendim bunu.»

«Bakıyorum, hiç kaçırmıyorsun, Hogan,» dedim.

«Eh, arada bir izliyoruz işte,» dedi Hogan.

«Ya Jack?» dedim. «O da oynuyor mu hâlâ?»

«Jack mi?» dedi Hogan. «Hiç gördün mü oynadığını?»

O sırada, elinde mektupla köşeyi dönüp yanımıza geldi Jack. Sırtında bir kazak, bacaklarında eski bir pantalon, ayaklarında da boks ayakkabıları vardı.

«Pul var mı sende, Hogan?» diye sordu.

«Ver mektubu,» dedi Hogan. «Ben postalarım.»

«Bana bak, Jack,» dedim, «at yarışlarında oynamaz mıydın sen?»

«Oynardım tabiî.»

«Biliyordum oynadığını. Sheepshead'de hep görürdüm seni.»

«Niye bıraktın?» diye sordu Hogan.

«Kaybettim.»

Yanıma oturdu Jack. Sırtını bir direğe dayadı. Güneşte gözlerini kapadı.

«İskemle ister misin?» diye sordu Hogan.

«İstemem,» dedi Jack. «İyi böyle.»

«Güzel bir gün,» dedim. «Buralar çok güzel.»

«Şehirde karımın yanında olsam daha iyiydi.»

«Neyse, bir haftan kaldı.»

«Evet,» dedi Jack. «Bir haftam kaldı.»

Sundurmada oturduk. Hogan içeride, yazıhanedeydi.

«Ne dersin, nasıl buluyorsun beni?» diye sordu Jack.

«Bilmem,» dedim. «Forma girmek için bir haftan var daha.»

«Moral veriyorsun.»

«Yok canım,» dedim.

«Uyuyamıyorum,» dedi Jack.

«Birkaç güne kalmaz düzelirsin,»

«Yok,» dedi Jack, «düpedüz uykusuzluk hastalığı bu.»

«Ne var kafanda?»

«Karımı özledim.»

«Unutmaya çalış karını.»

«Olmuyor. O kadar genç değilim.»

«Yatmadan önce uzun bir yürüyüşe çıkarız, adamakıllı yorulursun.»

«Yorulmak mı?» dedi Jack. «Ben hep yorgunum zaten.»

Bütün hafta böyleydi. Geceleri uyuyamıyor, sabahları kalkınca da dayak yemiş gibi kalkıyordu, yumruğunu bile sıkamıyordu.

«Hali bombok,» dedi Hogan. «Beş para et-

mez.»

«Walcott'ı hiç görmedim,» dedim.

«Öldürür bunu,» dedi Hogan. «Parça parça eder.»

«Eh,» dedim, «eninde sonunda herkes yenilir.»

«Ama böyle yenilmez,» dedi Hogan. «Hiç antrenman yapmamış diyecekler. Bizim yurt için yüzkarası.»

«Gazeteciler ne demişler, duydun mu?»

«Duymaz olur muyum! Berbat demişler. Dövüşmesine izin verilmemeli demişler.»

«Ama,» dedim, «gazeteciler hep yanılır, öyle değil mi?»

«Evet,» dedi Hogan. «Ama bu keresinde haklılar.»

«Nerden o kadar emin olabiliyorlar?

«O kadar da salak değiller ya,» dedi Hogan.

«Toledo'da Willard'ı tuttulardı. Şimdi o kadar akıllı geçinen Lardner var ya, sor bakalım, niye Willard'ı tutmuştu Toledo'da?»

«Lardner gitmemişti ki maça,» dedi Hogan. «Sadece önemli maçları yazar o.»

«Kim olurlarsa olsunlar,» dedim. «Ne biliyorlar sanki? Belki yazıyorlar, ama bir bok bildikleri yok!»

«Jack'in formunda olduğunu sanmıyorsun ya?» diye sordu Hogan.

«Yok canım. İşi bitmiş onun. Şimdi bütün mesele Corbett'in onu kazandırmasında.»

«Corbett kazandırır onu,» dedi Hogan.

«Evet. Tabiî kazandırır.»

Jack o gece de uyumadı. Ertesi sabah, maçtan önceki son gündü. Kahvaltıdan sonra sundurmaya çıktık yine.

«Ne dersin Jack, pek uyuduğun yok,» dedim.

«Üzülüyorum,» dedi Jack. «Bronx'daki arazim için üzülüyorum, Florida'daki arazim için üzülüyorum. Çocuklar için üzülüyorum. Karım için üzülüyorum. Maçları düşünüyorum bazen. O Ted Lewis pezevengini düşünüyorum, sinirleniyorum. Bir-iki hisse senedim var, onları düşünüyorum. Birsürü üzüntü.»

«Neyse,» dedim, «yarın gece hepsi bitecek.»

«Tabiî,» dedi Jack. «Bu da bir rahatlık hiç olmazsa, öyle değil mi? Her şey düzelecek. Mutlaka.»

Bütün gün keyifsizdi. Hiç çalışmadık. Gevşemek için birkaç hareket yaptı Jack, o kadar. Birkaç raund kendi kendine çalıştı. Biraz ip atladı. Terleyemedi bile.

«Hiç çalışmasa daha iyi olacak,» dedi Hogan. Jack'in ip atlayışını seyrediyorduk. «Hiç terleyemiyor mu artık?»

«Terleyemiyor.»

«Yağlı mı dersin? Kolay kilo alır mıydı daha önce?»

«Yok canım, kilosu tamam. İçinde bir şey kalmamış, mesele bu.»

«Biraz ter atsa iyi olacak,» dedi Hogan.

Jack, ip atlayarak yaklaştı. Önümüzde, sıçrayarak, ileri geri, her üçüncü kerede el değiştirerek ip atlıyordu.

«Eee,» dedi, «yine ne kaynatıyorsunuz öyle?»

«Artık çalışmasan iyi olacak,» dedi Hogan. «Yorulacaksın.»

«Yorulacaksın.»

«Yorulursam çuvallarım, değil mi?» dedi Jack, ipi daha da hızlı sallayarak yere atladı, yanımızdan uzaklaştı.

O gün öğleden sonra John Collins geldi yurda. Jack yukarda odasındaydı. John arabayla gelmişti şehirden. Yanında iki de arkadaşı vardı. Araba durdu, hepsi indiler.

John, «Jack nerede?» diye sordu bana.

«Yukarda odasında, yatıyor.»

«Yatıyor mu?»

«Yatıyor,» dedim.

«Nasıl?»

John'la birlikte gelen iki adama baktım.

«Jack'in arkadaşları,» dedi John.

«Oldukça kötü,» dedim.

«Nesi var?»

«Uyuyamıyor.»

«Boş ver,» dedi John. «O İrlandalı zaten uyku nedir bilmez.»

«İyi değil,» dedim.

«Boş ver,» dedi John. «Hiçbir zaman iyi değildir zaten. On yıldır tanırım onu, şimdiye kadar da iyi olduğunu görmedim hiç.»

Yanındaki adamlar güldüler.

«Mr. Morgan'la Mr. Steinfelt'i tanıştırayım sana,» dedi John. «Bu da Mr. Doyle. Jack'i çalıştırıyor.»

«Memnun oldum,» dedim.

Morgan adlısı, «Gidip görelim Jack'i,» dedi.

«Gidip bir bakalım,» dedi Steinfelt.

Hepimiz yukarıya çıktık.

«Hogan nerede?» diye sordu John.

«Birkaç müşteriyle ahırda,» dedim.

«Çok adam var mı burada?» diye sordu John.

«İki kişi.»

«Epey sessiz bir yer, öyle değil mi?» dedi Morgan.»

«Evet,» dedim. «Epey sessiz.»

Jack'in odasının önündeydik. John kapıyı vurdu. Cevap gelmedi içerden.

«Belki uyuyordur,» dedim.

«Gündüz vakti ne bok yemeye uyuyor?»

John kapının tokmağını çevirdi, hepimiz içeri girdik. John yatakta yatmış uyuyordu. Yüzükoyun yatıyordu, yüzünü yastığa gömmüştü. İki kolunu da yastığın altına sokmuştu.

«Hey, Jack!» diye seslendi John.

Jack başını biraz kımıldattı yastığın üstünde. Eğilerek, «Jack!» dedi John. Jack biraz daha gömüldü yastığa. John omuzuna dokundu onun. Jack doğrulup bize baktı. Traş olmamıştı, eski bir kazak vardı üstünde.

«Hay Allah! Niye uyandırdın beni?» dedi John'a.

«Öfkelenme,» dedi John. «Uyandırmak istemedim seni.»

«İstememiş,» dedi Jack. «Şuna bak.»

«Morgan'la Steinfelt'i tanırsın,» dedi John.

«Geldiğinize sevindim,» dedi Jack.

«Nasılsın, Jack?» diye sordu Morgan.

«İyiyim,» dedi Jack. «Nasıl olacaktım yani?»

«İyi görünüyorsun,» dedi Steinfelt.

«Değil mi,» dedi Jack. «Bana bak,» dedi John'a. «Benim menajerimsin sen. Esaslı para alıyorsun. Gazeteciler geldiğinde sen niye yoktun burada? Jerry'yle ben mi konuşayım gazetecilerle?»

«Philadelphia'daydım, Lew'in maçında,» dedi John.

«Bana ne bundan?» dedi Jack. «Menajerimsin. Esaslı para alıyorsun benden, öyle değil mi? Philadelphia'ya bana para kazandırmaya gitmedin ya? Burada olman gerektiği zaman niye yoktun?»

«Hogan buradaydı.»

«Hogan mı?» dedi Jack. «Hogan da benim gibi salağın teki.»

Konuyu değiştirmek için, «Soldier Bartlett buradaydı, bir süre çalıştı seninle, öyle değil mi?» dedi Steinfelt.

«Evet, buradaydı,» dedi Jack. «Bir süre kaldı burada.»

John, «Baksana, Jerry,» dedi bana. «Gidip Hogan'ı bulur musun, yarım saate kadar bir görelim onu.»

«Peki,» dedim.

«Ne bok yemeye gidiyor?» dedi Jack. «Burada kal, Jerry.»

Morgan'la Steinfelt birbirlerine baktılar.

«Öfkelenme, Jack,» dedi John.

«Ben gidip Hogan'ı bulayım,» dedim.

«Peki, gitmek istiyorsan git,» dedi Jack. «Ama bu herifler istiyor diye gideceksen hiç gitme.»

«Gidip Hogan'ı bulayım,» dedim.

Hogan, ahırın orada, jimnastikhanedeydi. İki müşterisi vardı yanında. Adamlar ellerine boks eldivenleri giymişlerdi; ama karşımdaki de bana vurur korkusuyla birbirlerine vuramıyorlardı.

Beni gören Hogan, «Bugünlük bu kadar,» dedi. «Döğüşü bırakın artık. Duş alın, sonra da Bruce gelip masaj yapar size.»

İplerin arasından atladı adamlar, Hogan yanıma geldi.

«John Collins iki arkadaşıyla geldi,» dedim, «Jack'i görmeye.»

«Arabayla geldiklerini gördüm.»

«John'un yanındaki herifler kim?»

«Hani açıkgöz herifler vardır, ikisi de onlardan işte,» dedi Hogan. «Tanımıyor musun?»

«Hayır,» dedim.

«Happy Steinfelt'le Lew Morgan. Bilardo

salonları var.»

«Uzun zamandır yoktum,» dedim.

«Evet,» dedi Hogan. «Şu Happy Steinfelt büyük üçkâğıtçı.»

«Adını duymuştum,» dedim.

«Kaypak herifin teki,» dedi Hogan. «İkisi de dümencidir.»

«Neyse,» dedim, «yarım saat sonra görmek istiyorlar bizi.»

«Yani yarım saatten önce görmek istemiyorlar mı?»

«Evet.»

«Hadi, yazıhaneye gel,» dedi Hogan. «Canı cehenneme hepsinin.»

Otuz dakika kadar sonra Hogan'la birlikte yukarıya çıktık. Jack'in kapısını vurduk. Odada konuşuyorlardı.

«Bir dakika,» dedi birisi.

«Ne oluyor yani,» dedi Hogan. «Beni görmek isterseniz aşağıda yazıhanedeyim.»

Kilidin sesini duyduk. Kapıyı Steinfelt açtı.

«Gel, Hogan,» dedi. «Gel de birer kadeh içelim.»

«İçelim bakalım,» dedi Hogan.

Girdik. Jack yatağın üstünde oturuyordu. John'la Morgan birer iskemleye çökmüşlerdi. Steinfelt ayaktaydı.

«Esrarengiz adamlarsınız doğrusu,» dedi Hogan.

«Merhaba, Danny,» dedi John.

«Merhaba, Danny,» dedi Morgan, tokalaştılar.

Jack bir şey demedi. Yatağın üstünde oturuyordu öyle. Ötekilerin yanında değildi sanki. Bir başınaydı. Eski bir kazakla bir pantalon vardı üstünde, ayaklarında da boks ayakkabıları. Sakalı uzamıştı. Steinfelt'le Morgan şıktı. John da oldukça şıktı. Jack tam bir İrlandalı gibi oturuyordu, suratsızdı.

Steinfelt bir şişe getirdi, Hogan da kadeh getirdi, herkes içti. Jack'le ben birer kadeh içtik, ötekiler ikişer üçer kadeh içtiler.

«Dönüşünüze de saklayın biraz,» dedi Hogan.

«Hiç merak etme. Bol bol var,» dedi Morgan.

İlk kadehten sonra içmemişti Jack. Ayağa kalkmış, onlara bakıyordu. Morgan, yatağın üstüne, daha önce Jack'in oturduğu yere oturmuştu.

«Bir kadeh daha iç, Jack,» dedi John, kadehle şişeyi uzattı.

«İstemez,» dedi Jack, «ayyaş olmaya niyetim yok.»

Hepsi güldüler. Jack gülmedi.

Ayrıldıklarında üçü de keyifliydi. Arabaya binerlerken Jack sundurmaya çıktı. El salladılar ona.

«Güle güle,» dedi Jack.

Yemek yedik. Yemek boyunca ağzını bile açmadı Jack; sadece, «Şunu verir misin?», «Şu-

nu uzatır mısın?» gibisinden lâflar etti. Öteki iki müşteri de bizimle birlikte aynı masadaydılar. Tatlı insanlardı. Yemekten sonra sundurmaya çıktık. Hava kararmıştı bile.

«Biraz yürüyüş yapmak ister miydin, Jerry?» diye sordu Jack.

«Tabiî,» dedim.

Ceketlerimizi giyip yürümeye başladık. Anayol epey uzaktaydı, anayola inince de bir buçuk mil kadar yürüdük. Arabalar geçiyordu durmadan, kenara çekiliyorduk. Jack hiç konuşmadı. Büyük bir arabanın geçmesi için çalıların yanına çekildiğimizde, «Canı cehenneme böyle yürüyüşün,» dedi. «Yurda dönelim hadi.»

Tepeyi tırmanıp tarlaların arasından geçen bir yola saptık. Tepede yurdun ışıklarını görebiliyorduk. Evin önüne geldik, kapıda Hogan duruyordu.

«İyi bir yürüyüş yaptınız mı?» diye sordu Hogan.

«İyiydi,» dedi Jack. «Bana bak, Hogan. İçkin var mı hiç?»

«Var tabiî,» dedi Hogan. «Niye sordun?»

«Odama yolla,» dedi Jack. «Bu gece uyuyacağım.»

«Sen bilirsin, doktor sensin,» dedi Hogan.

«Hadi, odama çıkalım, Jerry,» dedi Jack.

Yukarı çıkınca yatağın üstüne oturdu Jack, başını ellerinin arasına aldı.

«Ne hayat be!» dedi Jack.

Hogan, kiloluk bir şişeyle iki kadeh getirdi.

«Soda da ister misin?»

«Ne yani, midem mi bulansın istiyorsun?»

«Sordum sadece,» dedi Hogan.

«İçer misin?» dedi Jack.

«Sağol, istemem,» dedi Hogan. Çıkıp gitti.

«Ya sen, Jerry?»

«Bir kadeh içeyim seninle,» dedim.

Jack kadehlere içki koydu. «Keyfini çıkara çıkara içeceğim,» dedi.

«Biraz da su koy,» dedim.

«Doğru,» dedi Jack. «Daha iyi olur.»

Bir şey söylemeden birkaç kadeh içtik. Jack bir içki daha vermeye kalktı bana.

«Yeter,» dedim, «başka içemem.»

«Peki,» dedi Jack. Kendi kadehini doldurdu, biraz da su koydu. Hafifçe kızarmıştı.

«Bugün gelenler de amma heriflerdi,» dedi. «İşi tesadüfe bırakmak istemiyorlar, hiç niyetleri yok buna.»

Bir süre sonra, «Eh,» dedi, «haklılar tabiî. İşi tesadüfe bırakmanın ne faydası var?»

«Bir tane daha ister misin, Jerry?» dedi. «Hadi, yalnız bırakma beni.»

«İstemem, Jack,» dedim. «İyiyim böyle.»

«Bir tanecik,» dedi Jack. Sinirleri gevşiyordu.

«Peki,» dedim.

Bir kadeh içki koydu bana, kendi kadehini de doldurdu.

«Bilirsin,» dedi, «oldukça severim içkiyi. Boksör olmasaydım ayyaş olurdum herhalde.»

«Tabiî,» dedim.

«Biliyor musun,» dedi, «boks yapmakla bir sürü şey kaybettim.»

«Bir sürü para kazandın ama.»

«Tabiî, para peşindeyim zaten. Biliyor musun, özlediğim çok şey var, Jerry.»

«Ne gibi?»

«Karım gibi sözün gelişi,» dedi. «Sonra hep uzaktayım evimden. Kızlarıma ne faydası var? O züppe çocuklardan bazıları, 'Babanız kim?' diye soracaklar kızlarıma. Kızlarım da, 'Jack Brennan,' diyecekler. Ne işe yarar?»

«Boş ver,» dedim, «paraları olduktan sonra mesele yok.»

«Neyse,» dedi Jack, «epey para biriktirdim onlara.»

Bir kadeh daha içti. Şişe nerdeyse boşalmıştı.

«Biraz su koy,» dedim. Biraz su koydu Jack.

«Biliyor musun,» dedi, «karımı nasıl özlüyorum?..»

«Tabiî.»

«Bilemezsin. Nasıl bir özlemdir, bilemezsin.»

«Şehirde olsan daha kötüydü şimdi.»

«Benim için,» dedi Jack, «nerede olduğumun hiç önemi yok. Ne biçim şeydir, bilemezsin.»

«Bir kadeh daha.»

«Sarhoş muyum? Saçmalıyor muyum yoksa?»

«İyisin.»

«Ne biçim şeydir bilemezsin. Kimse bilemez ne biçim şey olduğunu bunun.»

«Karından başka,» dedim.

«Karım bilir,» dedi Jack. «Pekâlâ bilir o. Bilir. Bilmez olur mu hiç?»

«Biraz su koy şuna,» dedim.

«Jerry,» dedi Jack, «ne biçim şeydir bilemezsin.»

Adamakıllı sarhoştu. Gözlerini dikmiş, bana bakıyordu. Hiç kımıldamıyordu gözleri.

«İyi bir uyku çekersin bu gece,» dedim.

«Bana bak, Jerry,» dedi Jack. «Biraz para kazanmak ister misin? Walcott'a oyna.»

«Eee?»

«Bana bak, Jerry.» Kadehini bıraktı Jack. «Sarhoş değilim, anladın mı? Biliyor musun kaç para yatırdım bu işe? Elli bin papel.»

«İyi para.»

«Elli bin papel,» dedi Jack, «ikiye bir. Yirmi beş bin papel kazanacağım. Walcott'a oyna, Jerry.»

«Fena değil,» dedim.

«Nasıl yenerim onu?» dedi Jack. «Şike sayılmaz. Nasıl yenerim? Bari para kazanayım biraz.»

«Biraz su koy şuna,» dedim.

«Bu maçtan sonra bırakıyorum,» dedi. «Boksu bırakıyorum. Yenilmem gerek. Bari para kazanayım biraz.»

«Tabiî.»

«Bir haftadır uyumadım,» dedi Jack. «Bütün gece gözümü bile kırpmıyorum, hep düşünüyorum. Uyuyamıyorum, Jerry. Uyuyamadı mı nasıl oluyor insan, bilemezsin.»

«Tabiî.»

«Uyuyamıyorum. Hepsi bu kadar. Uyuyamıyorum işte. Uyuyamadın mı o kadar çalışmanın ne faydası var?»

«Kötü.»

«Uyuyamadı mı nasıl oluyor insan, bilemezsin Jerry.»

«Biraz su koy şuna,» dedim.

Neyse, saat on bire doğru sızdı Jack, yatağa yatırdım onu. Mutlaka uyurdu artık. Elbiselerini çıkarmasına yardım edip yatağa yatırdım onu.

«Artık uyursun, Jack,» dedim.

«Tabiî,» dedi Jack, «artık uyurum.»

«İyi geceler, Jack,» dedim.

«İyi geceler, Jerry,» dedi Jack. «Tek arkadaşım sensin.»

«Yok canım,» dedim.

«Tek arkadaşım sensin,» dedi Jack, «tek arkadaşım.»

«Uyu artık,» dedim.

«Uyurum,» dedi Jack.

Aşağıda, Hogan yazıhanesinde oturmuş ga-

zete okuyordu. Başını kaldırıp baktı. «Uyuttun mu dostunu?» diye sordu.

«Sızdı.»

«Uyumamaktan iyidir böylesi,» dedi Hogan.

«Tabiî:»

«Bunu spor yazarlarına anlatıncaya kadar canın çıkacak,» dedi Hogan.

«Ben de yatıyorum,» dedim.

«İyi geceler,» dedi Hogan.

Sabahleyin sekiz sularında aşağı inip kahvaltı ettim. Hogan, iki müşterisini jimnastikhaneye götürmüş çalıştırıyordu. Gidip onları seyrettim biraz.

«Bir! Ki! Üç! Dört!» diye sayıyordu Hogan. «Merhaba, Jerry,» dedi. «Jack kalktı mı?»

«Hayır. Hâlâ uyuyor.»

Odama gidip şehre inmek için eşyalarımı topladım. Dokuz buçuk sularında Jack'in odasında kalktığını işittim. Aşağı indiğini duyunca ben de peşinden indim. Kahvaltı masasında oturuyordu Jack. Hogan da gelmiş, masanın başında duruyordu.

«Nasılsın, Jack?» diye sordum.

«Fena değil.»

«İyi uyudun mu?» diye sordu Hogan.

«Uyudum,» dedi Jack. «Ağzım çamur gibi, ama başımda bir şey yok.»

«Güzel,» dedi Hogan. «İyi içkiydi.»

«Hesaba yazarsın,» dedi Jack.

«Ne zaman inmek istiyorsun şehre?» diye

sordu Hogan.

«Öğleden önce,» dedi Jack. «On bir treniyle.»

«Otur, Jerry,» dedi Jack. Hogan çıktı.

Masaya oturdum. Jack greypfrut yiyordu. Ağzına çekirdek gelince kaşığa çıkarıyor, sonra da tabağa bırakıyordu.

«Dün gece epey içtim galiba,» diye başladı söze.

«Biraz içtin.»

«Saçmaladım galiba.»

«Fena değildin.»

«Hogan nerede?» diye sordu. Greypfrutu bitirmişti.

«Yazıhanede.»

«Maç hakkında ne dedim?» diye sordu Jack. Elindeydi kaşık, greypfrutla oynuyordu.

Kız yumurtayla jambon getirdi, greypfrutu aldı.

«Bir bardak süt daha,» dedi Jack. Kız çıktı.

«Walcott'a elli bin papel oynadığını söyledin,» dedim.

«Doğru,» dedi Jack.

«Epey para.»

«İçim o kadar rahat değil,» dedi Jack.

«Bakarsın, bir şey olur.»

«Olmaz,» dedi Jack. «Herifin gözü unvanda. Nasıl olsa onu tutacaklar.»

«Belli olmaz.»

«Yok yok. Gözü unvanda. Onun için para-

dan daha önemli unvan.»

«Elli bin papel de iyi para,» dedim.

«İş bu,» dedi Jack. «Kazanamam. Biliyorsun, nasıl olsa kazanamam zaten.»

«Ringe çıktın mıydı birazcık da olsa şansın var demektir.»

«Yok,» dedi Jack. «Benim pilim bitmiş. İş bu.»

«Nasılsın şimdi?»

«Epey iyiyim,» dedi Jack. «Böyle bir uykuya ihtiyacım varmış.»

«İyi döğüşürsün belki.»

«İyi bir maç çıkaracağım,» dedi Jack.

Kahvaltıdan sonra, şehirler arasından karısını aradı Jack. Telefon kabinindeydi.

«Buraya geldiğinden beri ilk arıyor karısını,» dedi Hogan.

«Her gün mektup yazdı ama.»

«Tabiî,» dedi Hogan, «iki sente gider mektup.»

Hogan kapıya kadar geçirdi bizi, zenci masör Bruce da, arabayla istasyona kadar götürdü.

Trene bindiğimizde, «Güle güle, Mr. Brennan,» dedi Bruce. «İnşallah leşini serersin onun.»

«Hoşça kal,» dedi Jack. İki dolar verdi Bruce'a. Bruce'un çok emeği geçmişti ona. Hayal kırıklığına uğramış gibiydi şimdi. Jack bana baktı, ben de elinde iki doları tutan Bruce'a bakıyordum,

«Hesabı ödedim,» dedi. «Hogan masaj parasını da aldı.»

Şehre giden trende hiç konuşmadı Jack. Bileti şapkasının kenarına iliştirmişti; köşede oturmuş, pencereden bakıyordu. Bir kere dönüp konuştu benimle.

«Karıma bu gece Shelby'de kalacağımı söyledim,» dedi. «Garden'dan gelirken köşeyi dönünçe. Eve yarın sabah giderim artık.»

«İyi fikir,» dedim. «Karın maç yaparken hiç seyretti mi seni?»

«Hayır,» dedi Jack. «Hiç seyretmedi.»

Maçtan sonra eve gitmek istemediğine göre adamakıllı dayak yemeyi kafasına koymuş diye düşündüm. Şehre varınca, bir taksiye atlayıp Shelby'ye gittik. Bir çocuk çıkıp bavullarımızı aldı, otel kâtibinin yanına gittik.

«Odalar kaça?» diye sordu Jack.

«Yalnız çift yataklı oda var,» dedi kâtip. «On dolara güzel bir oda verebilirim size.»

«Çok pahalı.»

«Yedi dolara da var.»

«Banyolu mu?»

«Tabiî.»

«İyi ya işte, sen de benimle kalırsın, Jerry,» dedi Jack.

«Yok,» dedim, «kayınbiraderimde kalacağım ben.»

«Senden para isteyen yok,» dedi Jack. «Paramın karşılığını almaya çalışıyorum sadece.»

«Şunu doldurur musunuz, lütfen?» dedi

kâtip. Adlarımıza baktı. «238 numara, Mister Brennan.»

Asansörle çıktık. İki yataklı kocaman, güzel bir odaydı; banyosu da vardı.

«Fena değil,» dedi Jack.

Bizi odaya götüren çocuk perdeleri açtı, bavullarımızı getirdi. Hiç oralı olmadı Jack, çocuğa bir çeyreklik verdim. Elimizi yüzümüzü yıkadık, çıkıp birşeyler yiyelim dedi Jack.

Öğle yemeğini Jimmey Handley'in lokantasında yedik. Birsürü tanıdık vardı orada. Yemeği yarılamıştık ki, John gelip bizim masaya oturdu. Jack pek konuşmuyordu.

«Kilo durumun nasıl?» diye sordu John. Jack habire atıştırıyordu.

«Elbiselerimle bile tartılsam fazla gelmem,» dedi Jack. Kilo verme konusunda başı hiç derde girmemişti. Kilo almak nedir bilmezdi. Hogan'ın yurdunda da zayıflamıştı üstelik.

«Eh, hiç olmazsa bu bakımdan rahatsın,» dedi John.

«Evet, bu bakımdan,» dedi Jack.

Yemekten sonra, maçın yapılacağı salona gittik tartı için. Altmış yedi kiloda döğüşeceklerdi, tartı saat üçteydi. Jack, belinde kocaman bir havluyla tartıya çıktı. İbre oynamadı bile. Walcott biraz önce tartılmıştı, yanında birsürü insanla orada duruyordu.

Freedman, Walcott'ın menajeri, «Bakalım kaç kilo geliyorsun, Jack?» dedi.

Jack başıyla Walcott'ı gösterdi. «O kaç ki-

lo geliyor?»

«Bırak havluyu,» dedi Freedman.

Tartanlara, «Kaç kilo?» diye sordu Jack.

Tartanlardan şişman olanı, «Altmış beş kilo,» dedi.

«İyisin, Jack,» dedi Freedman.

«Onu da tartın,» dedi Jack.

Walcott tartıya çıktı. Ağır sıklette döğüşen bir boksör gibi geniş omuzları, kalın kolları vardı; sarışındı. Bacakları pek uzun değildi. Jack on beş santim kadar uzundu ondan.

«Merhaba, Jack,» dedi. Yamru yumruydu yüzü.

«Merhaba,» dedi Jack. «Nasılsın?»

«İyiyim,» dedi Walcott. Belindeki havluyu çözüp yere bıraktı, tartıya çıktı. Omuzlarıyla sırtı geniş mi genişti.

«Altmış altı buçuk kilo.»

Walcott indi, Jack'e sırıttı.

«Eee,» dedi John, «Jack bir buçuk kilo daha hafif senden.»

«Maç başladığında daha da ağır olacağım, yavrum,» dedi Walcott. «Gidip yemek yiyeceğim şimdi.»

Soyunma odasına döndük, Jack giyindi. «Azgın bir herife benziyor,» dedi Jack.

«Birkaç kere adamakıllı dayak yemiş anlaşılan.»

«Orası öyle,» dedi Jack. «Dövmesi kolay.»

Jack giyinince, «Nereye gidiyorsun?» diye sordu John.

«Otele,» dedi Jack. «Her şey tamam mı?»

«Evet,» dedi John. «Her şey tamam.»

«Biraz uzanacağım,» dedi Jack.

«Yediye çeyrek kala gelir alırım seni, gidip birşeyler yeriz.»

«Peki.»

Otele gidince ayakkabılarıyla ceketini çıkardı Jack, yatağa uzandı. Ben mektup yazdım. Birkaç kere göz attım ona, uyumuyordu. Hiç kımıldamadan yatıyordu, arada bir gözlerini açıyordu. Sonunda doğruldu.

«Dama oynar mısın, Jerry?» dedi.

«Tabiî,» dedim.

Bavuluna gidip dama takımını çıkardı. Oynadık, üç dolarımı aldı. John kapıyı vurdu, girdi.

«Dama oynar mısın, John?» diye sordu Jack.

Şapkasını masaya bıraktı John. Islanmıştı. Ceketi de ıslaktı.

«Yağmur mu yağıyor?» diye sordu Jack.

«Bardaktan boşanırcasına,» dedi John. «Taksiye bindim, yol tıkandı, ben de inip yürüdüm.»

«Hadi, dama oynayalım biraz,» dedi Jack. «Gidip yemek yesen iyi olacak.»

«Hayır,» dedi Jack. «Acıkmadım daha.»

Yarım saat kadar dama oynadılar, Jack bir buçuk dolarını aldı John'un.

«Eh, artık gidip birşeyler yiyelim,» dedi Jack. Pencereye gidip dışarıya baktı,

«Yağıyor mu hâlâ?»

«Evet.»

«Otelde yiyelim,» dedi John.

«Peki,» dedi Jack. «Bir kere daha oynayalım seninle, yemeğine.»

Bir süre sonra ayağa kalktı Jack, «Yemekler senden, John,» dedi, aşağıya inip büyük salonda yemek yedik.

Yemekten sonra yukarıya çıktık, Jack yine dama oynadı John'la, iki buçuk dolarını aldı. Epeyce keyiflenmişti Jack. John'un yanında eşya dolu bir bavul vardı. Jack gömleğini çıkarıp yün bir gömlekle bir kazak giydi, dışarı çıkınca üşütmemek için; maçta giyecekleriyle bornozunu bir bavula koydu.

«Hazır mısın?» diye sordu John. «Telefon edip bir taksi çağırayım.»

Az sonra telefon çaldı, taksinin beklediğini söylediler.

Asansörle indik, salonu geçip taksiye bindik, Garden'a gittik. Bardaktan boşanırcasına yağıyordu yağmur, ama birsürü insan vardı sokaklarda. Maçın bütün biletleri satılmıştı. Soyunma odasına giderken salonun ne kadar dolu olduğunu gördüm. Arka sıradan ringe kadar yarım mil vardı sanki. Bütün ışıklar sönüktü. Ringin ışıkları yanıyordu sadece.

«İyi ki bu yağmurda açık havaya almadılar maçı,» dedi John.

«Epey kalabalık,» dedi Jack.

«Daha büyük olsaydı Garden, daha da do-

lardı.»

«Hava belli olmuyor ki,» dedi Jack.

John soyunma odasının kapısına gelip başını uzattı. Jack sırtında bornozu, oturuyordu, kollarını kavuşturmuş yere bakıyordu. İki yardımcı vardı John'un yanında. John'un omuzunun üstünden bakıyorlardı. Jack başını kaldırdı.

«Gitti mi?» diye sordu.

«Şimdi indi,» dedi John.

Kalktık. Walcott ringe çıkıyordu. Seyirciler epey alkışladılar onu. İplerin arasından geçip yumruklarını kavuşturdu, gülümsedi, ringin bir köşesine gitti önce, yumruklarını sallayarak seyircileri selâmladı, sonra öteki köşesine gitti, sonra da oturdu. Seyircilerin arasından geçerken Jack de epey alkış aldı. Jack İrlandalıdır, İrlandalılar da hep alkış alırlar zaten. Yahudiler ya da İtalyanlar kadar alkışlanmazlar New York'da, ama epey alkış alırlar. Jack ringe tırmandı, iplerin arasından geçmek için eğildi, Walcott köşesinden kalkıp geldi, Jack'in rahatça geçebilmesi için ipleri araladı. Seyirciler eşsiz bir davranış olarak kabullendiler bunu. Walcott elini Jack'in omuzuna koydu, bir saniye hiç kımıldamadan öylece durdular.

«Demek sen de şu sevilen şampiyonlardan biri olmak istiyorsun,» dedi Jack. «Çek şu lânet elini omuzumdan.»

«Kendine gel,» dedi Walcott.

Bütün bunlar nefis şeylerdi seyirciler için. Maçtan önce ne ince oluyor şu boksörler! Birbirlerine ne güzel de iyi şans diliyorlar!

Jack ellerini sararken Solly Freedman geldi bizim köşeye, John da Walcott'ın köşesine gitti. Jack, başparmağını sargının ortasındaki delikten geçirdi, sonra güzelce sardı elini. Ben de bantla yapıştırdım sargıyı; bandı iki kere de parmaklarının çevresine doladım.

«Hey,» dedi Freedman. «Nerden buldunuz bu kadar bantı?»

«Dokunsana,» dedi Jack. «Yumuşak değil mi? Ukalâlık etme.»

Jack öteki elini sararken de yanımızdan hiç ayrılmadı Freedman, çocuklardan biri eldivenleri getirdi, Jack'in eline geçirip bağladım.

«Baksana, Freedman,» diye sordu Jack, «şu Walcott hangi milletten?»

«Bilmiyorum,» dedi Solly. «Galiba Danimarkalı.»

Eldivenleri getiren çocuk, «Bohemyalı,» dedi.

Hakem ringin ortasına çağırdı boksörleri, Jack hakemin yanına gitti. Walcott gülerek yaklaştı. Ortaya geldiler, hakem iki kolunu boksörlerin omuzlarına attı.

Jack, «Merhaba, halkın gözbebeği,» dedi Walcott'a.

«Kendine gel.»

«Niye 'Walcott' adını aldın kendine?» dedi Jack. «Walcott'ın zenci olduğunu bilmiyor

muydun?»

«Bakın —» dedi hakem, bilinen sözleri tekrarladı. Walcott bir ara sözünü kesti hakemin. Jack'in koluna yapıştı, «Beni böyle tutarken vurabilir miyim?» dedi.

«Çek elini üstümden,» dedi Jack. «Film mi çeviriyoruz burada?»

Köşelerine döndüler. Jack'in sırtından bornozunu aldım, Jack iplere tutunup eğildi, birkaç kere dizlerini büktü, ayakkabılarını reçineye sürdü. Gong çaldı, hemen dönüp ortaya fırladı Jack. Walcott da yaklaştı, eldivenleriyle tokalaştılar; Walcott ellerini indirir indirmez, Jack Walcott'un suratına üstüste iki sol çaktı. Jack'den iyi boksör yoktu doğrusu. Walcott peşini bırakmıyordu Jack'in, çenesini göğsüne dayamış onu kovalıyordu ringde. Kroşeciydi, ellerini aşağıda tutuyordu biraz. Bütün numarası yaklaşıp kroşe patlatmaktı. Ama ne zaman yaklaşsa, Jack'in solu suratında patlıyordu. Sanki kendiliğinden oluyordu bu. Jack sol elini kaldırdı mı, yumruğu Walcott'un suratını buluyordu mutlaka. Üç-dört kere sağını denedi Jack, ama Walcott'ın ya omuzunu ya da kafasının üstünü buldu. Öteki kroşeciler gibiydi Walcott. Sadece kroşeden korkardı. Kendini iyi kolluyordu. Suratına inen sollara aldırmıyordu bile.

Dört raund kadar sonra Walcott'ın suratını kan içinde, yara bere içinde bıraktı Jack; ama Walcott da ne zaman yaklaştıysa kroşesi-

ni patlattı Jack'e, iki böğrünü adamakıllı kızarttı. Yaklaşınca Jack hemen sarılıyordu ona, sonra bir elini bırakıp aparkütünü sallıyordu, ama Walcott'ın eli serbest kalınca da, Jack'in gövdesinde öyle bir kroşe patlıyordu ki sokaktan bile duyuluyordu. Esaslı kroşeci.

Üç raund da böyle geçti. Hiç konuşmadılar. Hep yumruk salladılar. Raund aralarında epey uğraştık Jack'le. Pek iyi görünmüyordu; ringde de pek bir şey yaptığı yoktu, her zamanki gibi. Ayak oyunlarına başvurmuyordu hiç, kendiliğinden inen solunu kullanıyordu sadece. Solu, Walcott'ın suratına bağlıydı sanki, Jack istemeye görsün, yumruk yerini buluyordu. Yakın döğüşte her zaman soğukkanlıydı Jack, boşuna ter dökmek istemezdi. Yakın döğüşün tekniğini de iyi bilirdi, hiç olmazsa birkaç yumruk indirirdi ayrılmadan önce. Bizim köşede döğüşürlerken, baktım Walcott'ı sıkıştırdı, sağ elini kurtarıp bir aparküt patlattı Walcott'ın burnuna. Walcott, fena halde kanayan burnunu, ona da biraz kan bulaşsın diye, Jack'in omuzuna dayadı, Jack omuzunu sertçe kaldırıp burnuna bir daha vurdu Walcott'ın, sonra sağıyla bir aparküt daha patlattı.

Walcott müthiş içerledi buna. Beş raunda iyice nefret etmişti Jack'den. Jack'de bir değişiklik yoktu, her zamanki gibiydi. Döğüştüğü kimseleri bokstan nefret ettirmesini bilirdi. Kid Lewis'den bu yüzden nefret ediyordu işte. Kid'i hiç kızdıramamıştı. Kid Lewis, pis

numaraları daha iyi bilirdi Jack'den. Jack, gücünü yitirmediği sürece, kaya gibi sapasağlam kalırdı ringde. Walcott'ın da canına okuyordu. İşin komiği, klâsik boksörlere benziyordu Jack. Klâsik boksu da iyi bilirdi.

Yedinci raunddan sonra, «Solum ağırlaşıyor,» dedi.

O raunddan sonra dayak yemeye başladı. Önceleri pek belli olmuyordu dayak yediği. Ama maça Jack değil, Walcott hâkimdi artık, başı dertte olan Jack'di. Walcott'ı soluyla uzak tutamıyordu kendinden. Maç daha önceki raundlar gibi sürüp gidiyordu sanki, ama Walcott'ın yumrukları hedefi ıskalamıyor, tam yerini buluyordu. Gövdesine müthiş yumruklar yedi Jack.

«Kaçıncı raunddayız?» diye sordu.

«On birinci.»

«Dayanamıyorum,» dedi Jack. «Bacaklarım titriyor.»

Walcott uzun zamandır dövüyordu onu. Sağlam basıyordu yere, yumruk makinesi gibiydi. Jack yumrukları savuşturmaya bakıyordu artık. Ne müthiş dayak yediği belli olmuyordu aslında. Raund aralarında bacaklarına masaj yapıyordum. Ben masaj yaparken kasları titriyordu. Berbat durumdaydı.

Başını çevirerek, «Nasıl gidiyor?» diye sordu John'a, yüzü şişmişti.

«Maç onun.»

«Dayanabilirim,» dedi Jack. «Bu serseri na-

kavt edemez beni.»

Düşündüğü gibi sürüyordu maç. Walcott'ı yenemeyeceğini biliyordu. Gücü kalmamıştı. Ama iyiydi. Parası sağlamdı, sayıyla kaybetmek istiyordu maçı. Nakavt olmak istemiyordu.

Gong vurdu, ortaya ittik onu. Ağır ağır gitti. Walcott yaklaştı. Jack bir sol salladı; Walcott, Jack'in solunu savuşturup üstüste yumruk indirmeye başladı onun gövdesine. Jack, Walcott'a sarılmak istedi, ama bir testere makinesine sarılmak gibi bir şeydi bu. Çekilip bir sağ salladı, vuramadı. Walcott bir sol indirdi, Jack yere düştü. Dizlerinin üstüne yığılıp bize baktı. Hakem saymaya başladı. Jack bize bakıp başını sallıyordu. Sekizde, John işaret etti. Seyircilerin gürültüsünden hakemin sesi duyulmuyordu. Jack ayağa kalktı. Hakem, sayarken, Walcott'ı tek eliyle geride tutmuştu.

Jack ayağa kalkınca, Walcott yaklaştı.

Solly Freedman'in, «Dikkat et, Jimmy,» diye bağırdığını duydum.

Walcott, Jack'e bakarak yaklaştı. Jack solunu uzattı. Başını salladı Walcott. Jack'i iplere sıkıştırdı, bir an ölçtükten sonra çok hafif bir sol salladı Jimmy'nin yanağına, arkasından da gövdesine müthiş bir sağ patlattı. Kemerin on santim kadar altına inmişti yumruğu. Jack'in gözleri yuvalarından fırlayacak sandım. Kocaman olmuşlardı. Ağzı açıldı.

Hakem Walcott'ı yakaladı. Jack birkaç adım attı ileriye. Yere yığılsa elli bin papel de

gidiyordu. Barsakları deşilmiş gibi yürüyordu.

«Bilerek vurmadı,» dedi. «Kaza oldu.»

Seyirciler öyle bağırıyorlardı ki, bir şey duyulmuyordu.

«İyiyim,» dedi Jack. Tam önümüzdeydiler. Hakem John'a baktı, sonra başını salladı.

Jack, «Gel bakalım, orospu çocuğu seni,» diye bağırdı Walcott'a.

John iplere asılmıştı. Havlu atmak üzereydi ringe. Jack iplerin biraz ötesindeydi. Bir adım ilerledi. Yüzü ter içindeydi, sanki biri sıkmıştı yüzünü, burnundan koca bir damla ter damladı.

Walcott'a, «Gel bakalım, hadi,» diye bağırdı Jack.

Hakem John'a baktı, devam etmesi için Walcott'a işaret etti.

«Hadi bakalım, serseri,» dedi.

Walcott yaklaştı. O da bilmiyordu ne yapacağını. Jack'in bu yumruğa dayanacağını hiç ummamıştı. Jack bir sol patlattı Walcott'ın suratına. Salonda çığlıklar atılıyordu durmadan. Tam önümüzdeydiler. Walcott iki yumruk attı. Jack'in yüzünü daha önce hiç böyle görmemiştim, — bakışlarını! Kendini tutuyordu, tutmaya zorluyordu, yüzünden belliydi. Bu arada hep düşünüyor, neresine yumruk yerse yesin dayanmaya çalışıyordu.

O da yumruk atmaya başladı sonra. Yüzü korkunçtu. Ellerini indirmiş, Walcott'a yumruk

atıyordu durmadan. Walcott kendini korumaya çalıştı, Jack suratına suratına vuruyordu Walcott'ın. Derken Walcott'ın kasığına bir sol indirdi, arkasından da onun kendisine vurduğu yere, belinin epey altına bir sağ patlattı. Walcott yere yığıldı, kıvranmaya başladı.

Hakem Jack'i yakalayıp köşesine itti. John ringe fırladı. Seyirciler çığlık çığlığaydı bu arada. Hakem, öteki hakemlerle konuştu; spiker, elinde megafonla ringe çıkıp, «Faul yapıldığı için Walcott galip,» dedi.

John'la konuşuyordu hakem, «Ne yapabilirdim?» diyordu. «Kendisine faul yapıldığını kabul etmedi Jack. Öfkelenince de o faul yaptı.»

«Nasıl olsa kaybedecekti zaten,» dedi John.

Jack iskemlede oturuyordu. Eldivenlerini çıkardım, iki eliyle iskemleye yaslanıdı. Oturunca o kadar da berbat görünmüyordu suratı.

Jack'in kulağına, «Git, özür dile,» dedi John. «İyi olur.»

Jack ayağa kalktı, kan ter içindeydi yüzü. Bornozunu attım sırtına, tek eliyle karnını tutarak ringin öteki köşesine gitti. Walcott'ı kaldırmışlar, masaj yapıyorlardı. Birsürü adam vardı Walcott'ın köşesinde. Kimse konuşmadı Jack'le. Jack, Walcott'ın üstüne eğildi.

«Affedersin,» dedi. «Faul yapmak istememiştim.»

Walcott bir şey söylemedi. Hali berbat mı berbattı.

«Eh, artık sensin şampiyon,» dedi Jack.

«İnşallah tadını çıkarırsın.»

«Rahat bırak çocuğu,» dedi Solly Freedman.

«Merhaba, Solly,» dedi Jack. «Faul yaptığım için affedersin.»

Bir şey demedi Freedman, Jack'e baktı.

Jack yine sendeliyerek köşesine döndü, iplerin arasından, sonra gazetecilerin masaları yanından geçirdik onu. Salondan çıkardık. Birsürü seyirci sırtını okşadı Jack'in. Bütün o kalabalık arasından bornozuyla geçip soyunma odasına indi. Walcott kazanmıştı ya. Walcott'a oynayanlar çoğunluktaydı.

Soyunma odasına girer girmez uzanıp gözlerini kapadı Jack.

«Otele gidip bir doktor çağıralım,» dedi John.

«Perişan oldum,» dedi Jack.

«Çok üzgünüm, Jack,» dedi John.

«Zararı yok,» dedi Jack.

Gözleri kapalı, yatıyordu.

«Kalleşlik yapmak istediler,» dedi John.

«Dostların Morgan'la Steinfelt,» dedi Jack, «ne dostlarmış ya!»

Yatıyordu, gözlerini açtı. Yüzü acı içindeydi hâlâ.

«İşin içine o kadar para girince insan ne çabuk düşünüyor, şaşılacak şey,» dedi Jack.

«Esaslı çocuksun, Jack,» dedi John.

«Yok canım,» dedi Jack. «Bir şey yapmadım ki ben.»

BASİT BİR SORUŞTURMA

Dışarda, pencerenin boyunu geçmişti kar. Pencereden giren gün ışığı, kulübenin çamdan yapılma duvarına asılı haritaya vuruyordu. Tepedeydi güneş, ışığı karların üstünden geliyordu. Kulübenin önündeki karlar kürenmiş, bir yol açılmıştı; duru gökyüzünde parlayan güneş, duvara vuruyordu, karların üstüne yansıyordu sıcaklığı, yolu genişletiyordu. Mart sonlarıydı. Binbaşı, duvara dayalı bir masanın başında oturuyordu. Emir subayı, bir başka masadaydı.

Binbaşının gözlerinin çevresi, karda yansıyan güneşten korunmak için kar gözlüğü taktığı yerler, beyazdı. Yüzünün öteki yerleri, yanmış bronzlaşmış, sonra yine yanmıştı. Burnu şişmişti, su toplamış yerlerde derisi soyulmuştu. Kâğıtlarla uğraşırken, sol elinin parmaklarını içi yağ dolu bir tabağa sokuyor, sonra da parmak uçlarıyla yüzüne sürüyordu usulca. Parmaklarındaki yağı, tabağın kenarına sürerek iyice akıtıyordu, incecik bir yağ tabakası kalıyordu parmaklarında, yağı alnıyla yanaklarına sürdükten sonra, burnunu parmakları ara-

sına alıp hafifçe uğuşturuyordu. İşini bitirince ayağa kalktı, yağ tabağını aldı, kulübenin küçük odasına, uyuduğu odaya geçti. «Biraz uyuyacağım,» dedi emir subayına. O orduda emir subayı subay değildi aslında, adı emir subayıydı. «Sen bitirirsin.»

«Başüstüne, signor maggiore,» diye cevap verdi emir subayı. İskemlesine yaslanıp esnedi. Ceketinin cebinden bir kitap çıkarıp açtı; masaya koydu kitabı, piposunu yaktı. Okumak için masaya eğilerek birkaç nefes çekti pipodan. Sonra kitabı kapayıp cebine koydu. Yapılacak çok iş vardı daha. Bitirmeden, okumanın keyfini çıkaramazdı. Dışarda, bir dağın arkasına indi güneş, kulübenin duvarına gün ışığı vurmaz oldu. Bir asker girdi içeri, çeşitli boylarda kesilmiş çam dallarını sobaya attı. «Yavaş ol, Pinin,» dedi emir subayı. «Binbaşı uyuyor.»

Pinin, binbaşının emir eriydi. Esmer bir çocuktu, çam dallarını dikkatle koyarak ateşi tazeledi, kapıyı kapayıp dışarıya, kulübenin arkasına geçti yine. Emir subayı kâğıtlara eğildi.

«Tonani,» diye seslendi binbaşı.

«Signor maggiore?»

«Pinin'i gönder bana.»

«Pinin!» diye seslendi emir subayı. Pinin odaya girdi. «Binbaşı seni istiyor,» dedi emir subayı.

Pinin, kulübenin büyük odasını geçip binbaşının kapısına yürüdü. Yarı açık kapıyı vur-

du. «Signor maggiore?»

Emir subayı, binbaşının, «Gel,» dediğini duydu, «kapa kapıyı.»

Odada, ranzasının üstüne uzanmış yatıyordu binbaşı. Pinin ranzanın yanına dikildi. Binbaşı, eski elbiselerle doldurarak yastık diye kullandığı sırt çantasına dayamıştı başını. Uzun, yanık, yağlı yüzüyle Pinin'e baktı. Elleri battaniyenin üstündeydi.

«On dokuz yaşındasın, değil mi?» diye sordu.

«Evet, signor maggiore.»

«Âşık oldun mu hiç?»

«Anlayamadım, signor maggiore.»

«Âşık olun mu — kızın birine?»

«Kızlarla ilişkim oldu.»

«Onu sormadım. Kızın birine âşık oldun mu hiç, onu sordum.»

«Evet, signor maggiore.»

«O kıza hâlâ aşık mısın şimdi? Mektup yazmıyorsun ona. Bütün mektuplarını okuyorum.»

«Ona âşığım,» dedi Pinin, «ama mektup yazmıyorum.»

«Emin misin?»

«Eminim.»

Binbaşı, sesini yükseltmeden, «Tonani,» dedi, «sesimi duyuyor musun?»

Yan odadan cevap gelmedi.

«Duymuyor,» dedi binbaşı. «Demek kızın birine âşık olduğuna eminsin?»

«Eminim.»

Binbaşı bir göz attı emir erine. «Yıkılmadığına da emin misin?»

«Yıkılmakla ne demek istediğinizi anlayamadım.»

«Peki,» dedi binbaşı. «Üstünlük taslama.»

Pinin yere baktı. Binbaşı esmer yüzüne, sonra ellerine baktı onun. Gülümsemeden devam etti: «Demek sen de aslında —» binbaşı durakladı. Pinin yere baktı. «Senin asıl isteğin —» Pinin yere baktı. Binbaşı, başını sırt çantasına dayadı yine, gülümsedi. Gerçekten rahatlamıştı: orduda çok çapraşıktı hayat. «İyi bir çocuksun,» dedi. «İyi bir çocuksun, Pinin. Ama üstünlük taslama, sonra dikkat et, bir başkası gelip avucunun içine almasın seni.»

Pinin ranzanın yanında duruyordu hâlâ.

«Korkma,» dedi binbaşı. Ellerini battaniyenin üstünde kavuşturmuştu. «Dokunmayacağım sana. İstiyorsan birliğine dönebilirsin. Ama burada emir erim olarak kalman daha iyi. Ölüm tehlikesi daha az burada.»

«Benden bir istediğiniz var mı, signor maggiore?»

«Yok,» dedi binbaşı. «Git hadi, işine bak. Çıkarken kapıyı açık bırak.»

Pinin kapıyı açık bırakarak çıktı. Odada şaşkın şaşkın yürüyüp kulübenin kapısından çıkarken, emir subayı ona baktı. Sarhoş gibiydi Pinin, soba için odun getirirken yürüdüğünden çok daha başka yürüyordu şimdi. Emir su-

bayı, onun arkasından bakıp gülümsedi. Pinin biraz daha odun getirdi sobaya. Binbaşı, ranzasına uzanmış, duvardaki bir çividen sarkan başlığıyla kar gözlüğüne bakarken, onun yürüyüşünü duydu. Küçük maskara, diye düşündü, acaba yalan mı söyledi bana?

ON KIZILDERİLİ

Dört Temmuz bayramlarının birinden sonra, geç vakit Joe Garner ve ailesiyle kasabadan dönmekte olan Nick, koca arabayla giderken, yolda sarhoş dokuz kızılderiliye rasladı. Dokuz olduğunu hatırlıyordu, çünkü alacakaranlıkta atları durdurmuştu Joe Garner, yola atlayıp tekerleklerin arasından bir Kızılderili çıkarmıştı. Yüzükoyun uzanmış uyuyordu Kızılderili. Joe çalılara sürüklemişti onu, sonra da arabaya binmişti yine.

«Dokuz etti,» demişti Joe, «kasabadan beri dokuz etti.»

«Ah şu Kızılderililer,» demişti Mrs. Garner.

Nick, Garner'ların iki oğluyla arkadaydı. Oturduğu yerden, Joe'nun yol kenarına sürüklediği Kızılderiliyi görmeye çalışıyordu.

«Billy Tabeshaw muydu?» diye sordu Carl.

«Hayır.»

«Pantalonu Billy'ninkine benziyordu.»

«Bütün Kızılderililer aynı çeşit pantalon giyerler.»

«Göremedim,» dedi Frank. «Babamın in-

mesiyle çıkması bir oldu, hiçbir şey göremedim. Yılan öldürüyor sandım.»

«Bu gece birsürü Kızılderili yılan öldürecek galiba,» dedi Joe Garner.

«Ah şu Kızılderililer,» dedi Mrs. Garner.

Yola devam ettiler. Anayoldan kıvrılıp tepeyi tırmanmaya başladılar. Atların işi çetindi, çocuklar arabadan inip yürüdüler. Yol kumluydu. Nick, tepedeki okulun yanında durup arkasına baktı. Petoskey'in ışıklarını, ötede Little Traverse Körfezi'ni, Harbour Springs'in ışıklarını gördü. Arabaya bindiler yine.

«Şu yokuşa biraz çakıl dökseler iyi olacak,» dedi Joe Garner. Araba, korudan geçen yolda ilerliyordu. Joe'yla Mrs. Garner önde yanyana oturuyorlardı. Nick, iki çocuğun arasına oturmuştu. Yol, düzlüğe çıktı.

«Babam burada bir kokarcayı ezmişti.»

«Daha ilerdeydi.»

Joe, başını çevirmeden, «Nerede olduğu farketmez,» dedi. «Ha orada ezmişsin kokarcayı ha burada.»

«Dün gece iki kokarca gördüm,» dedi Nick.

«Nerede?»

«Göl kıyısında. Kıyıda ölü balık arıyorlardı.»

«Kokarca değildi belki,» dedi Carl.

«Kokarcaydı. Herhalde bilirim kokarcaları.»

«Bilirsin tabiî,» dedi Carl. «Kızılderili bir sevgilin var.»

«Böyle konuşma, Carl,» dedi Mrs. Garner.

«Kızılderililer de kokarca gibi kokarlar.»

Joe Garner güldü.

«Gülme, Joe,» dedi Mrs. Garner. «Ne biçim konuşuyor Carl?»

«Kızılderili bir sevgilin mi var, Nickie?» diye sordu Joe.

«Hayır.»

«Var, baba,» dedi Frank. «Sevgilisi Prudence Mitchell.»

«Değil.»

«Her gün görmeye gidiyor onu.»

«Gitmiyorum.» Karanlıkta iki çocuğun arasında oturan Nick, Prudence Mitchell'in sözü edilerek kızdırılmasından ötürü, için için seviniyordu. «Benim sevgilim değil o,» dedi.

«Lâfa bak,» dedi Carl. «Her gün birlikte görüyorum onları.»

«Carl bir sevgili bulamaz kendine,» dedi annesi, «Kızılderiliden bile olsa.»

Carl sustu.

«Carl bu konuda beceriksizdir,» dedi Frank.

«Kapa çeneni.»

«En iyisi de bu, Carl,» dedi Joe Garner. «Kadın milletinin ne faydası dokunmuştur ki adama! Babanın haline bak.»

Araba sarsıldı, Mrs. Garner, Joe'ya yaklaşarak, «Halltetmişsin sen onu,» dedi. «Eskiden senin de birsürü sevgilin vardı.»

«Babamın Kızılderiliden bile sevgilisi ol-

muştur herhalde.»

«Yok canım,» dedi Joe. «Prudie'ye gözkulak ol, Nick.»

Karısı birşeyler fısıldadı Joe'nun kulağına, Joe güldü.

«Niye gülüyorsun?» diye sordu Frank.

«Sakın söyleme, Garner,» dedi karısı. Joe yine güldü.

«Prudence fena değil,» dedi Joe Garner. «Benimki de fena değil.»

«Ne biçim konuşuyorsun,» dedi Mrs. Garner.

Atlar, kumlu yolda zorlanıyordu. Joe karanlıkta kırbacını şaklattı.

«Hadi bakalım, deeh. Yarın işiniz daha çetin.»

Araba sarsıla sarsıla tepeden indiler. Çiftliğe varınca herkes indi arabadan. Mrs. Garner kapıyı açtı, içeri girdi, elinde bir fenerle çıktı. Carl'la Nick, arabanın arkasındaki eşyaları indirdiler. Frank öne oturdu, ahıra götürecekti arabayı, atları çözecekti. Nick merdivenleri çıkıp mutfak kapısını açtı. Mrs. Garner ocakta ateş yakıyordu. Odunlara gaz döküyordu, dönüp baktı.

«Hoşça kalın, Mrs. Garner,» dedi Nick. «Beni de aldığınız için teşekkürler.»

«Bir şey değil, Nickie.»

«Çok eğlendim.»

«Seninle olmak hoşumuza gidiyor. Yemeğe kalmaz mısın?»

«Gideyim daha iyi. Babam herhalde bekliyordur beni.»

«Nasıl istersen. Carl'ı da buraya yollar mısın?»

«Peki.»

«İyi geceler, Nickie.»

«İyi geceler, Mrs. Garner.»

Nick avluya çıkıp ahıra gitti. Joe'yla Frank süt sağıyorlardı.

«İyi geceler,» dedi Nick. «Çok tatlı vakit geçirdim.»

«İyi geceler, Nick,» diye seslendi Joe Garner. «Yemeğe kalmıyor musun?»

«Kalmayacağım. Söyler misiniz Carl'a, annesi bekliyor.»

«Peki. İyi geceler, Nickie.»

Nick, ahırın altındaki otlaktan geçen yolu tuttu yalınayak. Yol düzgündü, çıplak ayaklarına soğuk soğuk değiyordu kırağılar. Otlağın sonundaki bir çitin üstünden atladı, bir hendeği geçti, ayakları çamurda ıslandı, sonra kayın ağaçlarının arasından geçti, kulübenin ışıklarını görünceye kadar yürüdü. Çitin üstünden atlayıp ön kapıya gitti. Babasını gördü pencereden, masaya oturmuş, büyük fenerin ışığında gazete okuyordu. Nick, kapıyı açıp içeri girdi.

«Eee, Nickie,» dedi babası, «eğlendin mi?»

«Çok eğlendim, baba. Güzel bir bayramdı.»

«Aç mısın?»

«Hem de nasıl.»

«Ayakkabılarını ne yaptın?»

«Garner'ların arabasında bıraktım.»

«Mutfağa gel hadi.»

Elinde fenerle öne düştü babası. Buz kutusunun önünde durup kapağını kaldırdı. Nick mutfağa gitti. Babası bir parça soğuk piliç koydu tabağa, bir sürahi de süt getirip masaya, Nick'in önüne bıraktı. Feneri de masaya bıraktı.

«Biraz da çörek var,» dedi. «Yeter mi?»

«Çok bile.»

Muşambayla örtülü masa başındaki iskemleye oturdu babası. Gölgesi kocaman vuruyordu mutfağın duvarına.

«Maçı kim kazandı?»

«Petoskey. 5 - 3.»

Babası, yemek yiyişini seyretti Nick'in, bardağına süt koydu. Nick sütü içti, peçeteyle ağzını sildi. Babası rafa uzanıp çöreği aldı. Koca bir parça kesti. Böğürtlenli çörekti.

«Sen ne yaptın, baba?»

«Balığa çıktım sabahleyin.»

«Ne tuttun?»

«Pek bir şey tutamadım.»

Nick'in çörek yiyişini seyrediyordu babası.

«Öğleden sonra ne yaptın?» diye sordu Nick.

«Kızılderililerin kampına gidip biraz dolaştım.»

«Kimseyi gördün mü?»

«Bütün Kızılderililer şehre inmiş, kafa çek-

meye.»

«Kimseyi görmedin mi?»

«Arkadaşını gördüm, Prudie'yi.»

«Neredeydi?»

«Korudaydı, Frank Washburn'la. Onlara rasladım. Keyifleri yerindeydi doğrusu.»

Nick'e bakmıyordu babası.

«Ne yapıyorlardı?»

«O kadar kalamadım yanlarında.»

«Söylesene, ne yapıyorlardı?»

«Bilmem,» dedi babası. «Seslerini duydum sadece.»

«Onlar olduğunu nereden anladın?»

«Gördüm.»

«Hani görmemiştin?»

«Yok yok, gördüm tabiî.»

«Kim vardı yanında?» diye sordu Nick.

«Frank Washburn.»

«İkisi de... İkisi de...»

«Evet?»

«Mutlu muydu?»

«Galiba.»

Babası masadan kalkıp mutfak kapısından çıktı. Döndüğünde, Nick tabağına bakmaktaydı. Ağlamıştı.

«Daha ister misin?» Çörek kesmek için bıçağı aldı babası.

«İstemem,» dedi Nick.

«Biraz daha yesen?»

«İstemem.»

Babası masayı topladı.

«Korunun neresindeydiler?» diye sordu Nick.

«Kampın arkasında.» Nick tabağına baktı. «Artık yatsan iyi olacak, Nick,» dedi babası

«Peki.»

Nick odasına gitti, soyundu, yatağa girdi. Babasının oturma odasında dolaştığını duydu. Yüzünü yastığa gömüp yatağa uzandı Nick.

«Gönlüm kırıldı,» diye düşündü. «Böyle duygular içinde olduğuma göre gönlüm mutlaka kırılmıştır.»

Bir süre sonra babasının feneri söndürüp kendi odasına gittiğini duydu. Dışarda ağaçların arasında rüzgârın çıktığını duydu, tel kafesli pencereden serin serin esti rüzgâr. Uzun süre yüzü yastığa gömülü yattı, bir süre sonra Prudence'ı düşünmeyi unutuverdi, en sonunda da uykuya daldı. Geceleyin uyandığında, kulübenin dışında ağaçların arasında esen rüzgârı, gölün kıyıya çarpan dalgalarını duydu, sonra yeniden uyudu. Sabahleyin sert sert esiyordu rüzgâr, dalgalar kıyıya vuruyordu, uzun süre uyanık kaldı, sonra da gönlünün kırılmış olduğunu hatırladı.

BİRİNE BİR KANARYA

Tren, kırmızı taştan yapılma, bahçeli, uzun bir evin önünden geçti hızla; dört tane kalın palmiye ağacı vardı bahçede, gölgelerine masalar konulmuştu. Öteki taraf denizdi. Sonra, kırmızı taşların, kireçli toprakların arasındaki bir geçide girdi tren, deniz arada bir görünüyordu artık, uzaklarda, aşağıdaki kayaların dibinde.

«Palermo'dan aldım onu,» dedi Amerikalı kadın. «Bir saatliğine çıkmıştık karaya. Pazar sabahıydı. Adam dolar istedi, ben de bir buçuk dolar verdim. Çok güzel şakıyor.»

Tren çok sıcaktı, **lit salon** kompartımanı da çok sıcaktı. Açık pencereden rüzgârın estiği yoktu. Amerikalı kadın perdeyi çekti, arada bir bile görünmez oldu deniz. Öteki tarafta camlı kapı vardı, sonra koridor, sonra açık bir pencere, pencerenin dışında tozlu ağaçlar, benzine bulanmış bir yol, dümdüz uzanan bağlar, arkalarında da kayalıklı boz tepeler vardı.

Birsürü uzun bacadan duman çıkıyordu — Marsilya'ya gelince yavaşladı tren, makas baş-

larından geçerek istasyona girdi. Marsilya istasyonunda yirmi beş dakika kaldı tren, Amerikalı kadın bir **The Daily Mail**'le küçük bir şişe Evian suyu aldı. Peron boyunca biraz yürüdü, ama hiç ayrılmadı trenin yanından, Cannes'da yirmi dakika kalmıştı tren, sonra da ansızın hareket edivermişti, Amerikalı kadın ancak atlayabilmişti vagona. Amerikalı kadının kulakları pek iyi duymuyordu, belki kampana çalar da duyamam diye korkuyordu.

Tren, Marsilya istasyonundan ayrıldı, sadece makas başlarıyla fabrika dumanları yoktu artık, geriye bakınca Marsilya şehri, limanı, arkasında yükselen dağlar, güneşin suya vuran son ışıkları da görülüyordu. Hava kararırken, tren, yanan bir çiftlik evinin yanından geçti. Otomobiller durmuştu yolda, evden çıkarılan eşyalar tarlaya yayılmıştı. Birsürü insan, evin yanışını seyrediyordu. Hava kardıktan sonra Avignon'a geldi tren. İnip binenler oldu. Paris'e dönmekte olan Fransızlar, gazetecinin önünde durup o günün Fransız gazetelerini aldılar. Peronda zenci askerler vardı. Kahverengi üniformalar giymişlerdi, uzun boyluydular, yüzleri elektrik ışığının altında pırıl pırıldı. Kapkaraydı yüzleri, çok uzun boyluydular. Tren, zencileri peronda bırakarak istasyondan ayrıldı. Yanlarında kısa boylu beyaz bir çavuş vardı askerlerin.

Lit salon kompartımanında, duvardaki üç yatağı çekip açmıştı memur, hazırlamıştı. Ge-

celeyin Amerikalı kadın hiç uyumadan yattı, tren **rapide**'di çünkü, çok hızlı gidiyordu, kadın da hızdan korkuyordu geceleri. Amerikalı kadının yatağı, pencerenin yanındaydı. Palermo'dan alınan kanarya, hava akımında kalmasın diye, tuvalete giden koridora bırakılmıştı, kafesinin üstü bir bezle örtülüydü. Kompartımanın önünde mavi bir ışık yanıyordu, bütün gece çok hızlı gitti tren, Amerikalı kadın hiç uyumadı, bir kaza olmasını bekledi hep.

Tren Paris'e yaklaşmıştı sabahleyin, Amerikalı kadın, gece hiç uyumamasına rağmen, tuvaletten döndükten sonra dipdiri ve orta yaşlıydı tam bir Amerikalı gibiydi, üstündeki bezi alıp güneşe astı kafesi, kahvaltı etmek için yemek vagonuna gitti. **Lit salon** kompartımanına döndüğünde, yataklar kapatılıp koltuk haline getirilmişti, kanarya açık pencereden giren gün ışığında tüylerini temizliyordu, tren çok yaklaşmıştı Paris'e.

«Seviyor güneşi,» dedi Amerikalı kadın. «Birazdan şakımaya başlar.»

Kanarya titredi, gagasıyla tüylerini temizledi. «Kendimi bildim bileli kuşları severim,» dedi Amerikalı kadın. «Eve götürüyorum, küçük kızıma. Bakın — şakıyor.»

Kanarya öttü, boynundaki tüyler dimdik oldu, sonra gagasını eğip tüylerini temizlemeye başladı yine. Tren bir ırmağı, sonra da çok bakımlı bir ormanı geçti. Birsürü Paris banliyösünü geçti. Tramvaylar vardı banliyölerde,

trene bakan duvarlarda Belle Jardinière'in, Dubonnet'nin, Pernod'nun kocaman afişleri vardı. Trenin geçtiği bütün yerlerde kahvaltı edilmemiş gibiydi daha. Karımla konuşmakta olan Amerikalı kadını birkaç dakikadır dinlememiştim bile.

«Kocanız da Amerikalı mı?» diye sordu kadın.

«Evet,» dedi karım. «İkimiz de Amerikalıyız.»

«İngilizsiniz sanmıştım.»

«Hayır, değiliz.»

«Askı taktığım için öyle sandınız belki,» dedim. Pantalon askısı diyecektim, İngiliz havasına daha uygun olur diye askı dedim sadece. Amerikalı kadın duymadı. Düpedüz sağırdı, dudak hareketlerinden anlıyordu konuşmaları, ona doğru bakmamıştım. Pencereden bakıyordum. Karımla konuşmaya devam etti.

«Amerikalı olduğunuza çok sevindim. En iyi kocalar Amerikalılardan çıkar,» diyordu Amerikalı kadın. «Biliyor musunuz, Avrupa'dan bu yüzden ayrıldık. Kızım Vevey'de bir adama tutuldu.» Durdu. «Deli gibi âşıktılar birbirlerine.» Yine durdu. «Tabiî ben de koparıp aldım kızımı.»

«Unuttu mu?» diye sordu karım.

«Sanmıyorum,» dedi Amerikalı kadın. «Ne yiyor, ne de uyuyor. Çok çalıştım ama ilgisini başka bir şeye çekemedim. Hiçbir şeye aldırdığı yok. Bir yabancıyla evlendiremezdim kı-

zımı.» Durdu. «Bir zamanlar, en yakın dostlarımdan biri, 'Amerikalı kızlara yabancıdan koca olmaz,' demişti.»

«Olmaz,» dedi karım. «Herhalde olmaz.»

Amerikalı kadın, karımın pardesüsünü çok beğendi; yirmi yıldır aynı yerden, Rue Saint Honoré'deki aynı **maison de couturier**'den alırmış elbiselerini. Ölçüleri varmış orada, onun neleri sevip neleri sevmediğini bilen bir satıcı kız, elbiselcri seçip Amerika'ya yollarmış. New York'a, oturduğu evin yakınındaki postahaneye gelirmiş elbiseler, gümrüğü de pek bir şey tutmazmış, değer biçmek için paketleri postahanede açarlarmış, ne dantelli ne de işlemeli olurmuş elbiseler, hepsi sadeymiş, pahalı görünmezmiş. Thérèse adlı şimdiki satıcıdan önce Amélie adlı bir başka satıcı kız varmış. Sadece bu ikisi çalışmış yirmi yıl içinde. Hep aynı **couturier**'den alışveriş edermiş. Ama fiyatlar biraz yükselmiş. Yine de, doların değeri arttığı için, aynı parayı veriyormuş. Şimdi kızının ölçüleri de varmış **couturier**'de. Artık büyüdüğü için, bundan sonra ölçüleri pek değişmezmiş kızının.

Tren Paris'e geliyordu artık. Raylarda birsürü vagon vardı — kahverengi, ahşap yemek vagonları, kahverengi, ahşap yataklı vagonlar, o gece beşte İtalya'ya hareket edeceklerdi, hâlâ beşte hareket ediyorsa tabiî; Paris-Roma yazılıydı üstlerinde; tepelerinde oturulacak sıralar bulunan vagonlar da vardı, bir değişiklik

yoksa, belirli saatlerde banliyölere giderdi bu vagonlar, yalnız kompartımanlar değil, vagonların tepelerindeki yerler bile tıklım tıklım olurdu; beyaz duvarların, birsürü pencerenin önünden geçiyorduk. Kimse kahvaltı etmemişti daha.

Amerikalı kadın, «En iyi kocalar Amerikalılardan çıkar,» dedi karıma. Bavulları indiriyordum. «Evlenilecek tek erkekler Amerikalı erkeklerdir dünyada.»

«Ne zaman ayrıldınız Vevey'den?» diye sordu karım.

«Sonbaharda iki yıl olacak. Biliyor musunuz, ona götürüyorum kanaryayı.»

«Kızınızın tutulduğu adam İsviçreli miydi?»

«Evet,» dedi Amerikalı kadın. «Vevey'li çok iyi bir aileden geliyordu. Mühendis olacaktı. Vevey'de tanıştılar. Uzun yürüyüşlere çıkarlardı birlikte.»

«Vevey'i bilirim,» dedi karım. «Balayımızı orada geçirmiştik.»

«Sahi mi? Kimbilir ne güzel geçmiştir. Kızımın ona âşık olacağını hiç sanmıyordum tabiî.»

«Çok güzel bir yerdi,» dedi karım.

«Evet,» dedi Amerikalı kadın. «Ne güzeldir, değil mi? Nerede kalmıştınız?»

«Trois Souronnes'da kalmıştık,» dedi karım.

«Eski, ama çok güzel bir oteldir,» dedi Amerikalı kadın.

«Evet,» dedi karım. «Çok güzel bir odada kalmıştık, sonbahar öyle tatlıydı ki.»

«Sonbaharda mı gitmiştiniz Vevey'e?»

«Evet,» dedi karım.

Kazaya uğramış üç vagonun yanından geçiyorduk. Paramparça olmuştu vagonlar, damları çökmüştü.

«Bakın,» dedim. «Kaza olmuş.»

Amerikalı kadın baktı, sonuncu vagonu gördü. «Bütün gece korktum, kaza olacak diye,» dedi. «Bazen korkunç önsezilerim vardır. Bir daha dünyada **rapide**'le yolculuk etmem geceleyin. Herhalde o kadar hızlı gitmeyen başka rahat trenler de vardır.»

Sonra Gare de Lyon'un karanlığına girdi tren, durdu pencerelere hamallar geldi. Pencereden bavulları uzattım, peronun loş uzunluğuna indik, Amerikalı kadın Cook'un üç adamından birini buldu, «Bir dakika, madame, adınızı bulayım,» dedi adam.

Hamal, bir el arabası getirip bavulları yerleştirdi, karım da ben de Amerikalı kadına hoşça kalın dedik; Cook'un adamı, daktiloyla yazılı bir deste kâğıt çıkarmış, kâğıtlardan birinde Amerikalı kadının adını bulmuş, sonra da cebine koymuştu kâğıtları.

Trenin yanında, peronda, el arabasıyla eşyalarımızı götüren hamalın arkasından gittik. Peronun sonunda bir kapı vardı, adamın biri biletlerimizi aldı.

Paris'e dönüyorduk, ayrılmak için,

BİR ALP ŞİİRİ

Sabah erkenden bile hava sıcaktı, vadiye inerken. Güneş, taşıdığımız kayakların karlarını eritmiş, tahtalarını kurutmuştu. Bahardı vadide, ama güneş çok sıcaktı. Kayaklarımızla sırt çantalarımızı taşıyarak yoldan Galtur'a indik. Kilise avlusunun yanından geçerken, bir cenaze töreninin yeni bittiğini gördük. Avludan çıkıp yanımızdan geçen papaza, «Grüss Gott,» dedim. Papaz başını eğerek selâm verdi.

«Papazların insanla konuşmamaları amma komik,» dedi John.

«'Grüss Gott' mu diyecekler sandın?»

«Hiç cevap vermezler,» dedi John.

Yolda durup zangocun taze toprağı kürekle atışını seyrettik. Kara sakallı, yüksek deri çizmeli bir köylü duruyordu mezarın başında. Zangoç, küreği bırakıp doğruldu. Çizmeli köylü küreği aldı zangoçtan, mezara toprak atmaya başladı — bahçesini gübreleyen bir adam gibi yayıyordu toprağı. O pırıl pırıl Mayıs sabahında mezara toprak atmak, gerçek dışı gibiydi. Kimsenin ölmüş olabileceğini düşünemiyordum.

«Böyle bir günde gömülmeyi düşün,» dedim John'a.

«Hoşuma gitmezdi doğrusu.»

«Neyse,» dedim, «ölmek zorunda değiliz ya.»

Yol boyunca yürüyüp kasabanın evlerini geçtik, hana gittik. Bir aydır kayak yapıyorduk Silvretta'da, vadiye inmek güzel şeydi. Kaymak da güzeldi Silvretta'da, ama baharda kayak yaparken, sadece sabahları erkenden, bir de akşamları iyi oluyordu kar. Günün öteki saatlerinde, güneş yüzünden bozuluyordu. İkimiz de yorulmuştuk güneşten. Güneşten kaçamıyordu insan. Tek gölgeler, kayaların ya da bir buzulun yanındaki kayanın altına yapılmış kulübenin gölgeleriydi; gölgede durunca da insanın çamaşırlarındaki ter buz tutuyordu hemen. Güneş gözlüğü olmadan kulübenin önünde oturmak imkânsızdı. Kapkara yanmak güzel şeydi ama güneş de çok yoruyordu adamı. Güneşte dinlenemiyordu insan. Karlardan kaçtığıma seviniyordum. Silvretta'ya çıkmak için vakit geçmişti artık. Kayak yapmaktan biraz bıkmıştım. Çok kalmıştık. Kulübenin teneke damında eriyen kar suyunu içmekten de bıkmıştım. Kayağın bir parçasıydı suyun tadı. Kayaktan başka şeyler de olduğuna seviniyordum, kasabaya indiğime, yüce dağ kaynaklarından vadideki bu Mayıs sabahına indiğime seviniyordum.

Hancı, iskemlesinin arkasını duvara da-

yamış, hanın önündeki sundurmada oturuyordu. Yanında da ahçı oturuyordu.

«Ski-heil!» dedi hancı.

«Heil!» dedik, kayakları duvara dayayıp sırt çantalarımızı çıkardık.

«Nasıldı yukarısı?» diye sordu hancı.

«Schön. Yalnız çok güneşli biraz.»

«Evet. Yılın bu vaktinde çok güneş olur.»

Ahçı, iskemlesinde oturuyordu. Hancı, bizimle içeri girip yazıhanesini açtı, mektuplarımızı getirdi. Bir tomar mektupla birkaç gazete vardı.

«Bira alalım biraz,» dedi John.

«Olur. İçerde içeriz.»

Hancı iki şişe getirdi, mektupları okurken içtik.

«Biraz daha içelim,» dedi John. Bu keresinde bir kız getirdi biraları. Şişeleri açarken gülümsedi.

«Ne çok mektup,» dedi.

«Evet. Birsürü.»

«Prosit,» dedi, boş şişeleri alarak çıkıp gitti.

«Biranın tadını unutmuşum.»

«Ben unutmadım,» dedi John. «Kulübedeyken sık sık düşünürdüm.»

«Neyse,» dedim, «şimdi biramız var.»

«İnsan bir şeyi uzun uzadıya sürdürmemeli.»

«Evet. Çok kaldık yukarda.»

«Hem de nasıl,» dedi John. «Bir şeyi sür-

dürmenin faydası yok.»

Açık pencereden gün ışığı giriyordu içeriye, masanın üstündeki bira şişelerinden süzülüyordu. Şişeler yarı doluydu. Şişedeki biraların köpükleri azdı, çok soğuktular çünkü. Uzun bardaklara boşaltırken biraz köpürüyorlardı, o kadar. Açık pencereden beyaz yola baktım. Yol kenarındaki ağaçlar tozluydu. Ötelerde yeşil bir tarlayla bir dere vardı. Dere boyunca ağaçlar, bir de çarklı bir değirmen vardı. Değirmenin açık yanında uzun bir kütük gördüm, çıkıp çıkıp düşüyordu kütük. Kimsenin aldırdığı yoktu. Yeşil tarlada dört karga dolaşıyordu. Bir karga da ağaçlardan birine tünemiş, onlara bakıyordu. Dışarda sundurmada, ahçı, iskemlesinden kalkıp mutfağa açılan hole geçti. İçerde, masanın üstündeki boş bardaklardan süzülüyordu güneş. John, öne eğilmiş, başını kollarının üstüne dayamıştı.

İki adamın merdivenleri çıktığını gördüm pencereden. İçki salonuna geldiler. Biri, çizmeli köylüydü, sakallı köylü. Öteki zangoçtu. Pencerenin dibindeki masaya oturdular. Kız gelip masanın yanına dikildi. Köylü görmezlikten geldi onu. Ellerini masanın üstüne koymuş, oturuyordu. Eski asker elbiseleri vardı üstünde. Dirsekleri yamalıydı.

«Ne içeceksin?» diye sordu zangoç. Köylü aldırmadı.

«Ne içeceksin?»

«Schnapps,» dedi köylü.

Zangoç, «Çeyrek litre de kırmızı şarap,» dedi kıza.

Kız içkileri getirdi, köylü schnapps'ı içti. Pencereden dışarıya baktı. Zangoç onu seyrediyordu. John başını masaya dayamıştı. Uyuyordu.

Hancı içeri girip masaya gitti. Kendi lehçeleriyle konuştu, zangoç cevap verdi. Köylü pencereden bakıyordu. Hancı odadan çıktı. Köylü ayağa kalktı. Deri bir cüzdandan katlanmış bir on bin kron çıkardı, açtı. Kız geldi.

«Alles?» diye sordu.

«Alles,» dedi köylü.

«Şarabın parasını ben vereyim,» dedi zangoç.

Köylü, «Alles,» diye tekrarladı kıza. Kız elini önlüğünün cebine sokup birsürü bozuk para çıkardı, köylünün parasının üstünü verdi. Köylü çıkıp gitti kapıdan. Çıkar çıkmaz da hancı girdi içeri, zangoçla konuştu. Masaya oturdu. Kendi lehçeleriyle konuştular. Zangoç keyiflenmişti. Hancı bir şeyden tiksinmiş gibiydi. Zangoç ayağa kalktı. Bıyıklı, ufak tefek bir adamdı. Pencereden eğilip yola baktı.

«Giriyor işte,» dedi.

«Löwen'e mi?»

«Ja.»

Yine konuştular, sonra bizim masaya geldi hancı. Uzun boylu bir adamdı, yaşlıydı. Uyuyan John'a baktı.

«Epey yorulmuş.»

«Evet, erken kalktık.»

«Hemen yiyecek misiniz?»

«Ne zaman olursa,» dedim. «Ne var yiyecek?»

«Ne isterseniz. Kız listeyi getirecek.»

Kız, yemek listesini getirdi. John uyandı. Bir kartın üstüne mürekkeple yazılmıştı liste, tahta bir çerçevenin içindeydi.

«İşte speise-karte,» dedim John'a. John listeye baktı. Hâlâ uykuluydu.

«Bir şey içmez misiniz bizimle?» diye sordum hancıya. Oturdu. «Bu köylüler hayvan,» dedi hancı.

«Kasabaya girerken bir cenaze töreninde gördük onu.»

«Karısının cenazesi.»

«Yaa?»

«Hayvanın biri. Bu köylülerin hepsi hayvan.»

«Nasıl yani?»

«Söylesem inanmazsınız. Yaptığını söylesem inanmazsınız.»

«Anlatın.»

«İnanmazsınız.» Hancı, zangoca seslendi. «Franz, buraya gel.» Zangoç, küçük şarap şişesiyle bardağını alarak geldi.

«Beyler biraz önce Wiesbadenerhütte'den geldiler,» dedi hancı. El sıkıştık.

«Ne içersiniz?» diye sordum.

Franz parmağını salladı. «Hiçbir şey.»

«Biraz şarap daha?»

«Peki?»

«Lehçemizi anlıyor musunuz?» diye sordu hancı.

«Hayır.»

«Ne olmuş?» diye sordu John.

«Kasabaya gelirken mezara toprak atan köylüyü gördük ya, onu anlatacak.»

«Benim bir şey anladığım yok zaten,» dedi John. «Çok hızlı konuşuyorlar.»

«Bu köylü,» dedi hancı, «bugün karısını getirdi, gömülmek için. Kasını ayında ölmüş.»

«Aralık'ta,» dedi zangoç.

«Farketmez. Aralık'ta ölmüş. Muhtarlığa bildirmiş.»

«On sekiz Aralık'ta,» dedi zangoç.

«Neyse, karlar eriyinceye kadar zaten getiremezdi karısını.»

«Paznaun'un öteki yamacında oturuyor,» dedi zangoç. «Ama bu kiliseye bağlı.»

«Getiremez miydi karısını?» diye sordum.

«Getiremezdi. Ancak karlar eridikten sonra kayakla gelebilir buraya. Bugün getirdi, gömülmesi için, papaz da kadının yüzüne bakınca onu gömmek istemedi. Sen anlat,» dedi zangoca. «Almanca konuş, lehçemizi anlamıyorlar.»

«Papazın hali ömürdü,» dedi zangoç. «Muhtarlığa verilen belgede kalpten ölmüş yazılıydı. Kalbi olduğunu burada biliyorduk zaten. Kilisede arasıra bayılırdı. Uzun zamandır gelmiyordu. Dağı tırmanacak kadar gücü yoktu. Papaz onun yüzünü açtıktan sonra, 'Karın çok

acı çekti mi?' diye sordu Olz'a. 'Hayır,' dedi Olz. 'Eve geldiğimde yatakta ölü yatıyordu.'

«Papaz yine baktı kadına. Durumunu pek beğenmedi.

«'Nasıl oldu da böyle oldu yüzü?'

«'Bilmiyorum,' dedi Olz.

«'Düşün bakalım,' dedi papaz, battaniyeyi kadının yüzüne örttü yine. Olz bir şey söylemedi. Papaz ona baktı. Olz papaza baktı. 'Bilmek istiyor musun?'

«'Mutlaka,' dedi papaz.»

«Burası güzel işte,» dedi hancı. «Dinleyin bakın. Devam et, Franz.»

«'Ölünce,' dedi Olz, 'muhtarlığa bildirdim, ölüsünü de kilere kaldırıp koca bir odunun üstüne yatırdım. Koca odunu kullanmaya sıra gelince kaskatı kesilmişti ölüsü, kaldırıp duvara dayadım. Ağzı açıktı, geceleri odunu kesmek için kilere gidince, feneri ağzına asardım.'

«'Niye böyle yaptın?' diye sordu papaz.

«'Bilmem,' dedi Olz.

«'Çok mu yaptın?»

«'Ne zaman kilere gitsem geceleri, öyle yapardım.'

«'Doğru değil,' dedi papaz. 'Karını sever miydin?'

«'Ja, severdim,' dedi Olz. 'Pekâlâ severdim.'»

«Anladınız mı?» diye sordu hancı. «Karısına ne yaptığını anladınız mı?»

«Duydum.»

«Ne yiyeceğiz?» diye sordu John.

«Sen söyle,» dedim. «Doğru mudur dersiniz?» diye sordum hancıya.

«Tabiî doğru,» dedi. «Bu köylüler hayvan.»

«Nereye gitti şimdi?»

«Meyhaneye, Löwen'e.»

«Benimle birlikte içmek istemedi,» dedi zangoç.

«Karısını biliyor ya, benimle de içmek istemedi,» dedi hancı.

«Baksana,» dedi John. «Birşeyler yesek.»

«Peki,» dedim.

BİR KOVALAMACA YARIŞI

William Campbell, turneye çıkmış bir toplulukta kovalamaca yarışlarına katılıyordu Pittsburgh'dan beri. Bir çeşit bisiklet yarışıdır kovalamaca yarışı; bisikletçiler, belirli aralıklarla birbirlerini kovalamaya başlarlar. Bitiş noktası uzakta olmadığı için çok hızlı gitmek zorundadırlar; ağır giderlerse, arkadan gelen ler yetişir çünkü, herkes, başlangıçtaki arayı korumaya çalışır. Arkadan gelenlerden biri öndekini geçerse, öndeki bisikletinden inip yarışı bırakır. Kimse kimseyi geçemezse, yarışı en fazla yol almış bisikletçi kazanır. Çoğu yarışlara iki bisikletçi katılır sadece, altı millik yol alınır. Bu altı millik yolda, önde giden, arkadan gelene enselenmemeye çalışır. William Campbell, Kansas City'de enselendi.

William Campbell, Pasifik kıyılarına varıncaya kadar yarışı hep önde bitireceğini umuyordu. Kazandığı sürece, topluluktan para alıyordu. Kansas City'ye varınca odasına gidip yattı hemen. Topluluğun yöneticisi, odasına geldiğinde yataktaydı, yönetici gittikten sonra

da yataktan çıkmamaya karar verdi. Çok soğuktu Kansas City, yataktan çıkmak için de doğrusu acelesi yoktu. Kansas City'yi sevmiyordu. Yatağın altındaki şişeye uzanıp içki içti. Midesi biraz düzelir gibi oldu. Topluluğun yöneticisi Mr. Turner, içmek istemedi.

William Campbel'in Mr. Turner'la konuşması garip olmuştu biraz. Mr. urner kapıyı vurmuştu.

«Girin!» demişti Campbell. Mr. Turner odaya girince, bir iskemlenin üstünde elbiselerini gördü Campbell'in, açık bir bavul, yatağın yanındaki bir başka iskemlede içki şişesi, yatakta da tepeden tırnağa kadar çarşaflarla örtülmüş birini gördü.

«Mister Campbell,» dedi Mr. Turner.

Çarşafın altından, «Beni kovamazsın,» dedi William Campbell. Çarşafın altı sıcacıktı, beyazdı. «Yarışta bana yetiştiler diye kovamazsın beni.»

«Sarhoşsun,» dedi Mr. Turner.

«Evet, tabiî,» dedi William Campbell, çarşafın altından konuşuyor, dudaklarıyla kumaşa dokunuyordu.

«Salaksın,» dedi Mr. Turner. Elektriği söndürdü. Bütün gece yanmıştı ışık. Sabahın onuydu şimdi. «Sarhoş salağın tekisin. Ne zaman geldin bu şehre?»

«Dün gece geldim,» dedi William Campbell, çarşafın altından konuşuyordu yine. Çarşafın altından konuşmak hoşuna gitmişti. «Hiç

çarşafın altından konuştun mu?»

«Komiklik etmeye çalışma. Komik değilsin.»

«Komiklik etmiyorum Çarşafın altından konuşuyorum sadece.»

«Çarşafın altından konuştuğun belli.»

«Gidebilirsin artık,» dedi Campbell. «Senin yanında çalışmayacağım bundan böyle.»

«Neyse ki farkındasın bunun.»

«Birsürü şeyin farkındayım,» dedi William Campbell. Çarşafı indirip Mr. Turner'e baktı. «Farkında olduğum için de sana bakmıyorum. Nelerin farkındayım, bilmek ister misin?»

«Hayır.»

«İyi,» dedi William Campbell. «Hiçbir şeyin farkında değilim çünkü. Öyle konuşuyordum.» Çarşafı yine yüzüne örttü. «Çarşafın altına bayılıyorum,» dedi. Mr. Turner yatağın yanında duruyordu. Orta yaşlı, göbekli, kabak kafalı bir adamdı, yapacak çok işi vardı daha. «Sen burada kalıp tedavi olsan çok iyi olacak, Billy,» dedi. «İstersen ben birşeyler ayarlarım.»

«Tedavi olmak istemiyorum,» dedi William Campbell. «Tedavi olmak istediğim yok. Keyfim yerinde. Doğduğumdan beri keyfim yerindeydi.»

«Ne zamandır bu durumdasın?»

William Campbell, soluğuyla çarşafı şişirerek, «Soruya bak!» dedi.

«Ne zamandır perişansın böyle, Billy?»

«İşimi yapmadım mı?»

«Yaptın tabiî. Sana ne zamandır perişansın diye sordum.»

«Bilmiyorum. Bir kurt var yanımda.» Diliyle çarşafa dokundu. «Bir haftadır beni bırakmıyor.»

«Sarhoş herif.»

«Sevgili kurtum benim. Ne zaman içki içsem odadan kaçıyor. Alkole dayanamıyor. Zavallıcık.» Dilini çarşafta gezdiriyordu durmadan. «Çok tatlı bir kurt. Hiç değişmedi, eskiden neyse yine o.» William Campbell gözlerini kapayıp derin bir soluk aldı.

«Tedavi olmalısın, Billy,» dedi Mr. Turner. «Keeley'e ne dersin? Fena değildir.»

«Keeley,» dedi William Campbell. «Londra'ya yakındır, değil mi?» Kirpiklerini çarşafa değdirerek gözlerini kapadı, açtı. «Çarşaflara bayılıyorum,» dedi. Mr. Turner'a baktı.

«Bana bak, sarhoşum sanıyorsun.»

«Düpedüz sarhoşsun.»

«Değilim.»

«Kütük gibi sarhoşsun işte.»

«Değilim.» William Campbell, çarşafı başının üstüne tuttu. «Sevgili çarşaf,» dedi. Hafifçe üfledi. «Sevgili çarşaf. Beni seviyorsun, değil mi? Oda fiyatına sen de dahilsin. Japonya'daki gibi tıpkı. Hayır,» dedi. «Dinle Billy, sevgili Uçan Billy, sana bir sürprizim var. Sarhoş değilim. Çakı gibiyim.»

«Sarhoşsun,» dedi Mr. Turner.

«Bak.» William Campbell, sağ kolunu çıkardı pijamadan, çarşafın üstünden uzattı. «Şuna bak.» Kolunda, bileğinden dirseğine kadar ufacık çürükler, çürüklerin çevresinde de küçük mavi çemberler vardı. Çemberler birbirine değiyordu nerdeyse. «Yeni bir gelişme,» dedi William Campbell. «Arada bir kafayı çekiyorum biraz, kurtu odadan atmak için.»

«Bunun da tedavisi var,» dedi Uçan Billy Turner.

«Yok,» dedi William Campbell. «Hiçbir şeyin tedavisi yok.»

«Bu işi böyle bırakamazsın, Billy,» dedi Turner. Yatağa oturdu.

«Çarşafa dikkat et,» dedi William Campbell.

«Bu yaşta bırakıp artık bir kere çuvalladın diye kendini içkiye veremezsin.»

«Biliyorum, kanun bile var bu konuda.»

«Bana ne kanundan? Ben, kurtul istiyorum.»

Billy Campbel, dudaklarıyla, diliyle çarşafı okşadı. «Sevgili çarşaf,» dedi. «Bu çarşafı hem öpebiliyorum, hem de içini dışını görebiliyorum.»

«Bırak artık şu çarşafı. Kendini içkiye veremezsin, Billy.»

William Campbell gözlerini kapadı. Belli belirsiz bir bulantı başlamıştı içinde. Biliyordu, durmadan artacaktı bu bulantı, kesmek

için bir şey yapılıncaya kadar artacaktı. İşte o sırada içki ikram etti Mr. Turner'a. Mr. Turner içmek istemedi. William Campbell şişeden bir yudum aldı. Küçük bir yudum. Mr. Turner ona baktı. Mr. Turner, gerektiğinden çok kalmıştı bu odada, yapılacak birsürü işi vardı; içkicilerin arasında yaşamasına rağmen, içkiden korkardı; üstelik çok hoşlanırdı William Campbell'dan; onu bırakmak istemiyordu. Üzülüyordu onun için, belki tedavi edilir diye düşünüyordu. Kansas City'de iyi doktorlar vardı. Ama gitmesi gerekiyordu. Ayağa kalktı.

«Bana bak, Billy,» dedi William Campbell, «bir şey söylemek istemiyorum. Uçan Billy derler sana. Uçar gidersin çünkü. Bana da sadece Billy derler. Uçamıyorum, Billy. Uçamıyorum. Enseleniyorum. Ne zaman uçmaya kalkışsam enseleniyorum.» Gözlerini yumdu. «Uçamıyorum, Billy. Uçamamak berbat şey.»

«Evet,» dedi Uçan Bily Turner.

«Ne eveti?» William Campbell, Mr. Turner'a baktı.

«Uçamamak kötü.»

«Hayır,» dedi William Campbell. «Ben öyle bir şey demedim. Yanıldım herhalde.»

«Uçmaktan bahsediyordun.»

«Hayır. Uçmaktan bahsetmiyordum. Bana bak, Billy, bir sır vereyim sana. Ne varsa çarşaflarda var, Billy. Kadınlardan uzak dur, atlardan uzak dur, sonra —» durdu «— kartallardan uzak dur, Billy. Atları seven atları bu-

lur —, kartalları seven kartalları bulur —.» Durdu, başını çarşafın altına soktu.

«Gitmem gerekiyor,» dedi Uçan Billy Turner.

«Kadınları seven içkiyi bulur,» dedi William Campbell. «Atları seven —»

«Evet evet, söyledin.»

«Ne söyledim.»

«Atları, kartalları.»

«Evet. Çarşafları seven —» Çarşafa üfledi, burnunu sürttü. «Çarşafları bilmiyorum,» dedi. «Bu çarşafı sevmeye yeni başladım.»

«Gitmem gerekiyor,» dedi Mr. Turner. «Birsürü işim var.»

«Peki,» dedi William Campbell. «Herkesin gitmesi gerekiyor.»

«Gideyim ben.»

«Peki, git.»

«İyisin ya, Billy?»

«Hiç bu kadar mutlu olmamıştım ömrümde.»

«İyisin öyleyse.»

«İyiyim. Git sen. Ben biraz yatacağım. Öğleye doğru kalkarım.»

Ama Mr. Turner öğle vakti William Campbell'in odasına geldiğinde, William Campbell uyuyordu, Mr. Turner da hayatta nelerin değerli olduğunu bildiği için onu uyandırmadı.

BUGÜN CUMA

Romalı üç asker, gecenin on birinde bir meyhanede içmektedirler. Duvar boyunca fıçılar sıralanmıştır. Tahta tezgâhın gerisinde Yahudi bir şarapçı vardır. Romalı askerlerin üçü de çakırkeyiftir.

1. Romalı Asker — Kırmızıyı denedin mi?

2. Asker — Hayır, denemedim.

1. Asker — Denesen bir kere.

2. Asker — Peki, George, birer de kırmızı getir bakalım.

Yahudi Şarapçı — Buyrun, beyler. Seveceksiniz. **(Fıçıların birinden doldurduğu bir testi getirir.)** Güzel şaraptır.

1. Asker — Sen de iç biraz. **(Bir fıçıya yaslanmakta olan üçüncü Romalı askere döner)** Nen var senin?

3. Romalı Asker — Karnım ağrıyor.

2. Asker — Su içtin, ondandır.

1. Asker — Kırmızıdan denesene.

3. Asker — İçemiyorum o berbat şeyi. Midemi ekşitiyor.

1. Asker — Çoktan beri buradasın.

3. Asker — Bilmiyordum sanki.

1. Asker — Baksana, George, bu beye midesini düzeltecek bir şey versene.

Yahudi Şarapçı — Şimdi.

(Üçüncü Romalı Asker, şarapçının hazırladığı içkinin tadına bakar.)

3. Asker — Hey, ne koydun bunun içine, deve boku mu?

Şarapçı — Sen içmeye bak, Teğmen. Çakı gibi olursun.

3. Asker — Bundan beter olamam.

1. Asker — Bir dene. Geçen gün George iyileştirdi beni.

Şarapçı — Halin berbattı, Teğmen. Mideyi ne düzeltir, bilirim ben.

(Üçüncü Romalı Asker, çanağı diker.)

3. Romalı Asker — İsa aşkına! **(Suratını ekşitir.)**

2. Asker — Şu palavracı!

1. Asker — Bilmem artık orasını. Bugün keyfi yerindeydi.

2. Asker — Niye inmedi çarmıhtan?

1. Asker — İnmek istemedi çarmıhtan. Canı istemedi.

2. Asker — Çarmıhtan inmek istemeyen birini göstersene bana.

1. Asker — Hadi be sen de, senin bir şeyden çaktığın yok. George'a sor. İnmek istedi mi çarmıhtan, George?

Şarapçı — Bakın, beyler, ben orada yoktum. Beni ilgilendiren bir şey değil bu.

2. Asker — Bana bakın, onlar gibisini çok gördüm — hem burada, hem başka yerlerde. Vakti gelince çarmıhtan inmek istemeyen birini gösterin bana — vakti gelince yani — ben çıkarım onun yanına.

1. Asker — Bugün keyfi yerindeymiş gibi geldi bana.

3. Asker — Yerindeydi.

2. Romalı Asker — Ben neden bahsediyorum, anlamıyorsunuz ki. Keyfi yerindeymiş, değilmiş, onu söylemiyorum ki ben. Vakti gelince, diyorum. Çivilemeye başladılar mıydı, ellerinden gelse hepsi iner.

1. Asker — Sen görmedin mi, George?

Şarapçı — Hayır, ben böyle şeylerle ilgilenmem, Teğmen.

1. Asker — Nasıl davrandığını görünce şaşırdım.

3. Asker — Çivilemeyi sevmiyorum ben. Herhalde canını çok acıtır adamın.

2. Asker — Çivilemeyi boş ver sen, asıl kaldırırken canı yanar adamın. **(İki avucuyla kaldırma hareketi yapar.)** Ağırlık binince. Asıl o zaman canı yanar.

3. Romalı Asker — Bazıları perişan oluyor.

1. Asker — Ben görmedim mi sanki? Birsürü gördüm. Söylüyorum size, keyfi yerindeydi bugün.

(İkinci Romalı Asker, Yahudi şarapçıya gülümser.)

2. Asker — Sen de İsa'nın adamlarındansın, aslanım.

1. Asker — Tabiî, sen alay et onunla. Ama söylüyorum işte. Keyfi yerindeydi bugün.

2. Asker — Biraz daha şaraba ne dersiniz?

(Şarapçı, umutla bakar. Üçüncü Romalı Asker, başını önüne eğmiş oturmaktadır. Pek iyi görünmemektedir.)

3. Asker — Ben istemem.

2. Asker — Yalnız ikimize getir, George.

(Şarapçı, ilkinden daha küçük bir testi getirir. Tahta tezgâha yaslanır.)

1. Asker — Sevgilisini gördün mü?

2. Asker — Yanında durmuyor muydun?

1. Asker — Güzel bir kız.

2. Asker — Ondan önce tanıdım sevgilisini. **(Şarapçıya göz kırpar.)**

1. Asker — Ben de şehirde sık sık raslardım ona.

2. Asker — Esaslı parçaydı. Yazık ki, kıza şans getirmedi.

1. Asker — Doğru, şansı yok. Ama bugün keyfi yerindeydi gibi geldi bana.

2. Asker — Adamlarına ne oldu?

1. Asker — Tüydü hepsi. Kala kala kadınlar kaldı.

2. Romalı Asker — Korkak hepsi. Çivilendiğini görür görmez tüydüler.

1. Asker — Ama kadınlar kaldı.

2. Asker — Doğru, kadınlar kaldı.

1. Romalı Asker — Gördün mü, benim es-

ki mızrağı nasıl batırdım.

2. Romalı Asker — Bu yüzden başın belâya girecek bir gün.

1. Asker — Başka bir şey yapamadım ki. Söylüyorum size, bugün keyfi yerindeymiş gibi geldi bana.

Yahudi Şarapçı — Beyler, biliyorsunuz, kapatma vakti geldi.

1. Romalı Asker — Birer şarap daha içelim.

2. Romalı Asker — Ne faydası var? Bir işe yaradığı yok ki şarabın. Hadi, gidelim.

1. Asker — Birer tane canım.

3. Romalı Asker — **(Fıçıdan kalkarak.)** Yok yok, olmaz. Hadi, gidelim. Bu gece bombokum.

1. Asker — Birer tane.

2. Asker — Olmaz, Gidiyoruz. İyi geceler, George. Hesaba yazarsın.

Şarapçı — İyi geceler, beyler. **(Biraz tasalıdır.)** Birazını veremez miydiniz, Teğmen?

2. Romalı Asker — Yapma be, George! Haftalıkları Çarşamba günü alıyoruz.

Şarapçı — Zararı yok, Teğmen. İyi geceler, beyler.

(Romalı üç asger sokağa çıkarlar.)

(Sokakta.)

2. Romalı Asker — George da ötekiler gibi pezevengin biri.

1. Romalı Asker — Yok canım, tatlı heriftir George.

2. Asker — Bu gece herkes tatlı geliyor sana.

3. Romalı Asker — Hadi, kışlaya gidelim. Bombokum bu gece.

2. Asker — Çoktandır buradasın.

3. Romalı Asker — Yok canım, ondan değil. Bombokum.

2. Asker — Çoktandır buradasın. O yüzden.

PERDE

KÖTÜ HİKÂYE

Çekirdeklerini ağır ağır tükürerek bir portakâl yedi. Dışarda yağmura dönüyordu kar. İçerde elektrik sobası ısıtmıyordu odayı, yazı masasından kalkıp sobanın üstüne oturdu. Ne güzeldi! Hayat buydu işte.

Bir başka portakala uzandı. Uzaklarda, Paris'te, Mascart ikinci raundda tepelemişti Danny Frush'ı. Daha uzaklarda, Mezopotamya'da yedi metreyi bulmuştu kar. Dünyanın ötelerinde, uzak Avustralya'da İngiliz kriketçileri boyuna sayı yapıyorlardı. Duygu ölmemişti demek.

Okuduğuna göre, sanat ve edebiyat koruyucuları, **The Forum**'u bulmuşlardı. Düşünen azınlığın kılavuzu, felsefecisi, dostuydu **The Forum**. Ödül kazanan hikâyeler — yazarları, yarının en çok satan kitaplarını yazacaklar mıydı acaba?

Bu ılık, yalın Amerikan hikâyelerini, çiftliklerde, kalabalık şehirlerde, rahat evlerde yaşanan gerçek hayatı ince bir mizahla veren parçaları seveceksiniz.

Mutlaka okumalıyım, diye düşündü.

Okudu. Çocuklarımızın çocukları — ne olmuş onlara? Kimlermiş onlar? Bize güneşin altında yeni yerler açmak için bazı çareler bulunmalı. Savaşla mı gerçekleştirilebilir bu, barışçı yollarla mı?

Yoksa hepimiz Kanada'ya mı taşınmalıyız?

En derin inançlarımız — Bilim canına mı okuyacak onların? Uygarlığımız — eski düzenlerin yanında bir hiç mi?

Bu arada, Yukatan'ın uzak ormanlarında, kauçuk ağacı kesenlerin baltaları işliyor, sesleri duyuluyor o baltaların.

Büyük adamlar mı gerek bize — kültürlü adamlar mı? İşte Joyce. İşte Başkan Coolidge. Kolejlerdeki öğrencilerimiz hangi amaca yönelmeliler? Jack Britton var. Dr. Henry Van Dyke var. İkisini uzlaştırabilir miyiz? İşte Genç Stribling olayı.

Ya kendi seslerini duyurmak isteyen kızlarımız? Nancy Hawthorne, hayat denizinde kendi sesini duyurmak zorunda. On sekiz yaşında bir kızın karşılaşabileceği bütün sorunları cesaretle, mantıkla ele alıyor.

Nefis bir broşürdü.

On sekizinde bir kız mısınız? Jan Dark olayını alın. İşte Bernard Shaw olayı. İşte Betsy Ross olayı.

Bütün bunları düşünün 1925'de — Püritenler tarihinde açık saçık bir sayfa var mıydı? Pocahontas'a iki açıdan bakılabilir miydi? Dördüncü bir boyutu var mıydı?

Modern resim — ve şiir — Sanat mıdır? Hem Evet hem Hayır. İşte Picasso.

Serserilerin de kendilerine göre onur kuralları var mı? Çalıştırın kafanızı.

Her yanda Duygu var. **Forum** yazarları, sorunları ele alıyorlar, hepsi ince, hepsi zekî. Ama ukalâlık etmeye çalışmıyorlar, lâfı gevelemiyorlar da.

Yeni düşüncelerle canlansın aklınız, alışılmadık duygularla kendinden geçsin. Broşürü bıraktı.

Bu arada, Triana'daki evinin karanlık bir odasında yatağına uzatılmış Manuel Garcia Maera, ciğerlerinde birer lâstik boruyla, zatürreeden ölüyordu. Endülüs'teki bütün gazeteler, onun ölümüne özel yerler ayırdılar sayfalarında, birkaç günden beri beklenen ölümüne. Adamlarla çocuklar, onu hatırlamak için büyük boy renkli resimlerini aldılar; o taş basması resimlere bakarak, kafalarında canlandırmış oldukları resmi unuttular. Ölümü, boğa güreşçilerini rahatlatmıştı, onların arasıra yapabildikleri şeyleri arenada o her zaman yapabiliyordu çünkü. Tabutunun ardında, yağmurda yürüdü hepsi, mezarlığa yüz kırk yedi boğa güreşçisi gitti, Joselito'nun yanıbaşına gömdüler onu. Cenaze töreninden sonra yağmur altındaki kahvelerde oturdu herkes, Maera'nın renkli resimleri satıldı birsürü adama, adamlar resimleri alıp katladılar, ceplerine koydular.

UZANMIŞ YATARKEN

O gece odada yere uzanmış yatıyorduk, ipek böceklerinin sesini dinledim. Dut yapraklarını yiyorlardı, yerken çıkardıkları sesi, yapraklara damlarcasına düşen sesi bütün gece duyabilirdi insan. Uyumak istemiyordum, karanlıkta gözlerimi kapar da kendimi bırakırsam, canımın bedenimden ayrılacağına inanıyordum çoktandır. Çoktandır böyleydim, geceleyin bir patlamayla canımın bedenimden ayrılıp sonra geri geldiğini duyduğumdan beri. Hiç düşünmemeye çalışıyordum bunu, ama geceleri, tam uykuya dalacağım sırada gelip kafama takılıyordu, ancak çok büyük bir çabayla durdurabiliyordum bu düşünceyi. Şimdi biliyorum, canım bedenimden ayrılmazdı, ama o yaz böyle bir deneyi göze almak istemiyordum.

Uyumadan yattığım sıralarda çeşitli yollarla oyalardım kendimi. Çocukken alabalık avladığım dereyi düşünürdüm; inceden inceye araştırırdım dereyi çocukken; bütün kütüklerin altlarına, derenin bütün kıvrımlarına, derin çukurlara, duru sığ sulara bakar, bazen ala-

balık tutar, bazen kaçırırdım. Öğleleri bırakırdım balık tutmayı, yemek yemek için; dereye uzanmış bir kütüğün üstünde yerdim bazen; bazen kıyıda, bir ağacın gölgesinde; hep ağır ağır yerdim, yerken de altımdaki dereye bakardım hep. Sık sık yemim biterdi, balığa çıkarken bir tütün kutusu içinde sadece on solucan götürürdüm çünkü. Hepsini kullanınca yeni solucanlar bulmam gerekirdi, derenin kıyısını, sedir ağaçları yüzünden hep gölgede kalan, çimensiz ıslak toprağı kazmak çok güç olurdu bazen, solucan bulamazdım. Ama her zaman bir çeşit yem bulurdum, bir keresinde hiç bulamamıştım, ben de tuttuğum alabalıklardan birini kesip yem olarak kullanmıştım.

Çamurlu otlaklarda, çimenlerin arasında ya da eğreltiotlarının altında böcek bulurdum bazen, onları kullanırdım. Çimen köklerine benzeyen bacaklarıyla böcekler vardı, çürümüş kütüklerde küçük kurtlar vardı; kahverengi başlı beyaz kurtlar oltada duramaz, soğuk suya düşerlerdi; bir kütüğü kaldırınca solucanlar bulurdum, kayıp yere düşerdi solucanlar. Bir keresinde, eski bir kütüğün altında bulduğum kertenkeleyi kullanmıştım. Çok küçüktü kertenkele, tertemizdi, çevikti, güzel bir rengi vardı. Oltaya tutunmak isteyen minicik ayakları vardı, o günden sonra sık sık kertenkele buldum, ama yem olarak hiç kullanmadım bir daha. Oltada duruşları yüzünden, cırcır böceği de kullanmadım.

Bazen bir otlağın ortasından geçerdi dere, kuru otların arasında çekirge yakalar, yem olarak kullanırdım; bazen de yakaladığım çekirgeleri dereye fırlatır, suda yüzüşlerini, akıntıya kapılıp döne döne gidişlerini, bir alabalığın belirmesiyle birlikte kayboluşlarını seyrederdim. Geceleyin dört-beş değişik derede avlanırdım bazen; yaklaşabildiğim kadar yaklaşırdım kaynaklarına, sonra dere boyunca balık tutmaya başlardım. Çabuk bitirirsem, vakit de geçmemişse, yine başlardım balık tutmaya, derenin göle döküldüğü yerden başlardım bu kere, gelirken kaçırdığım bütün alabalıkları tutmaya çalışırdım. Bazı geceler, kafamda dereler yaratırdım, içim içime sığmazdı, uyanıkken rüya görmek gibi bir şeydi bu. O derelerin bazılarını hâlâ hatırlıyorum, o derelerde balık tuttum sanıyordum, sahiden bildiğim derelerle karıştırıyorum onları. Hepsine ad taktım, trene onlarla bindim, onlara ulaşmak için millerce yürüdüm bazen.

Ama bazı geceler balık tutamazdım, gözlerimi bile kırpmadan bildiğim ne kadar dua varsa hepsini ederdim, tanıdığım bütün insanlar için dua ederdim. Çok vakit alırdı bu, birsürü tanıdık gelirdi insanın aklına, hatırladığım en eski şeye kadar uzanırdım — doğduğum evin tavan arasına; annemle babamın düğün pastaları, teneke bir kutu içinde kirişlerin birinden sallanırdı, babamın çocukken yakaladığı yılanlarla, başka hayvanlarla dolu kavanoz-

lar vardı tavan arasında, alkole konmuştu hepsi, bazılarında azalmıştı alkol, yılanların sırtları beyaza dönmüştü — o kadar eskiye gidince, birsürü tanıdık gelirdi insanın aklına. Hepsi için ikişer dua etsem vakit geçer, hava aydınlanırdı, gün ışığında uyuyabilecek bir yerdeyse insan, artık uyuyabilirdi.

O gecelerde, savaşa gidişimin hemen öncesinden başlar, geriye doğru giderek, başıma gelmiş ne varsa hepsini hatırlamaya çalışırdım. Dedemin evindeki o tavan arasına kadar hatırlayabiliyordum ancak. Sonra o tavan arasından başlar, savaşa kadar gelirdim.

Dedem öldükten sonra plânını annemin çizip annemin yaptırdığı yeni bir eve taşınmamızı hatırlardım. Götürülmeyecek eşyalar arka bahçede yakılmıştı, tavan arasından ateşe fırlatılan o kavanozları, sıcakta patlayışlarını, alkolün alev alev yanışını hatırlardım. Arka bahçedeki ateşte yanan yılanları hatırlardım. İnsanları değil, eşyaları hatırlardım sadece. O eşyaları kimin yaktığını bile hatırlayamazdım, sıra insanlara gelince durur, hepsi için ayrı ayrı dua ederdim.

Yeni evde annemin ortalığı nasıl temizlediğini, fazla eşyaları nasıl ortadan kaldırdığını hatırlardım. Bir keresinde, babam ava çıkınca, bodrumu tepeden tırnağa temizlemişti annem, orada olmaması gereken ne varsa yakmıştı. Babam eve geldi, arabasından inip atı bağladı, evin yanındaki yolda ateş hâlâ yanı-

yordu. Onu karşılamaya çıktım. Tüfeğini uzattı bana, ateşe baktı. «Bu ne?» diye sordu.

Annem, «Bodrumu temizledim, şekerim,» dedi sundurmadan. Babamı karşılamak için sundurmaya çıkmıştı, gülümsüyordu. Babam ateşe baktı, bir şeyi tekmeledi. Sonra eğilip bir şey aldı küllerden. «Bir tırmık getir, Nick,» dedi bana. Bodruma inip bir tırmık getirdim, babam külleri dikkatle taradı. Taştan baltalar, taştan bıçaklar, mızrak başı yapmak için kullanılan araçlar, çömlek parçaları, birsürü de mızrak başı buldu. Hepsi ateşten kararmış, kırılmıştı. Babam dikkatle çıkardı onları, yolun yanındaki otların üstüne koydu. Meşin kılıf içindeki tüfeğiyle av torbaları, arabadan inince onları koyduğu yerde, otların üstündeydi.

«Tüfekle torbaları eve götür, Nick, bir de gazete getir,» dedi babam. Annem eve girmişti. Kolayca taşıyamayacağım kadar ağır olan tüfeği, bacaklarıma vura vura kaldırdım, iki av torbasını da alıp eve doğru yürümeye başladım. «Birer birer götür,» dedi babam. «Hepsini birden götürmeye çalışma.» Av torbalarını yere koyup tüfeği içeri bıraktım, babamın çalışma odasındaki yığından bir gazete alıp götürdüm. Babam, kararmış, kırılmış taşları gazeteye yaydı, sonra hepsini sardı. «En güzel mızrak başları paramparça olmuş,» dedi. Paketi alıp eve girdi, ben av torbalarıyla birlikte dışarıda, otların üstünde kaldım. Bir süre sonra içeri götürdüm onları. Bu olay, iki kişiyi

getirirdi aklıma, ikisi için de dua ederdim.

Ama bazı geceler duaları bile hatırlayamazdım. «Gökyüzünde olduğu gibi yeryüzünde de» ye gelince takılır, yeni baştan başlar, ama gerisini bir türlü hatırlayamazdım. Hatırlayamayacağımı anlayınca da, o gece dua etmeyi bırakır, başka bir şey denerdim. Bazı geceler, bütün hayvanların adlarını getirmeye çalışırdım aklıma, sonra kuşların, sonra balıkların, sonra da ülkelerin, şehirlerin, yemek çeşitlerinin, Chicago'da bildiğim bütün sokakların adlarını; artık hiçbir şey hatırlayamaz olunca da durur dinlerdim. Her gece mutlaka bir şey duyardım, bir şey duymadığım hiçbir gece olmadı. Bir fenerim olsa uyumaktan korkmayacaktım, canımın bedenimden ancak karanlıkta ayrılacağını biliyordum. Bir fenerim olabilirdi tabiî, geceleri uyuyabilirdim o zaman, yorgun oluyordum hep, hep uykum geliyordu. Biliyorum, farkına varmadan uyumuşumdur birçok kere — ama bilerek hiç uyumadım, o gece ipek böceklerinin sesini dinledim. İpek böceklerinin dut yaprağı yerken çıkardıkları sesi geceleyin rahatça duyabilir insan, gözlerim açık, o sesi dinledim.

Odada bir tek kişi vardı daha, o da uyanıktı. Uzun süre dinledim onu, uyanıktı. Benim kadar sessiz yatamıyordu, uyumamaya benim kadar alışık olmadığı için belki. Samanların üstüne yayılmış battaniyelerde yatıyorduk, ne zaman kımıldansa samanların hışırtısı du-

yuluyordu, ama ipek böcekleri bizim çıkardığımız seslerden korkmuyor, dut yaprağı yemeye devam ediyorlardı. Dışarda, cephenin yedi kilometre ötesinde gecenin sesleri vardı, ama odada, karanlıktaki ufak seslerden başkaydı onlar. Odadaki öteki adam sessizce yatıyordu. Derken yine kımıldadı. Uyanık olduğumu bilsin diye, ben de kımıldadım. On yıl Chicago'da oturmuştu. Ailesini görmeye gelince, bin dokuz yüz on dörtte, askere almışlardı onu, İngilizce bildiği için yanıma emir eri olarak vermişlerdi. Kulak kabarttığını duydum, battaniyenin üstünde yine kımıldadım.

«Uyuyamıyor musun, Signor Tenente?» diye sordu.»

«Hayır.»

«Ben de uyuyamıyorum.»

«Nen var?»

«Bilmiyorum. Uyku tutmuyor.»

«İyisin ya?»

«Tabiî. İyiyim. Uyku tutmuyor sadece.»

«Biraz konuşmak ister misin?» diye sordum.

«Tabiî. Ama bu berbat yerde ne konuşabilir insan?»

«Fena değil burası,» dedim.

«Tabiî,» dedi. «İdare eder.»

«Chicago'yu anlat bana,» dedim.

«Ah,» dedi, «anlatmıştım ya.»

«Nasıl evlendiğini anlat.»

«Anlatmıştım,»

«Pazartesi günü aldığın mektup — ondan mı geliyordu?»

«Tabiî. Hep mektup yazar bana. İşlettiği yerden iyi para kazanıyor.»

«Dönünce işin hazır öyleyse.»

«Tabiî. İyi işletiyor. Dünyanın parasını kazanıyor.»

«Sesimizi duyup uyanırlar mı?» diye sordum.

«Hayır. Duyamazlar. Domuz gibi uyuyorlar zaten. Ben başkayım,» dedi. «Sinirliyim.»

«Yavaş konuş,» dedim. «Sigara içer misin?»

Karanlıkta ustaca sigara içtik.

«Pek sigara içmiyorsunuz, Signor Tenente.»

«İçmiyorum. Bıraktım gibi bir şey.»

«Neyse,» dedi, «zaten bir faydası yok, üstelik alışınca da canınız çekmez herhalde. Biliyor musunuz, körler dumanını görmedikleri için sigara içmezlermiş.»

«İnanmıyorum.»

«Bence de palavra,» dedi. «Bir yerden duymuştum. Herkes aklına geleni söylüyor işte.»

İkimiz de sustuk, ipek böceklerinin sesine kulak verdim.

«Şu yere batasıca ipek böceklerini duyuyor musunuz?» diye sordu. «Çiğneyişlerini bile işitiyor insan.»

«Garip,» dedim.

«Bakın, Signor Tenente, uyuyamadığınıza

göre önemli bir şey mi var yoksa? Hiç görmedim uyuduğunuzu. Yanınıza geldim geleli hiçbir gece uyumadınız.»

«Bilmiyorum, John,» dedim. «Geçen baharın başlarında tadım iyice kaçtı, geceleri rahatsız oluyorum.»

«Tıpkı benim gibi,» dedi. «Hiç katılmamalıydım bu savaşa. Çok sinirliyim.»

«Düzelir belki.»

«Bakın, Signor Tenente, siz niye katıldınız bu savaşa sanki?»

«Bilmiyorum, John. Canım katılmak istiyordu o sıralarda.»

«Canınız öyle mi istiyordu?» dedi. «Böyle sebep de görmedim.»

«Yüksek sesle konuşmamalıyız,» dedim.

«Domuzlar gibi uyuyorlar,» dedi. «Zaten İngilizce bilmezler ki. Hiçbir bok bilmezler. Savaş bitip de Amerika'ya gittiğinizde ne yapacaksınız?»

«Bir gazetede çalışırım.»

«Chicago'da mı?»

«Belki.»

«Şu Brisbane'in yazdıklarını okuyor musunuz? Karım, yazılarını kesip kesip yolluyor bana.»

«Okuyorum tabiî.»

«Tanışır mısınız?»

«Hayır, ama gördüm onu.»

«Tanışmak isterdim o herifle. İyi bir yazar. Karım İngilizceden anlamaz, ama ben ora-

dayken yaptığımız gibi, her gün gazete alıyor, makalelerle spor sayfasını kesip yolluyor bana.»

«Çocukların nasıl?»

«İyiler. Kızların biri dördüncü sınıfta şimdi. Biliyor musunuz, Signor Tenente, çocuklarım olmasaydı emir eriniz olamayacaktım. Cephede bırakacaklardı beni.»

«İyi ki çocukların varmış.»

«İyi ki. Tatlı çocuklar, ama bir de oğlan istiyorum. Üç kız var, oğlan yok. Boktan bir şey.»

«Uyumaya çalışsana.»

«Hayır, uyuyamam şimdi. Uykum yok, Signor Tenente. Ama sizin uyumamanıza canım sıkılıyor.»

«Geçer, John.»

«Düşünün, sizin gibi genç bir adam uyuyamıyor.»

«Geçer. Biraz sürer ama sonunda geçer.»

«Geçmesi gerek. Uyumadan yapamaz ki insan. Canınız bir şeye mi sıkılıyor? Kafanızda bir şey mi var?»

«Yok, John, sanmıyorum.»

«Evlenmelisiniz, Signor Tenente. Canınızın sıkıntısı geçer o zaman.»

«Bilmem.»

«Evlenmelisiniz. Şöyle paralı, güzel bir İtalyan kızı bulsanız. Kiminle isterseniz evlenebilirsiniz. Gençsiniz, madalyalarınız var, yakışıklısınız, Birkaç kere de yaralandınız.»

«Dilinizi iyi bilmiyorum.»

«Bal gibi biliyorsunuz. Dili bilip de ne olacak sanki? Konuşmayacaksınız ki onlarla. Eveleneceksiniz.»

«Bir düşüneyim.»

«Tanıdığınız kızlar var, değil mi?»

«Var tabiî.»

«İyi ya, en paralı olanıyla evlenin. Buralarda öylesine yetiştirilmişlerdir ki, çok iyi karılık ederler insana.»

«Bir düşüneyim.»

«Düşünmeyin, Signor Tenente. Evlenin.»

«Peki.»

«İnsan evlenmeli. Hiç pişman olmayacaksınız. Herkes evlenmeli.»

«Peki,» dedim. «Hadi, uyumaya çalışalım biraz.»

«Peki, Signor Tenente. Bir daha çalışayım. Ama söylediklerimi unutmayın.»

«Unutmam,» dedi. «Hadi, biraz uyuyalım, John.»

«Peki,» dedi. «İnşallah uyursunuz, Signor Tenente.»

Samanların üstüne serilmiş battaniyesinde dönüp durdu, sesi çıkmaz oldu sonra, düzenli düzenli soluk almaya başladı. Horlamaya başladı sonra. Uzun süre horlayışını dinledim onun, sonra bıraktım horlayışını dinlemeyi, ipek böceklerinin dut yaprağı yiyişlerine kulak verdim. Durmadan yiyorlardı, yapraklara damla damlıyordu sanki. Düşünecek ye-

ni bir şey bulmuştum; karanlıkta, gözlerim açık uzanmış yatarken, tanıdığım bütün kızları aklıma getirdim, ne biçim karı olacaklarını düşünmeye çalıştım. Çok ilgi çekici bir konuydu, bir süre alabalık avını unutturdu bana, dualarıma karışmaya başladı. Ama sonunda, alabalık avına döndüm yine, bütün dereleri hatırlayabiliyordum çünkü, hep yeni şeyler bulabiliyordum dereler konusunda, kızlara gelince, birkaç kere düşündükten sonra bulanıklaşıyorlardı, sonunda hepsi birbirine karıştı, ben de kızları düşünmeyi bıraktım. Dua etmeyi bırakmadım ama, geceleri John için de sık sık dua ettim; John, Ekim saldırısından önce geri hizmete alındı. Cephede olmadığına sevindim, onu çok merak edecektim çünkü. Birkaç ay sonra Milano'ya geldi, hastahanede beni ziyarete. Daha evlenmemiştim, hâlâ evli olmadığımı bir öğrense çok üzülür herhalde. Amerika'ya dönüyordu, çok güveniyordu evliliğe, evliliğin her şeyi düzelteceğini sanıyordu.

SON

İÇİNDEKİLER

Yenilmeyen 5
Bir Başka Ülkede 52
Beyaz Fillere Benzeyen Tepeler 60
Katiller 67
Che Ti Dice La Patria? 81
Elli Bin Papel 96
Basit Bir Soruşturma 132
On Kızılderili 137
Birine Bir Kanarya 145
Bir Alp Şiiri 152
Bir Kovalamaca Yarışı 161
Bugün Cuma 168
Kötü Hikâye 174
Uzanmış Yatarken 177

Çağımızın şaşırtıcı yazarı, eserleri kadar yaşayışı ile de dikkatleri üstüne çekmiş Ernest Hemingway'in birbirinden güçlü romanları yanında değerde hiç de onlardan aşağı kalmayan pek çok güzel hikâyesi vardır. Kadınsız Erkekler, onun bu adla çıkmış kitabındaki bütün hikâyeleri, günümüzün en iyi çevirmenlerinden Ülkü Tamer'in kalemiyle önünüze getiriyor. Yakında Hemingway'in daha başka hikâyelerini de bu seri içinde size sunacağız.